

תשורה

מחגיגת הבר-מצוה של

התצ"פ ב"ב
א/ב/ב

ערב ראש חודש סיון ה'תשפ"ב

תשורה

מחגיגת הבר-מצוה של
דוד שי' מונדשיין

ערב ראש חודש סיון תשפ"ב
ברוקלין, נ.י.

ב"ה

פתח-דבר

משבחים ומודים אנו להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בכניסתו של בננו דוד שי' למצוות.

כהוקרה לידידנו ובני משפחתנו שיחיו שבאו לחגוג אתנו ביום שמחתנו, מתכבדים אנו להגיש תשורה זו, בה מסופר מתולדות חייו של זקננו הרה"ח התמים ר' דוד בראוומאן ע"ה, שחתן הבר-מצוה - יבלח"ט - נולד בשנת היובל לפטירתו ונקרא על שמו.

בראש התשורה באו:

(א) מכתב כללי-פרטי מערב ראש-חודש סיון - תאריך הבר-מצוה - שקיבל זקננו ר' דוד בראוומאן מכ"ק אדמו"ר זי"ע לקראת חג השבועות תש"י.

(ב) מכתבי כ"ק אדמו"ר זי"ע ליום הבר-מצוה של אביו וזקנו של חתן הבר-מצוה.

בסוף התשורה באו:

(א) מכתבים מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע וכ"ק אדמו"ר זי"ע אל זקננו ר' דוד, שצילומם מתפרסם בזה לראשונה וחלקם הגדול לא התפרסמו כלל.

(ב) מענות כ"ק אדמו"ר זי"ע על מכתבי זקננו הרה"ת ר' יעקב יוסף רסקין ע"ה, מתקופת חוליו של חתנו ר' דוד.

היסוד לתולדותיו נכתב על-ידי אבינו - חתנו הבכור של ר' דוד - הרה"ת ר' יהושע מונדשיין ע"ה, וכאן בא בתוספת מרובה ממקורות שונים שבכתב ושבעל-פה.

תודתנו נתונה להרה"ת ר' שניאור זלמן שי' ברגר, הרה"ת ר' דוד שי' זקליקובסקי, הרה"ת ר' אליהו שי' מטוסוב והת' בנציון שי' פירסאן על שפתחו בפנינו את ארכיונם ומסרו לידינו את החומר שברשותם.

כל זה נלקט ונערך על-ידי בננו בכורנו הת' מנחם מענדל שי', ותודתנו נתונה לו.

תפלתנו שיזכה בננו שי' ויתקיימו בו ברכות כ"ק אדמו"ר זי"ע לכל
הנכנסים לעול המצוות: "יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות יגדל
לבן חמש עשרה וכו'... והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן".
ונזכה לגדל אותו ואת שאר ילדינו שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים
טובים בדרך שהורנו רבותינו נשיאנו הקדושים זי"ע.
לוי יצחק וחנה מונדשיין

ערב ראש-חודש סיון, ה'תשפ"ב,
מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ.י.

תוכן הענינים

3	פתח-דבר
11	שחר נעוריו.....
	הציץ ונפגע / באהלה של תורה
15	מלחובקה
	הצלת נפשות בגשמיות וברוחניות / מסירות נפש לסייע ליהודים
18	השידוך והחתונה
21	היציאה מרוסיה
	נס בתחנת הרכבת / מסלול הבריחה / מאבק על השבת / פוקינג
31	ויבחר בדוד
	פגישה עם הרבי / קשר מכתבים רצוף / הדפסת ספרי קה"ת / הנסיעה לארץ- הקודש / פדיית ומשלוח הספרים
43	כפר חב"ד
	ההסתדרות בארץ-הקודש / מגורים בכפר-חב"ד
49	רב פעלים
	שיעורי תורה ברבים / מוסדות חינוך לבנות / נשי ובנות חב"ד / "קבוצת הנערות" / וועד כפר חב"ד
56	הנסיעה לרבי
	חלום שהתגשם / כינוס צא"ח / קירובים בהתוועדויות / יחידות / החלטות הנסיעה
63	חסיד בכל מעשיו
	לימוד התורה / 'חברותא' לפנות בוקר / "ומקרבן לתורה" / זכרון נעים / דקדוק בעניני הלכה / כתובה לרבי / פדיון-נפש

67	אחרית דבר
		ימי חוליו / פטירתו
75	רעייתו
		ילדותה / הצלת הר"ר לוי יצחק / השפעה חסידית / התמסרות ליולדת / "אלו דברים שאין להם שיעור" / אשה יראת ה'
80	משפחתו
81	לעילוי נשמתו
		מאמרי אדמו"ר האמצעי / גמ"ח 'קרן דוד'
85	אגרות קודש
111	מענות קודש

Tel. PResident 4-0507

"KEHOT"
Publication Society
 770 EASTERN PARKWAY
 BROOKLYN, N. Y.



הוצאת ספרים
 "ק ה ת"
 770 איסטמן פארקוויי
 ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ער"ח סיון, ה'תשפ"ב.
 ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה:

לקראת חג השבועות, זמן מתן תורתנו, הבע"ל שלוח בזה קונטרס שזה עתה יצא לאור. זכרנו יחדל לזכות בו את הורים במקצתו ובכלל. וזל כל אחד ואחת מישראל חמיר ער הוא לתורה ולמצות, וכמו שהעידו רז"ל שאע"פ שאני ישנה יבגלוהא - הנה לבי ער הוא לבתי כנסיות (תפלה) ובתי מדרשות (תורה) במצות וצדקות (פסיקתא דר"כ ספא התורש). וביתחוד בימים שמד"ח סיון ער י"ב בו - ימי ההכנה למתן תורה, זמן מ"ח, וחשומין דהח"ס.

והנה כמה ענינים בלימוד התורה בחיובי האדם: א) ה"ח הוא אחד מרמ"ח מ"ע אלא שגדול הוא מהן. ב) חלמוד שקול כנגד כל מ"ע. כי חלמוד מביא לירי מעשה. ולכאורה י"ל שזה מחאים לשני המצות שבח"ח: מצות והגיה בו ומצות ידועה התורה, שהנני דוקא מביאה לידי מעשה. (ע"ן בכל זה הל' ח"ח לארה"ו פ"ר ס"ב ואילך, ט"ס קו"א לרפ"ג. ובמקומות המובאים ט"ס, ד"ה א"ר כו' כל אדם ע"ש בו תורה חט"ב). בפעולתה על האדם: א) רמ"ח מ"ע הן היות רמ"ח אברי הנפש וזלערי המצות אין להם קיום וחיות, ומצות והגיה בו רחוקה - היא ע"ד כל המצות, אלא שגדול היא מהן, בדוגמת איברים הפנימים שהחיות חלוי בהן. ב) מצות ידועה התורה - היא בחי' חכמה מוחא ממט שלמעלה מבחי' איברים, וכמו שנשמח האדם הממלאה כל רמ"ח איברי הגוף, עקר מטכנה והטראחה היא במוח. (ע"ן בכל"ז קו"א נצבים ד"ה כי המצות הזאת פ"ב. ט"ס בלק ד"ה לא הביט ספ"ג. ע"ן מעין גנים חט"ב. תניא רפנ"א).

ולמעלה מכל זה יאמר קרא זאתם הדברים בה' אלקיכם (ועל ידי זה) חיים כלכם היום, וביארו רז"ל אשר ישראל מחקטראין באורייתא ואורייתא בקוב"ה - כללות חיות הנשמה - הן האהר הנשמה שבגוף, הן מזלי' של מעלה - נמשך באמצעות התורה,


והנה נשיא ומנהיג אלפי רבבות ישראל הוא ראש ומוח לכל אלו - נשמה הכללית של נשמות פרטיות אלו - וממנו ועל ידו צ"ל ההמשכות וההטפות, בכללות ובפרט, לכל הש"כים אליו, אשר כל המשכות והטפות הם, כנ"ל, ע"י חור' (ע"ן בכל"ז אר"נ פס"ד. לקו"ח במדבר ד"ה וידבר אלקים פ"ג. ד"ה ארע"ק אשריכם בהמשך חרס"ו. ד"ה עומת אור ט"ח. תניא פ"ב).

ועפ"י מובן מ"כ כ"ק מו"ח ארמו"ר חכ"מ גודל התשובה להחשדות יכול להטביע רק כאשר ילמוד מאמרי התסידות שאומר הרב וכוה"ב. ההחשדות האמתיות היא ע"י לימוד התורה.

ומובן ג"כ, אשר, אף שאין אדם לומד אלא במקום שלבו חפץ, מוכרח הלימוד לעמים קבועים, דוקא בחור' הנישא הוא כ"ק מו"ח ארמו"ר חכ"מ. וביחוד מוכרח לימוד זה א' בחור הקדמה לכל ענין ומאורע כללי. ב' בזמנים כלליים: והש"ח יוכנון להחשדות אמתיות באילנה דחיא, ובהח"ס האו הוא מתן כללות התורה על כללות כל השנה, נזכה לקבלת התורה ביסחה ובפנימיות,

הרב מנחם טניאורמאן
 הרב מנחם טניאורמאן

מכתב כללי-פרטי מערב ראש-חודש סיון - תאריך הבר-מצוה -
 שנשלח אל ר' דוד בראומאן לקראת חג השבועות תש"י


<p align="center">מונדשטין-ה"א</p> <p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn 13, N. Y. HYacinth 3-9250</p>	<p align="center">מנחם מענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ. י.</p>
<p align="center">ב"ה, ט"ז שבט חש"כ ברוקלין</p>	
<p align="center">האברך יהושע שי'</p>	
<p align="center">שלום וברכה! במענה על הודעתו מהכנסו לגיל מצוה,</p>	
<p>הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצוה יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפסק המסנה (אבוח פרק ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בחור, בחורח הנגלה וכן בחורח החסידות, ויהדר בקיום המצוה. והשי"ת יצליחו להיוח חסיד ירא שמים ולסדרן.</p>	
<p align="center"> בברכה</p>	

מכתב ברכתו של הרבי ליום הבר-מצוה של סב חתן הבר-מצוה

מונדשטיין - ירושלים

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליוכאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.
בי"ה, כ"ה אלול תשמ"ח
ברוקלין, נ. י.
האברך לוי יצחק שי'
שלום וברכה
במענה על ההודעה ע"ד הכנסו לגיל מצות,
הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות
יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפטק המשנה (אבות פרק
ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורת
הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות.
והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.
בברכת כתיבה וחתימה
טובה



מכתב ברכתו של הרבי ליום הבר-מצוה של אבי חתן הבר-מצוה



פרק א

שחר נעוריו

הציץ ונפגע

הרה"ח התמים ר' דוד בראוומאן ע"ה נולד בעיר חרסון, בר"ח ניסן שנת עת"ר, להוריו ר' חיים ומרת גאלדא ע"ה. חסידים שהכירם בתקופת מגוריהם ברוסטוב ובמלחובקה, סיפרו על כך שהאב היה סוחר וביתם היה פתוח לאורחים שפקדו את העיר.

עם פרוץ המהפכה הבולשביקית עקרה המשפחה ליקטרינוסלב, ומשם - בשנת תרפ"א - לעיר רוסטוב על נהר דון, שם חנה באותה תקופה כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע.

בערב אחד של חורף תרפ"ג, כשצעד הילד דוד ברחוב העיר בדרכו לביתו שמע שירה חסידית מושכת לב בוקעת מאחד הבתים. סקרנותו דחפה אותו להכנס ולראות מהיכן מגיעה השירה, וכך נקלע בהשגחה פרטית להתוועדות של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, אותו הוא ראה אז לראשונה.

הרה"ח ר' משה אהרן טייכמן מכפר-חב"ד, שמע כעבור שנים מר' דוד שהניגון שניגנו אז בהתוועדות ומשך את לבו היה ניגונו הלבבי של ר' אשר (גרומן) שו"ב מניקוליב (ניגון נט בספר הניגונים)¹.

דוד נדחק פנימה, ואחד החסידים הכניס אותו מתחת לשולחן. באמצע ההתוועדות דרך עליו משהו בלי כוונה, הילד קפץ ממקומו בזעקת כאב והרה"ח ר' יונה איידלקופ ע"ה רצה להוציא אותו החוצה כדי שלא יפריע להתוועדות. אז הבחין בו הרבי ואמר עליו שהוא "אן איידל קינד" [=ילד אצילי], ובמשך דקות ארוכות לא גרע את את עיניו ממנו, ואף התבטא: "איך האָדעווע אים מיט די אויגן" [=אני מטפח אותו במבט עיניי]².

נוסח אחר נשמע מפי הרה"ח ר' שמחה גורודצקי ע"ה³:

דוד הלך ברחוב לבוש במדי הגימנסיה עם כפתורי הזהב, יחד עם אביו שרצה להראות לו את הרכבת. בדרך הם שמעו ניגונים ונמשכו אחריהם, עד

(1) מפי הרה"ח ר' יצחק שי' אקסלרוד, בשם בנו הרה"ח ר' שמואל שי' טייכמן.

(2) גירסא זו רשם הרה"ח ר' יהושע מונדישין ע"ה.

(3) מפי הרה"ח ר' אליהו יוחנן שי' גוראריה.

שהגיעו לבית הרבי ועלו במדרגות. הרבי ישב מול דלת החדר והתוועד, ובאמצע פנה הרבי לכיוון הדלת ואמר לחיים, החסידים זזו לצדדים ולא הבינו למי הרבי מתכוון, אז נכנסו דוד ואביו והרבי אמר "אליהם אני מתכוון". אחרי שנכנסו פנימה, ביקש הרבי מהאב שייתן לו את הטבעת שענד על ידו, אך האב לא הסכים כי קיבל את הטבעת מאשתו. אז ביקש ממנו הרבי שייתן לו את הילד, והתבטא עליו "ער האָט ליכטיגע אויגן" [=יש לו עיניים מאירות].

מאז התמסרו החסידים אל חינוך הילד, ודוד התקרב לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ונהיה לחסיד.

כעבור כמה חודשים כשהגיע יום הבר-מצוה שלו, ויתר דוד על המסיבה שהוריו רצו להכין עבורו, והעדיף לשהות באותו יום בבית-מדרשו של הרבי.

באהלה של תורה

בקיץ של אותה שנה דאגו כמה חסידים לשלוח אותו ללמוד בישיבת 'תומכי-תמימים' בעיירה החסידית נעוול. מכיון שהיה לו אז חופש מהגימנסיה הסכימו הוריו שישע לנעוול עד לתחילת הלימודים בגימנסיה. הוא הופיע בישיבה במדי הגימנזיסט המצוחצחים שלו...

חלפו חודשי החופש, וההורים שלחו לו מברקים שיחזור הביתה, אך הוא ממאן לעזוב את הישיבה. כתבו המשגיחים לרבי שהילד מסרב לחזור לביתו - אבל הרבי לא השיב. כעבור חודש נסע דוד אל הרבי לרוסטוב, והרבי אמר לו שעתה רשאי הוא לחזור לביתו ולגימנסיה. אבל דוד מיאן לעזוב וחזר לישיבה.

הרה"ח ר' מיכאל יהודה אריה לייב הכהן (שלמד בישיבת 'תומכי-תמימים' המרכזית שגלתה לחרקוב) מספר בזכרונותיו⁴:

בחוה"מ סוכות [תרפ"ד] והנה קול נשמע, שהישיבה תהיה פה ואנחנו נשארים פה ברוסטוב וכי אדמו"ר רוצה שיהיה הישיבה תו"ת על ידו. . . אחרי שמח"ת הוברר הדבר שהישיבה נשארת פה, בתוך כך באו עוד תלמידים חדשים ללמוד, ואחדים מהחדשים הם ניסן נעמענאו מזאבלין, נחום גולדשמיד מיעקאטרינאסלאו, חיים זלמן קאזלינער מדיסנא, משה דובינסקי מאמור, דוד בראוומאן, דובער קוזניצער ועוד כמה, והתלמידים שנשארו עוד בחארקאו באו כולם לרוסטוב.

כפי הנראה למד ר' דוד כחצי שנה ברוסטוב, עד שהישיבה הוכרחה לעזוב את העיר בסוף חורף תרפ"ד, ואז חזר לישיבה בנעוול.

(4) נדפס ב'תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית' ע' רסא.

בישיבה למד דוד בשקידה והתמדה ותוך זמן קצר התעלה משמכו ומעלה. הוא זכה לטיפוח אישי מיוחד מהרה"ח ר' ישראל נעוולער ע"ה, וכשהיה המשפיע הרה"ח ר' יחזקאל פייגין הי"ד מוסר שיעורים בחסידות בפני התלמידים, היה מדבר ישירות אל דוד כאילו רק הוא ישב בכיתה...

בספר 'לשמע און'⁵ כותב הרה"ח ר' שניאור זלמן דוכמאן ע"ה בשם ר' דוד, שאדמו"ר מהוריי"צ הדריך אותו שיש להשתדל למעט בשינה, אבל לא למעט באכילה. אבל לדברי הרה"ח ר' יונה איידלקוף ע"ה⁶, המשגיח ר' יחזקאל פייגין התאונן באוזני הרבי כי דוד ממעט מאוד בשינה, והרבי השיבו שישתדל להשגיח שלא ימעט גם באכילה.

דוד ניכר גם בהתמסרותו לעבודת התפלה בדרך החסידות, והיה מתפלל שעות ארוכות מתוך התבוננות עמוקה ובדביקות.

בהקשר זה סיפר הרה"ח ר' יהודה לייב מוצקין ע"ה, שכעבור שנים, בתקופה שר' דוד היה תומך פעיל ברשת הסניפים המחתרתיים של הישיבה, שלח אותו הרה"ח ר' ניסן נעמאנאו בשליחות עם מכתב לר' דוד שהתגורר אז בבית הוריו במלחובקה. כשהגיע לביתו, מרת גאלדא אמו של ר' דוד אמרה שבנה מתפלל מעריב, והוא נשאר להמתין. ר' לייבל היה מספר בהפלאה, שהוא המתין 45 דקות עד שר' דוד יסיים את תפילתו, "והוא כלל לא ידע שמישהו ממתינ לו!"

בישיבה התיידד דוד בעיקר עם הבחורים מבוגרים, שהידועים שבהם הם הרה"ח ר' מנחם מענדל פוטרפס, הרה"ח ר' אברהם דריזין והרה"ח ר' בנציון שם-טוב ע"ה.

עם סגירת סניף הישיבה בנעוול בשנת תרפ"ט, בעקבות התנכלות השלטונות לישיבה, עברו התלמידים ודוד בתוכם ללמוד בעיר חרקוב. אך גם שם לא ארכו הימים עד נעילת הישיבה, והבחורים נאלצו להתפזר למקומות שונים.

בשנים הבאות המשיך ר' דוד בלימודיו בישיבות 'תומכי-תמימים' שהתגלגלו ברחבי רוסיה, לערך עד שנת תרצ"ד.

(5) מדור אדמו"ר מהוריי"צ אות צד.

(6) מפי מרת צביה בראומאן ע"ה. שני הגירסאות נרשמו על-ידי הרה"ח ר' יהושע מונדשיין ע"ה, ונראה שהעדיף גירסא זו.



"תרין ריעין דלא מתפרשין" - ר' דוד בראוומאן ור' בנציון שם-טוב

הרה"ח ר' בנציון שם-טוב ע"ה

ידידותם האיתנה של ר' דוד ור' בנציון נודעה בין החסידים לשם דבר. ועל-אף שהיו שונים בטבעם, היו ידידים בלב ונפש.

כשכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ביקש שהחסידים שהיו ברוסיה ישלחו אליו את תמונותיהם, שלח ר' בנציון תמונה בה הוא נראה יחד עם ר' דוד. כאשר הגיעה התמונה אל אדמו"ר מהוריי"צ, כתב מעברה השני: "תרין ריעין דלא מתפרשין"...

וגם כאשר כ"ק אדמו"ר זי"ע רצה לזרז את הדפסת ספרי קה"ת בגרמניה (ראה להלן בפרק "ויבחר בדוד"), כתב מכתב לר' בנציון⁷: "עלה בדעתי, כיון שכת"ר יודע תכונות נפשו [של ר' דוד], אולי רצוי הדבר שיבקרו למשך איזה ימים, ולאחר בירור המצב על אתר, ימצאו עצה איך לתקן המצב ההולך ונמשך..."

(7) 'נלכה באורחותי' ע' 63.

פרק ב

מלחובקה

הצלת נפשות בגשמיות וברוחניות

לאחר שנסגרו רבים מהשיבות, פנה ר' דוד לבית הוריו, שבינתיים עברו לאזור מוסקבה והתיישבו בפברר מלחובקה, שם חיו בתנאי רווחה כלכלית.

באותם ימים ברוסיה החזקת מכתב מהרבי היוותה חומר פלילי, על כן לא רבים המכתבים שנשטמרו בידי מקבליהם והוציאו מרוסיה. המכתב היחיד שהגיע לידינו הממוען אל ר' דוד בתקופת מגוריו ברוסיה, הוא משלהי חורף תרצ"ד, בו (ככל הנראה) כותב לו הרבי שיירשם כתושב מוסקבה במשך שלושה חודשים, שזהו הזמן הנדרש כדי להגיש בקשה לפספורט, ויעתיק את מגורו לארץ-הקודש.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ שהה אז בוורשה, ורשם בקצרה בפנקס מיוחד בגוף כתב ידו הקדושה את התשובות לשאלות שהגיעו מהחסידים ברוסיה, בשביל שהמזכיר יעתיק זאת במכתב וישלח לשואל. מחמת פגעי הזמן נהרסו ונאבדו חלקים ניכרים מהפנקס, וכאן בא החלק הניתן לקריאה⁸:

מאלאחאווקא, דוד בראווערמאן

[...] ולחשוב ע"ד העתקה לאה"ק ת"ו [...] זמן כמשלוש חדשי" להיות אפשר להגיש [...]

כעבור זמן קצר מבואו התמנה ר' דוד לנהל רשת מפעלי טקסטיל ממשלתיים, וקנה לו מעמד איתן שבזכותו יכול היה להיות לעזר לכל דורש.

במסגרת זו ניתנה לו האפשרות לסייע לאנ"ש בסידור מקומות עבודה במפעלים שהיו בניהולו, או שהשיג עבורם אישורי עבודה וסיפק להם עבודה לביתם, כך שיוכלו להתפרנס באופן שאין בו חילול שבת ח"ו, ויאפשר להם לקבל תלושי מזון. בדרך זו זכה ר' דוד להציל נפשות רבות ממשפחות החסידים, ורבים זכרו לו את חסדיו אלה עוד שנים רבות לאחר-מכן.

ר' דוד אף הקים והחזיק "חדר" מחתרתי בו למדו כשלושים ילדים. עם הזמן הרחיב דוד את פעילותו הציבורית והיה לאחד הפעילים הבולטים בניהול

(8) 'אגרות-קודש' אדמו"ר מהוריי"צ ח"א אגרת ג'תתקסא, וראה שם בשוה"ג.

רשת ישיבות 'תומכי-תמימים' המחתרניות, העברתן ממקום למקום ואחזקתן השוטפת.

גם בימים הטרופים שבהם רדפו שלטונות הקומוניסטים בחמת רשע כל מי שצלם אלוקים על פניו, שמר ר' דוד על זקנו. באותם ימים קשים אפילו בין החסידים הוותיקים היו כאלה שחששו להיראות ברחוב עם זקן מלא, אך הוא נמנה על אלה ששמרו על 'הדרת פנים' בכל מחיר, גם כשהדבר היה כרוך במסירות נפש ובסכנת-נפשות ממש.

על-כך סיפר הרה"ח ר' דוד חן ע"ה⁹:

במשך כמה שנים למדתי בישיבת 'תומכי-תמימים' המחתרנית ונדדתי עמה ממקום למקום, עד שבשנת תרצ"ו נתפזרה הכתה שלי לכל עבר ולא מצאתי לעצמי מקום. חזרתי לבית הורי שגרו אז במוסקבה, והחלטתי בלבי ששבעתי כבר מחיי הנדודים ועתה עלי להיות ככל האדם. בחור צעיר אני, כל חיי עדיין לפני, ויכול אני להשתלב בלימודים הכלליים ובחברה ככל הצעירים בני גילי. כמוכן שהורי לא יכלו לעכל את מחשבותי הללו, וניסו לסכלם בדיבורים רכים וקשים ובכל אמצעי השכנוע.

ערב שבת אחד לקח אותי אבי "לראות את דוד בראוומאן" ולהיווכח כי אפשר להיות "בן אדם" וחסיד נעלה גם יחד. ואכן ראיתי את ר' דוד והשתכנעתי! באותה שעה הצטייר ר' דוד בעיני - בפניו המאירות והעטורות זקן שלם - כמלאך ממש! אבל לאבי לא אמרתי דבר. כשחזרנו הביתה שמעתי את אבי אומר לאמי: הראיתי לו את דוד בראוומאן, אולי זה מה שישכנע אותו...

מסירות נפש לסייע ליהודים

יהודים רבים באו למוסקבה כדי להגיש שם בקשות להגירה לחו"ל, מאחר ושם היו סיכויים טובים יותר לקבל את האישורים. את הבקשות יש להגיש במקום המגורים, ואם-כן צריכים הם להיות רשומים כתושבי מוסקבה. אבל הזכאות לגור בעיר ניתנה רק למי שיש לו עבודה באותה עיר! מה עושים? פונים לר' דוד בראוומאן, והוא מספק להם אישורים שהם עובדים באחד ממפעליו. ובמעשיו אלו העמיד ר' דוד בסכנה לא את פרנסתו בלבד, אלא גם את חייו. שהרי מי שנתפס במעשים שכאלו אחת דתו...

שנים מן החסידים המפורסמים שזכרו לו את טובתו זאת כל ימיהם, היו

(9) מראיון שערך עמו הרה"ח ר' יהושע מונדשיין ע"ה, ונרשם על ידו. בפרקים הבאים הובאו חלקים נוספים מראיון זה.

הרה"ח ר' נחום גולדשמיד ורהה"ח ר' פנחס אלטהויז ע"ה, ששניהם ניצלו מבריה"מ ועלו לארץ-ישראל בזכות התעודות שסידר להם ר' דוד בראוומאן. והם רק שנים מני רבים... הנכונות להגיש עזרה מלאה לזולת היתה טבועה בו, אפילו אם סיכנה את חירותו או את חייו.

בזמן מלחמת העולם השניה נס ר' דוד לטשקנט, ובסיומה חזר למלחובקה ופתח בית חרושת לסריגת סוודרים.

פרק ג

השידוך והחתונה

לפני מלחמת העולם השנייה התגורר חותנו לעתיד, הרה"ח ר' יעקב יוסף רסקין, בלנינגרד. אך בעקבות ההפצצות הכבדות על העיר בשנת תש"א, הצליח בתחילת חודש אלול לעזוב את העיר ברכבת האחרונה שיצאה מלנינגרד טרם הופצץ הגשר האחרון (כי לנינגרד מוקפת מים מכל עבריה, וכל היציאות מן העיר הן דרך גשרים).

בחול-המועד סוכות תש"ב הגיעו לעיר אלמא-אטא בירת קזחסטאן, שם התגוררו בשנים הבאות, וזכו ליטול חלק בהצלתו של הרה"ח הרה"ג וכו' מהור"ר לוי יצחק שניאורסאהן והרבנית הצדקנית מרת חנה ז"ל, הוריהם של כ"ק אדמו"ר זי"ע, ממקום גלותו בצ'אלי אל אלמא-אטא.

זמן קצר לאחר שהגיע הר"ר לוי יצחק אל אלמא-אטא פרצה בגופו מחלה קשה, ובמשך כל ימי מחלתו טיפלו בו ר' יעקב יוסף ובניו במסירות רבה. גם אחרי הסתלקותו רי"י היה זה שקנה את חלקת הקבר בה נטמן הר"ר לוי יצחק, והיה מהמתעסקים בקבורתו.

ימים ספורים אחר ההסתלקות נקרא ר' יעקב יוסף לחקירה בסניף המקומי של ה-ק.ג.ב. חלק מהשאלות היו קשורות בהיכרותו עם הר"ר לוי יצחק, והיה חשש שכשיתגלה האופן שבו הצליחו למלט את הרב ממקום גלותו יבולע לר' יעקב יוסף ולמשפחתו. היו עוד סימנים נוספים לכך שהקרקע מתחילה לבעור תחת רגלי משפחת רסקין (כמעקבים ועוד התנכלויות לבני המשפחה), ור' יעקב יוסף החליט לברוח בחשאי מאלמא-אטא למוסקבה. רק בתו צביה נלוותה אליו, ואילו רעייתו וארבעת ילדיהם הנותרים נשארו באלמא-אטא.

וכך מתאר ר' יעקב יוסף ביומנו:

החלטנו לנסוע למוסקבה, כי לא היה ידוע שום מקום שיש מכירים, גם במוסקבה לא היה לנו ברור... רק שמעתי שיש שם אחד התמימים ושמו דוד בראוומאן ע"ה במלחובקה, והשגתי הכתובת שלו.

..אור ליום ט"ו אלול תש"ד יצאנו אני ובתי צביה תחי' מאלמא-אטא, לנסוע למוסקבה, הרכבת יצאה מאלמא-אטא בלילה, וזה ג"כ מהנסים הגלויים שעשה עמנו הקב"ה, שבבית הנתיבות של הרכבת היה כ"כ מאיר באור בהיר (ומי יודע? אולי נמצאים שם גם בלשים ר"ל)...

כמובן שהתעטפתי בבגד עליון עם הקאלנער (על הזקן והראש...) שלא יכירו אותי, וכשהגיע הרכבת, נכנסנו אני ובתי תחי', עם המזוודות שלנו לתוך הרכבת, ותפסנו מקומות, הנסיעה עד מוסקבה היתה כמדומה משך שלשה ימים, והגענו בשעה טובה למוסקבה.

כפי שכתבתי ... לא היה לנו שום כתובת במוסקבה, רק ידעתי ששם גר אחד מאנ"ש בשם דוד בראוומאן ע"ה, וע"כ החלטנו לסור ישר לביתו, למושב מלחובקה, כך באנו עם המזוודות ישר אליו, וחשבנו, שבביתו נשאל איפה להסתדר, והימים מתקרבים לראש השנה תש"ה, והציעו לנו להשאר לע"ע בביתם ... וכך נשארנו בביתם כל החגים.

אחרי החגים ר' יעקב יוסף השיג דירה בפרבר ביקובה, מרחק שתי תחנות ממלחובקה, וגם מכונת סריגה כדי שיוכל לפרנס את עצמו ואת בני משפחתו (שהצטרפו אליו אחרי כמה חודשים), ור' דוד עזר לו להשיג את החוטים.

כעבור כשנה, בתחילת שנת תש"ו, הוצעה לר' דוד הצעת שידוך עם מרת צביה, בתו של ר' יעקב-יוסף רסקין.

לפני ההסכמה לשידוך פנו במכתב אל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ וביקשו את הסכמתו, אולם לרבי לא היתה דרך להשיב למכתבם (כי מכתב גלוי מהרבי שישב אז בארצות-הברית היה עלול לסכן את מקבל המכתב), לכן הושיבו 'בית-דין' של שלושה מזקני החסידים והם החליטו כי ראוי הוא השידוך שיצא לפועל. את מכתב ההסכמה של הרבי קיבלו בני הזוג אחר יציאתם מרוסיה, כשפגשו בצ'כיה את שליחו של הרבי שבכיסו היה מונח המכתב עבורם...

זמן קצר אחרי ה'תנאים' נודע לר' דוד כי מישהו הלשין עליו לפני השלטונות, והוא נמצא עתה במעקב. ר' דוד גילה את הדבר לכלתו ואמר לה כי מצידו הוא מוכן לבטל את השידוך, כי אם יתחתנו ו'הם' יזמינו אותו ל'שם', הרי שיותר לא תראה אותו בחיים... אבל צביה הצעירה לא הסכימה לשמוע על ביטול השידוך.

וכך מתאר ר' יעקב יוסף ביומנו את המצב באותם ימים:

המשטרה החשאית ק.ג.ב. כבר נתנו עיניהם בו מכבר (בחתני דוד ע"ה), ושמרו על כל פסיעה שהוא הולך, והיה בסכנה גדולה... כי כל משך הזמן מעת שבא מטשקנט לפני יותר משנה, שהיה שם בין הפליטים בזמן המלחמה האיומה, ושב לביתו במלחובקה, ופתח צעק לסריגה – בית חרושת לסריגת סוודרים במוסקבה כו', היו באים לבקר אותו לפעמים קרובות אנשי הק.ג.ב. וכל פעם היה עובר עליו פחד גדול...

אני זוכר, שפעם באתי להצעק שלו ע"ד לדבר מה שהוא, כמדומה ע"ד להשיג חוטים לסריגה וכדומה, הצעק שלו היה בקומת קרקע, והחלונות היו סמוך למדרכה, ועברתי במדרכה על יד הבית, ובנתיים הסתכלתי בחלונות לראות אם הוא ישנו שם, והפעם הזה כשעברתי, ראיתיו עומד בחדר מול החלון, וכשראה אותי, רמז אלי רק בעיניים, להסתלק תיכף משם, וראיתי פניו שהיה חיוור ומלא פחד וחרדה ודאגה, כמדומה שראיתי מהחלון שמי שהוא יושב שמה... בערב כשחזר הביתה מעבודתו, סיפר, שהיו אצלו אורחים שלא הזמין אותם כו', והיה כולו טרוד מאוד עד שהתפטר מהם (בפעם ההוא... כי היו באים אליו לפרקים).

החתונה התקיימה ביום ח' טבת תש"ו, בביתה המרווח של משפחת בראוומאן במלחובקה. "היתה זו חתונה חסידית למהדרין", סיפרה לימים מרת צביה, "והחסידים רקדו והתוועדו במשך כל הלילה בשמחה גדולה".

אחרי החתונה, הזוג הצעיר עבר להתגורר בעיר מוסקבה, בשכונה איזמאילובה, על-יד הכניסה ל"מטרו" [=הרכבת התחתית].

פרק ד

היציאה מרוסיה

נס בתחנת הרכבת

בתחילת שנת תש"ו, בעקבות תום מלחמת העולם השנייה, היו קציני צבא פולניים שבתקופת המלחמה נשארו ברוסיה, וכעת ביקשו וקיבלו אישור מהממשלה הסובייטית שתרשה להם לחזור למולדתם, פולין. עם הוודע הדבר, הצטרפו לבקשה זו עוד אלפי חיילים פולניים, וגם המוני אזרחים פולניים שהרוסים גירשו אותם במהלך המלחמה לסיביר וכעת ביקשו רישיון חזרה לפולין. כך יצאו לדרכם ה'עשאלונים' [=שיירות] של הרכבות העמוסות באזרחים הפליטים החוזרים הביתה, לפולין.

אך השלטון הרוסי עמד בפני בעיה קשה, חלק גדול מהפליטים הפולנים גווע ברעב ברוסיה ובסיביר, והיה סביר מאוד ששלטונות פולין יבואו בטענות אל השלטון הרוסי בגין כך. לכן העדיף השלטון הסובייטי להעלים עין ולאפשר לכמה רבבות אזרחים רוסיים לחצות את הגבול לפולין כשהם מזדהים כפולניים, כדי למלא בדרך זו את 'מכסת האזרחים' החסרה. בדרך זו הצליחו גם אלפי יהודים לצאת מרוסיה לפולין באותה תקופה. היו שרכשו תעודות פולניות, היו שסידרו לעצמם רישום פיקטיבי של נישואין עם אזרחים פולניים, והיו כאלה שאפילו זייפו מסמכים...

אחרי שהתברר שכמה יהודים ניצלו אפשרות זו ועלתה בידם, כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ השיב אז לאנ"ש שאפשר להשתמש בדרך זו, בתנאים מסויימים.

בחודשים ניסן-אייר נעשו ההכנות הראויות, ובמשך חודשי הקיץ של שנת תש"ו ותחלת החורף של שנת תש"ז יצאו בדרך זו את רוסיה מאות משפחות מאנ"ש. הנסיעה היתה מסמרקנד ומטשקנט דרך מוסקבה ללבוב, ומשם לצאת ברכבת לפולין.

עיקר העוסקים בהשגת הדרכונים וסידור הרכבות היו הרה"ח ר' יהודה לייב מוצקין, הרה"ח ר' מנחם מענדל פוטרפס, וה"מומע שרה" קנלנבוגן - אחותו של הרה"ח ר' יעקב יוסף רסקין.

ר' יעקב יוסף מתאר ביומנו בפרוטרוט את היציאה של כל משפחתו, בארבע קבוצות נפרדות:



ר' יעקב יוסף רסקין ואחותו ה"מומע שרה"

סידרנו שקודם כל יסעו בתי צביה תחי' עם בעלה הרה"ח מו"ה דוד בראוומאן ע"ה, ואחותי שרה ע"ה כבר הכינה בלבוב עבורם תעודות פולניות.

ביום ד' ח"י תמוז תש"ו, יצאה בתי תחי' עם כמה מזוודות וחבילות מהתחנה מלחובקה עד מוסקבה ברכבת החשמלית, לבית הנתיבות "קייב". בתי צביה תחי' עמדה בצד, וחתני הר"ד ע"ה יצא עם סל קטן ובו קצת מזון. (בצדדי הסל שהיה עשוי מקש סידרתי והכנסתי כמה עשרות מטבעות של זהב (מטבע רוסית של עשרה רובל), והיו אולי כחמישים מטבעות כאלו...).

גם אביו ר' חיים ע"ה, ואבדל לחיים טובים ואני, הלכנו ללוות אותו עד התחנה במלחובקה, ומחכים על הרכבת החשמלית ההולכת למוסקבה. בינתיים ניגש שוטר לדוד ע"ה, ושאל אצלו לאן הוא נוסע, ומה יש לו בסל – ומבקש אותו ללכת עימו להמשטרה, שהיתה לא רחוק משם, לבדוק בסל מה הוא מוביל עימו כו'.

כולנו נבהלנו ומלאים פחד, אך בחדסד עליון, היה לי אומץ, ונגשתי לשוטר בלי פחד, ואמרתי לו, מה אתה רוצה ממנו, והשיב, שהוא רוצה לבדוק אותו מה הוא מוביל, אמרתי, למה לך ללכת למשטרה לבדוק, הלא אין לו רק הסל הזה, נפתח הסל, ותראה מה יש שם, גם אביו ר'

חיים ע"ה התחיל ג"כ לטעון כמוני, עד שהשפענו על השוטר, ובדק הסל, וראה שיש שם רק מיני אוכל. השוטר הזה היה שכן ע"י משפחת בראוומאן במלחובקה, ואביו ר' חיים ז"ל התחיל לבקש ממנו שיעזוב אותו, כי הלא בערב יבוא הביתה, ואז תוכלו לברר מה שצריך כו'. השוטר עזב אותו לרגע, ובינתיים הגיע הרכבת החשמלית, ונסעו בהצלחה למוסקבה. בזה ראינו נסים גדולים בחסד עליון, שאין הפה יכול לתאר, ולהעלות על הדעת...

אח"כ סיפרו לנו, שהשוטר שעצר את דוד ז"ל קיבל נזיפה גדולה מהקצינים שעליו, כי באמת היתה מחשבתם רעה לקחת אותו למשטרה ולאוסרו ר"ל, אך בחסד עליון, מן השמים סיכלו עצתם. אילו ח"ו היו עוצרים אותו, היתה נשארת בתי תחי' עגונה כל ימי חייה ח"ו וח"ו, כי היה איש מוכר מאוד, ומשונה מכל האנשים, עם זקנו המגודל, ורואים עליו שהוא איש דתי כו', אשר הרשעים ברוסיא שונאים אותו שנאת מות כו'. והקב"ה ברוב חסדיו עזר לנו שנמלט מידי עריצים, וכמו שכתוב הפח נשבר ואנחנו נמלטנו.

וב"ה שהגיעו למוסקבה, לבית הנתיבות "קייב", עימהם יחד נסע בני הצעיר יהודה לייב שי', ומשם נסעו ללבוב, בדרך כל הפליטים הפולניים.

מסלול הבריחה

ביום רביעי ח"י תמוז נסעו ר' דוד ואשתו ממוסקבה ללבוב, שם קיבל ר' דוד מה"מומע שרה" מסמכים פולניים על-שם מאיר ברוקנר, ותיכף למחרת עברו את הגבול והגיעו לעיר קרקוב.

קבוצת¹⁰ החסידים הראשונה שיצאה מרוסיה, מנתה 46 נפשות, כולם דוברי רוסית, והיה צורך להמשיך הלאה, וללא פולנית הדבר היה מסכן אותם כי הרי כולם היו עם מסמכי מדינת פולין.

אחד מחברי הקבוצה, הרה"ח ר' חייקיל חאנין ע"ה, נזכר שבפולין נמצאת משפחת הרה"ח ר' חיים מאיר ליס ע"ה אשר הגיעו מפולין לסמרקנד בימי המלחמה, ובשל היותם אזרחי פולין יצאו באופן חוקי לפולין. ר' חייקיל יחד עם ר' דוד בראוומאן הלכו לחפש את בני המשפחה, ומצאום בנס, והבת שלהם שידעה פולנית הצטרפה לקבוצה וסייעה להם להבריח את הגבול מפולין לארצות המערב.

(10) בחלק זה הסתייענו בספר 'היציאה מרוסיה' (בעריכת הרה"ח ר' אליהו שי' מטוסוב והרה"ח ר' שניאור זלמן שי' ברגר).

ביום כ"ז אייר תש"ו שלח כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ מכתב לחסידים שעזבו אז את רוסיה¹¹:

אל התלמידים היקרים צמודי לבבי ה' עליהם יחיו

שלום וברכה. ת"ל אשר נתבשרתי משלומם ומבואם צלחה, יתחזקו בבטחונם בהשי"ת ויעזרם לבוא למחוז חפצם כשורה ובנקל ולהסתדר בסדר חיים טובים בגשמיות וברוחניות. ויכתבו לי מזמן לזמן מכל הנעשה עמם ובטח כבר מלאו בקשתו של חתני הרש"ג שליט"א אשר בעזה"ת אשתדל לטובתם והשי"ת יצליחם בגור"ר.

הדו"ש ומברכם

באותם ימים התקבלה גם הוראה מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ¹² "שיסעו להמקומות שתחת ממשלת ארצוה"ב באשכנז ויוכלו בעזה"י בנקל יותר לקבל רשיוני כניסה לארה"ב". בהתאם לזאת המשיכו הפליטים בדרכם לפראג, ומשם המשיכו לאוסטריה וגרמניה, באיזור שהיה בשליטה אמריקאית.

הרה"ח ר' ישראל דזייקובסון נסע לפראג כשליח מיוחד של אדמו"ר מהוריי"צ לעניני הצלה ועזרה לפליטים, ובמכתב לאדמו"ר מהוריי"צ מט"ו באב מדווח¹³:

על ש"ק פ' דברים באו חבורה מרוסיה ארבעים וששה נפשות, הר"ר ניסן נעמאנאוו וב"ב, אחותו וב"ב (אשת ר' ישעיה דנברג ע"ה משצדרין), ר' יונה עדעלקאפ מראסטאב וב"ב, ר' שמעון יאקובאשווילי וב"ב, ר' דוד בראוומאן מראסטוב וזוג' בת ר' יעקב יוסף ראסקין, משפחת ר' א"ל סלאווין ע"ה מבאברויסק, ר' חייקיל חאנין וב"ב, ר' זלמן לעויטין ובחורים אחדים, והם עברו את הגבול ביום ה' העבר¹⁴.

מאבק על השבת

כשעברו¹⁵ לצ'כיה הגיעה קבוצת הפליטים לעיר ברונא, והשתכנו בינתיים בצריף גדול בלי מחיצות שעמד ריק. ביום חמישי התקבל מברק מר' ישראל דזייקובסון שהיה בדרך בניו-יורק, שלא יסעו וימתנו לבואו.

(11) 'היציאה מרוסיה' ע' 19 - מהעתקת הרה"ח ר' שלמה מטוסוב ע"ה (צילומה נדפס שם ע' 22).

(12) 'אגרות-קודש' אדמו"ר מהוריי"צ ח"ט נספח לאגרת ב'תתקכב.

(13) 'תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית' ע' שצג.

(14) כנראה הכוונה שעברו את הגבול לצ'כיה ביום ה', ד' מנחם-אב.

(15) סיפור זה נרשם על-ידי הרה"ח ר' יהושע מונדשיין ע"ה, וכאן בא בשילוב פרטים מזכרונותיה של מרת שולה קיזין ע"ה (מתוך ספר באנגלית 'מלכת קליבלנד' שנמצא בדפוס, באדיבות מרת העניא תחי' ליין) ומסיפורו של - יבלח"ט - הרה"ח ר' אברהם יצחק שי' ששונקין.

הגיעה שבת-קודש, שבת נחמו, והוא טרם הגיע. כליל שבת באמצע הלילה, הורו שלטונות הצבא לכל היהודים ששהו שם לעזוב את המקום ולנסוע. יהודים רבים אכן נסעו למרות השבת, אך מכיון שלא היה מצב של פיקוח נפש לא רצו החסידים לחלל את השבת, מה גם שהמתינו לבואו של ר' ישראל.

במוצאי שבת בשעה ארבע לפנות בוקר הגיעו שוב החיילים, העירו את כולם וציוו עליהם לעזוב מיידית. החסידים החלו להתווכח עם החיילים, ור' דוד בראוומאן ניגש לקצין והחל לבקש ממנו שיניח לפליטים העייפים לנוח במקום עוד יום-יומיים. תוך כדי דיבורם הבחינה מרת צביה - שהיתה בהריון מתקדם עם בתה הבכירה - כי המקלע שבידי הקצין מתרומם אט אט לעמדת ירי אל מול איש שיחו (הוא בעלה ר' דוד). במהירות זינקה וסוככה עליו בגופה, והיריה שנורתה אמנם פגעה בה בגבה ולא בחזהו של ר' דוד...

מרת איטה ששונקין שעמדה בסמיכות החלה לצעוק בבהלה ורצה לכיוונה, ואחד החיילים שלא רצה שתקום מהומה ירה בלבה. היא נפלה על המקום ונלקחה לבית-הרפואה, וכעבור יום נפטרה, הי"ד.

מרת מוסיא נמויטין ע"ה עזרה למרת צביה לחבוש את מקום הפצע, ותיכף לקחו אותה לבית-רפואה. מכיון שזה היה ביום ראשון, יום המנוחה הרשמי, לא הגיע רופא לטפל בה, רק לפנות ערב הגיע למקום רופא זוטרי שהוציא את הכדור בהרדמה מקומית. הכדור היה סנטימטרים בודדים מהעובר, ובנס לא אירע שום נזק ח"ו.

וכך סיפרה מרת צביה:

"אנשי 'הבריחה' לא רצו שהמקרה יודע לשלטונות, מחשש שהללו יסגרו את הגבולות לפני הפליטים היהודים שיבואו אחרינו. לבסוף הגיע חוקר מיוחד לבירור נסיבות המקרה ופנה אלי. אני זוכרת שלא ידעתי באיזו שפה עלי לדבר עמו. לכאורה הייתי אזורחית פולין, אך את השפה הפולנית לא ידעתי, ואילו רוסית ויידיש נאסר עלינו לדבר. בלית-ברירה שברתי את שיניי באנגלית, וסיפרתי שאחד החיילים נדחף וכדור נפלט מרובהו בשוגג, וכך הסתיימה הפרשה".

פוקינג

באותם ימים ששהתה מרת צביה בבית-הרפואה, יצאו הרה"ח ר' יעקב יוסף רסקין ומשפחתו מרוסיה לפולין - צ'כיה - אוסטריה - עברו את הגבול לגרמניה ושהו כשבוע במחנה "קעם", ומשם עברו והתיישבו במחנה העקורים "וולדשטוט" בפוקינג, לא רחוק מהעיר מינכען.

וכך מתאר ר' יעקב יוסף ברשימותיו את הווי המקום:

אנחנו קיבלנו צריף (באראק) גדול עבור משפחתי שיחיו, בבלאק מס' 14. הילדים ש"ב, דוד, ולייב שי', עברו תיכף להשיבה תו"ת שם היה להם אש"ל, אלא גם החמשת היתומים שהיו עימנו, היו כולם תחת פיקוחי...



ביקור חברי וועד ההצלה בפוקינג (ארכיון משפחת פלוטקין)

יושבים, מימין לשמאל: ר' דוד בראוומאן, ר' אליעזר גורביץ, ר' אברהם אליהו פלוטקין. עומדים: ר' מנחם מענדל רסקין, ר' חייקל חאנין

בהמשך תיאורו כותב ר' יעקב יוסף על הגעתם של ר' דוד ורעייתו לפוקינג:

בתי צביה תחי' נשארה בצ'כין בביה"ר בעיר נחת כעשרה ימים, עד שבעזה"י נרפאה, עד שהרגישה עצמה יותר טוב . . ואז שלחנו שליח מיוחד (התמים ר' עובדיה שטראקס שלמד אז בשיבת תו"ת), והוא הביא אותה מצ'כין ישר לפוקינג . . ותיכף סידרו אותה בבלאק 18. זה היה בימים האחרונים לפני לידתה בעז"ה, והיה סכנה לטלטל אותה ממקום למקום כו'.

ביום א' דסליחות, כ"ו אלול תש"ו, ילדה בתי צביה את בתה הבכורה, ונכדה הראשונה שלנו, ונקראה שמה בישראל "רחל לאה" לאריכות ימים ושנים. וב"ה שנולדה בריאה ושלמה בחדסד עליון, וכל הפחדים וההרפתקאות שעברו על בתי תחי' בחדשים האחרונים להריונה לא השפיעו ח"ו

אחרי החגים סידרו במחנה סדר לימוד יומי עבור כל הפליטים. וכך מתאר זאת ר' יעקב יוסף:

בשביל כל הצעירים, תלמידי התמימים, סידרו כל הכתות, מקטנים עד הזאל, תחת פיקוחו של ש"ב הרה"ת ר' ניסן נעמענאווי נ"י. סידרו סדר של 'תומכי-תמימים' עבור הגדולים, ו'חדרים' ושיעורים עבור



ר' דוד עם בתו רחל לאה - צולם על-ידי נכרי
בשמחת-תורה תש"ח



מרת צביה בראוומאן עם בתה רחל לאה
בפוקינג, תש"ז



שורה תחתונה: דוד בראוומאן, רחל לאה בראוומאן (מונדשיין), צביה בראוומאן, דרויזא רסקין,
יעקב יוסף רסקין. שורה אמצעית: מינה מרגולין (ריבקין), שרה רסקין, מנחם מענדל רסקין,
דוד רסקין, שלום דובער רסקין. שורה עליונה: טובה מרגולין (אלטהוויז), יהודה לייב רסקין

הצעירים . . . הבעלי בתים האברכים, הזקנים והצעירים, סידרו במיוחד בבלאק אחר, ולמדנו כל היום עם סדר מסודר, כל אחד עם חבר, או חבורה, ומי ששייך להיות או ללמוד להיות שו"ב או רב, למדו יורה-דעה.

ר' יעקב יוסף עצמו היה שוחט מומחה עוד ברוסיה, והתמנה להיות "המנצח על העבודה" ולימד את האברכים הצעירים את אומנות העמדת הסכין. בין תלמידיו נמנים הרה"ח ר' ישראל שמעון קלמנסון ע"ה (שזכה לשחוט עבור הרבי את ה'כפרות'), הרה"ח ר' מרדכי שוסטרמן ע"ה, הרה"ח ר' יצחק מנחם מענדל ליס ע"ה ועוד רבים.

ב"רשימה מבית-המדרש רבנים ושו"בים בפאקינג" שערך הרה"ח ר' אברהם אליהו פלוטקין ע"ה - שהיה ראש וועד החסידים ומנהל בית-המדרש - ביום ט"ז כסלו תש"ז, נמנה ר' דוד בין הלומדים בבית-המדרש¹⁶.

כשהתאפשר לפליטים לשלוח מכתבים לארצות-הברית, שלח ר' דוד מכתב לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בו הודיע על ביאתו צלחה לגרמניה ושאל כיצד עליו להמשיך משם. הרבי ענה לו במכתב מיום כ"ה ניסן תש"ז:

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר דוד שי' בראוומאן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מב' לחד"ז [=לחודש זה], ברוך בואם לשלום, ובדבר הסתדרותו יתבונן אם מוכשר לפניו להסתדר בעזה"י בפאריז והשי"ת יזמין לו מקום פרנסה בהרחבה בגשמיות וברוחניות,

הדו"ש ומברכו

RABBI J. SCHNEERSON
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13. N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן

ליובאוויטש

ב"ה כ"ה ניסן תש"ז.
ברוקלין.

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר דוד שי' בראוומאן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מב' לחד"ז
ברוך בואם לשלום ובדבר הסתדרותו יתבונן
אם מוכשר לפניו להסתדר בעזה"י בפאריז
והשי"ת יזמין לו מקום פרנסה בהרחבה
בגשמיות וברוחניות



הדו"ש ומברכו

פרק ה

ויבחר בדוד

פגישה עם הרבי

למחנה¹⁷ הפליטים שבפוקינג הגיעה גם הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה, אמו של כ"ק אדמו"ר זי"ע, שהיתה שכנתם של משפחת בראוומאן לצריף. כעבור זמן קצר נסעה הרבנית לפריז, ובנה - שאז היה ידוע כחתנו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ - הגיע לפגוש אותה בפריז, ולהביא אותה חזרה עמו לארצות-הברית.

ביום י"ז סיון תש"ז נסע ר' דוד בראוומאן מפוקינג לפריז, וחזר ביום ל' סיון, מספר ימים אחרי שהרבי נסע עם אמו¹⁸. במשך זמן זה זכה לשהות במחיצת הרבי, להעביר פרישות שלום מאת חבריו, ולקבל הוראות מאת הרבי.

מספר הרה"ח ר' יעקב יהושע שי' לאופר על אחת הסעודות שהתקיימו באותה תקופה בביתו של הרה"ח ר' שניאור זלמן שניאורסאהן¹⁹:

באותה סעודה נכח גם החסיד ר' דוד בראוומאן ע"ה, שביקש רשות מהרבי לומר כמה מילים. הרבי הביע את הסכמתו, ור' דוד דיבר במשך דקות ספורות. תוכן הדברים היה שהסיבה שאנ"ש הצליחו לצאת מרוסיה היא בכדי שיזכו להגיע לרבי, לארצות-הברית, ובכך סיים. דבריו התייחסו לתנאי ההגירה הנוקשים שהפעילה ממשלת ארצות-הברית באותם ימים. רק בודדים קיבלו אשרות כניסה. הרבי פנה לר' דוד ואמר לו בחיוך: 'חשבתי שתאמר איזו דרשה ארוכה... הרי דרך הדרשנים היא להכריז בתחילת דבריהם שיאמרו רק מספר מילים ובפועל מאריכים'...

הרה"ח ר' אלחנן יהודה לייב רייצעס ע"ה סיפר²⁰:

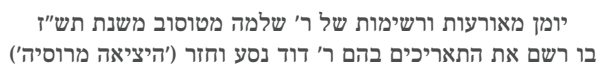
כאשר ר' דוד חזר לפוקינג ביקשו ממנו החסידים לספר את אשר

(17) בפרק זה הסתייענו בספר 'פעילות חוצה גבולות' (תולדות הרה"ח ר' שלום מנחם מענדל קלמנסון ע"ה, בעריכת הרה"ח ר' שלום דובער שי' פרידלנד) ע' 370 ואילך.

(18) 'היציאה מרוסיה' ע' 221-222.

(19) 'כפר חב"ד' גליון 1367, י"א ניסן תש"ע.

(20) מפי בנו הרה"ח ר' יוסף יצחק שי' רייצעס.



ראה ושמע אצל 'הרמ"ש', שרק מעטים הכירוהו. בין הדברים אמר, שידוע אצל חסידים שלכל אחד מרבותינו נשיאנו היה חסיד אחד שהיה חסיד מושלם כפי רצונם הק', והוא תמיד תהה מיהו החסיד של אדמו"ר מהוריי"צ. כעת שראה את חתנו 'הרמ"ש', ידע שהוא הוא החסיד האמיתי.

מאז הפגישה נקשר ר' דוד אל הרבי, ומילא אחר הוראותיו.

קשר מכתבים רצוף

במהלך הביקור בפריז, הטיל עליו כ"ק אדמו"ר זי"ע את תפקיד הדפסת ספרי קה"ת בגרמניה.

לאחר המלחמה נוצרה הזדמנות להדפסת כמויות ספרים גדולות בגרמניה בעלות נמוכה. המדינה שהיתה משופעת במכשור טכנולוגי מתקדם, נותרה מוכה והרוסה מבחינה כלכלית לאחר המלחמה. ערכו של המארק הגרמני היה נמוך מאוד ולאור הביקוש הגבוה לעבודה והשכר הנמוך, הוזלו המחירים. כך נמצאה הזדמנות לייצר דברים באיכות גבוהה בעלות נמוכה.

הרבי החליט לנצל את ההזדמנות להדפסת ספרי רבותינו נשיאנו שאזלו מן השוק. עבודות העריכה נעשו ע"י הרבי בניו-יורק, והיה שולח הוראות הדפסה מפורטות לר' דוד, וכך נוצר ביניהם קשר מכתבים תדיר ורצוף שנמשך כמה שנים.

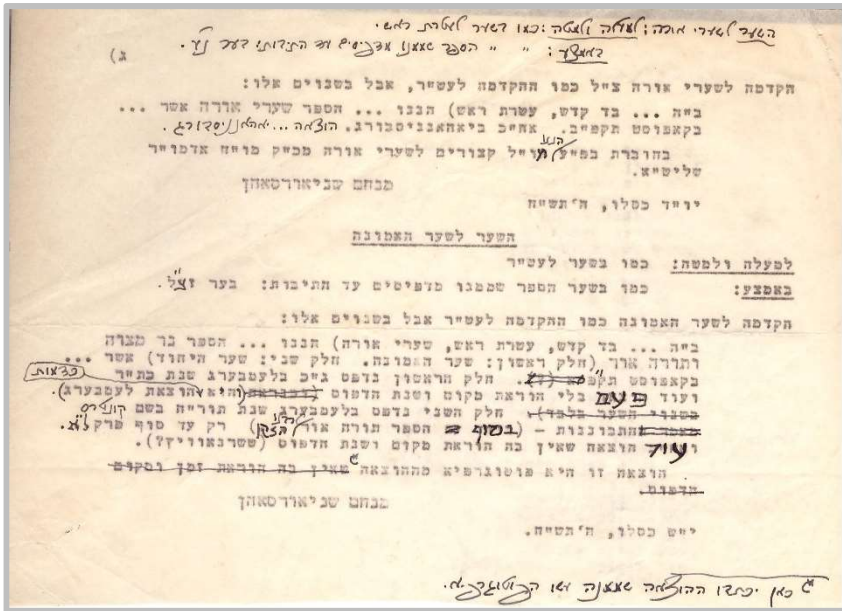
המכתב הראשון שהגיע לידינו בקשר להדפסת הספרים, הוא מכתב מיום ז' מנחם-אב תש"ז בו כותב הרבי לר' דוד:

מכתבו מט"ו תמוז הגיעני, וכבר תמהתי ודאגתי על שתיתקנו ע"ע. תיכף לקבלת מכתבו מסרתי תוכנו לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א והי' שבע רצון על אשר ענין ההדפסה הולך ומתקדם. ובטח ישתדל אשר יהי' בהידור האפשרי...

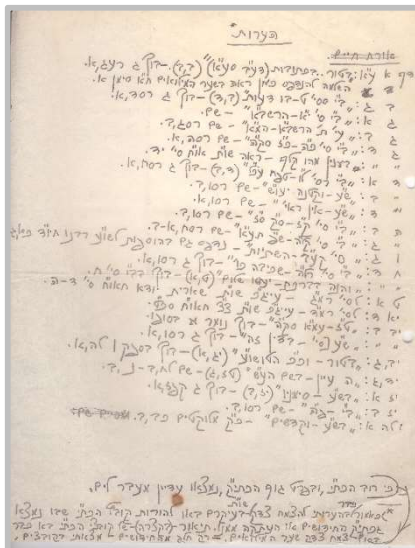
ר' דוד קיבל מכתבים תכופים מהרבי בקשר להדפסת הספרים, בהם הוראות שונות בקשר להדפסת הספרים, הפצתם ושילוחם. לכמה מהמכתבים צירף הרבי את נוסח ה'שערים' וה'פתח-דבר' של הספרים, 'לוח-התיקון' או הערות שנדפסו בסוף הספר.

כמעט בכל מכתב עודדו הרבי להזדרז בהדפסה ובמשלוח הספרים, ולדוגמא במכתב מיום ה' מנחם-אב תש"ח כתב הרבי: "צ"ל השתדלות בזריזות שיהי' הפו"מ של ההדפסה".

את המכתבים בדרך-כלל היה הרבי שולח לפריז, להרה"ח ר' שלום מנחם



הוראות בדבר נוסח השער וההקדמות של הספרים 'שערי אורה' ו'שער האמונה ושער היחוד' של אדמו"ר האמצעי



הערות בגכתי"ק של הרבי לספר 'פסקי דינים' ח"ב של אדמו"ר ה'צמח-צדק'

מכתב בדבר משלוח הספרים לארצות-הברית, עם הוספה בגכתי"ק של הרבי

מענדל קלמנסון ע"ה והרה"ח ר' משה זלמן קמינצקי ע"ה, ומשם היו הם שולחים את המכתבים לר' דוד. בדרך זו גם הורה הרבי להעביר אליו כספים מכספי ה'מעמד' שאסף הרה"ח ר' ניסן נעמאנאו ע"ה, בשביל הוצאות ההדפסה.

[צילומי המכתבים בקשר להדפסת הספרים נדפסו ב'תשורה' משמחת הנישואין של דוד ושרה חנה שי' מונדשיין, ב' אדר תשנ"ד; 'תשורה' משמחת הנישואין של לוי יצחק וחנה שי' מונדשיין, ט"ו באב תשנ"ט; 'תשורה' מחגיגת הבר-מצוה של מנחם מענדל (ברלוי"צ) שי' מונדשיין, י"ד מנ"א תשע"ג - וחלקם נדפסו גם בסידרת 'אגרות-קודש'. בסוף 'תשורה' זו באו כמה מכתבים שצילומם מתפרסם לראשונה.]

ר' דוד היה גם הכתובת שבאמצעותה הועברו דברי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ וחתנו כ"ק אדמו"ר זי"ע לאנ"ש שבאיזור.

הדפסת ספרי קה"ת

ספר ה'תניא' נדפס ראשון בקיץ של שנת תש"ז²¹, ובשנים תש"ח-תש"ט נדפסו ה'שולחן ערוך'²², 'תורה-אור'²³ ו'לקוטי-תורה'²⁴ של אדמו"ר הזקן, ספרי החסידות של אדמו"ר האמצעי²⁵, 'פסקי-דינים' של אדמו"ר הצמח-צדק²⁶, 'ספר-המאמרים - אידיש' של אדמו"ר מהוריי"צ²⁷ ועוד ספרים שונים.

אלפי עותקים הדפיס ר' דוד בפוקינג, ולאחר הדפסתם הפיץ אותם בגרמניה, צרפת, בלגיה ואנגליה, ולא אחת שלח אותם גם לארה"ב ולמדינות רחוקות אחרות. על הזכות הגדולה בזה שעסק בהדפסת הספרים כתב לו הרבי כאשר הגיע לארץ-הקודש²⁸: "זכות הגדול שבא בחלקו להאיר את העולם כולו ע"י הדפסת ספרי נשיאינו נשיאי חב"ד, יעמוד לו ולכל ב"ב שי' לחיים ולשלום בגו"ר".

(21) תאריך ה'פתח-דבר': כ' מנחם-אב ה'תש"ז.

(22) תאריך ה'פתח-דבר': י"ט כסלו ה'תש"ח.

(23) תאריך ה'פתח-דבר': כ"א אייר ה'תש"ח*.

(24) תאריך ה'פתח-דבר': ר"ח מתן התורה ה'תש"ח.

(25) תאריך ה'פתח-דבר': 'עטרת ראש' - כ"ג אלול, ה'תש"ז*.*. 'שערי אורה' - יו"ד כסלו, ה'תש"ח. 'שער האמונה ושער היחוד' - י"ט כסלו, ה'תש"ח. 'פוקח עורים' נדפס בשנת תש"ח, כנראה ללא 'פתח-דבר'.

(26) תאריך ה'פתח-דבר': 'עשרים בחדש מנחם אב ה'תש"ח.

(27) במהדורת צילום מהוצאת תש"ז, וראה צילום גכתי"ק על שער הספר (בעמוד הבא).

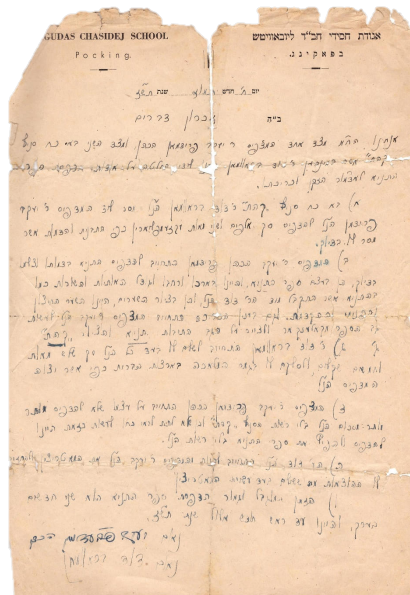
(28) ראה עד"ז גם בתחילת הפרק הבא "כפר חב"ד".

(* יום הולדתו של הו"ח וכו' ר' ישראל אריה לייב ע"ה, אחיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע (ראה 'שנים ראשונות' ע' 541).

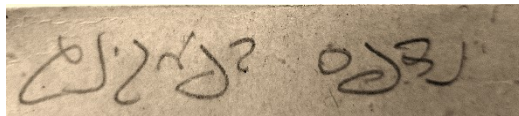
(** יום היארצייט של הרה"ח וכו' הר"ר מאיר שלמה ינובסקי ע"ה, זקנו של כ"ק אדמו"ר זי"ע.



שער ספר ה'תניא' דפוס מז: נדפס בסביבות מיונקען אשכנז



שטר הסכם בין ר' דוד בראוומאן ור' יעקב פרידמאן, המדפיס של ספר ה'תניא'



כת"יק של הרבי על אחד הספרים: נדפס בפאקינג ('היציאה מרוסיה')



נדפס - ע"י פוטוגרפיא - באשכנז ה'תש"ח ('ספריית ליובאוויטש')

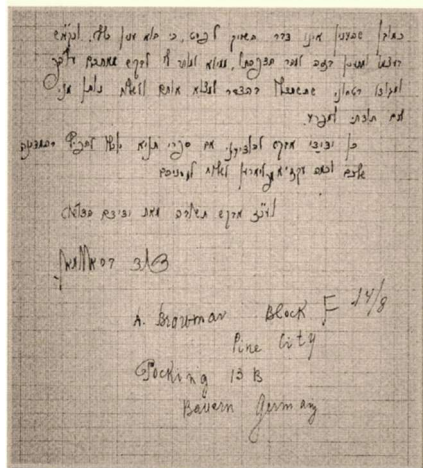
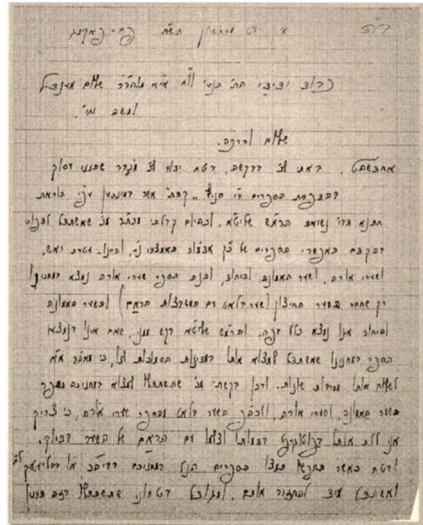
'מבצע' בפני עצמו היה להשיג ספרים מהוצאות קודמות שימשו כמקור להעתקה, וכן למצוא 'דפי-שער' של ספרים עם מסגרת מעוצבת. במכתב מיום י"ט מרחשון תש"ח שכתב ר' דוד להרה"ח ר' שלום מענדל קלמנסון שהיה בפריז, מיצר על העדר הספרים ומבקש מר' שלום מענדל להשיגם:²⁹

בטח ידוע לכבודו מכבר שהנני עסוק בהדפסת הספרים ע"י סניף "קתת" אשר במינכען ע"פ הוראת חדב"נ הרמ"ש שליט"א. וכהיום קבלתי מכת"ר מכתב שאשתדל להדפיס בהקדם האפשרי הספרים של כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע, והיינו 'עטרת ראש' ו'שערי אורה' ו'שער האמונה והיחוד'.

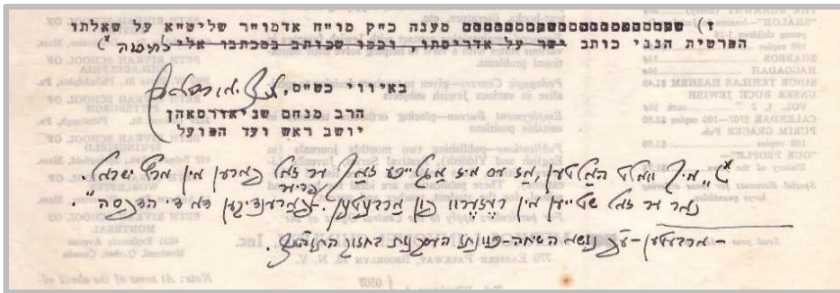
והנה הספר שערי אורה נמצא במחנינו רק שחסר השער החיצון (שער בלאט עם המשבצות הראים [=המסגרת]) והשער האמונה והיחוד אינו נמצא כלל בפה. והרמ"ש שליט"א ביקש ממני, שאם אינו בנמצא הספר במחנינו שאשתדל למצוא אותו במדינות הסמוכות לנו, כי מארצות-הברית אי אפשר לשלוח אותו מסיבות

שונות. ובכן בקשתי מכבודו שתשתדל למצוא במחניכם הספר 'שער האמונה' ו'שערי אורה', ולכל-הפחות ה'שער בלאט' והספר 'שערי אורה', כי צריך אני לצלם אותו כפוטוגרפיא בדמותו וצלמו עם הראים של השער בדיוק. ובטח כאשר תחפשו תמצאו הספרים הנ"ל במחניכם בבית-הכנסת או ביבליאטעק [=ספריה], ואשתדל מיד להחזיר אותם.

ומגודל בטחוני שתשתדלו בזה הענין, כמובן שהענין אינו דבר



(‘פעילות חוצה גבולות’)



השייך לפרט כי הוא ענין כללי, וכ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו מתעניין בזה למחר הדפסתו, ממילא למותר לי לבקש מאתכם עוד הפעם, ומגודל בטחוני שתשתדלו בהדבר למצוא אותם ולשלוח – נותן אני לכם תודתי למפרע.

כן ידידיי אבקש להודיעני אם ספרי תניא יוכלו להפיץ בהמדינה שלכם וכמה עקזיאמפליארען [=עותקים] לשלוח למחניכם.

ועכ"ז אבקש תשובה מאת ידידם הדושו"ט

דוד בראוומאן

במאמצים רבים השיג ר' שלום מענדל את הספרים שהרבי ביקש להדפיס, ושלחם לר' דוד.

הנסיעה לארץ-הקודש

באותם ימים החלה הגירת הפליטים מגרמניה למקומות שונים. בשנת תש"ח התכונן ר' יעקב יוסף רסקין עלה לארץ-הקודש, וגם ר' דוד חשב להצטרף אליו.

כמובן שקודם שאל ר' דוד לדעתו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ. הרבי ענה לחיוב, אולם בה בשעה התנה את הנסיעה. את לשון המענה כתב לו כ"ק אדמו"ר זי"ע במכתב מיום ח' מרחשון תש"ח (ממכתב זה ניתן ללמוד כמה צריך חסיד לדייק וללמוד בלשון רבו!):

"איך³⁰ וואלט האלטען, אַז עס איז אַגלייכע זאך ער זאָל פארען אין ארץ ישראל. נאר ער זאל שטייען אין רעזערוו פון אַרבעטען. – פריער פאַרענדיקען דא די הדפסה".

(30) - הייתי אומר שזה דבר נכון שהוא יסע לארץ-ישראל, אולם עליו להשאר ב'רזרבה' של העבודה. וקודם לכן שיגמור כאן את מלאכת ההדפסה.

[והוסיף הרבי ביאור לדברי חותנו] – ארבעטען – ע"פ נושא השיחה
– כוונתו העסקנות בחזוק התוהמ"צ.

אדמו"ר מהוריי"צ גם שלח לו מכתב מיום כ"ז כסלו תש"ח, בו הטיל עליו
שליחות נוספת:

במענה על כתבו אודות הצעת הנסיעה עם ידידי חותנו וב"ב יחיו
לאה"ק ת"ו בהשתדלות ידידי רמ"ק שי', בודאי נכון הדבר במאד לנסוע
לאה"ק ת"ו יחדיו להצלחה, אמנם עד שיקבלו רשיוני הכניסה נכון אשר
יעשה נסיעה באיזה מקומות כפי הוראת חתני הרה"ח הרה"ג הרממ"ש
[=הוא כ"ק אדמו"ר זי"ע] להתראות עם ידידינו אנ"ש יחיו ויגיד להם
ברכתי בגשמיות וברוחניות, ויודיעני מהנעשה אתם בעיני קביעות
עתים לתורה והנהגת בני ביתם יחיו.

כעבור כחודשיים קיבל מכתב נוסף מאדמו"ר מהוריי"צ, מיום כ"ג שבט
תש"ח:

במענה על מכתב מב' לחד"ז לחתני הרה"ח הרה"ג הרמ"מ שליט"א
שניאורסאהן ישתדל לקבל את הניירות רשיונות הנסיעה לאה"ק ת"ו
ויסע צלחה עם כב"ב יחיו על אחת הספינות הגדולות ויסתדרו בסדר
חיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

אולם יומיים אח"כ, ביום כ"ה שבט, כתב לו כ"ק אדמו"ר זי"ע:

אם בדעתו לנסוע איך יסדר את ענין ההדפסה שיבוא לידי פועל טוב
כל הנ"ל?

בעקבות זאת נשאר ר' דוד בגרמניה והמשיך לעסוק בהדפסת הספרים.

פדיית ומשלוח הספרים

עניני הדפסת הספרים הסתעפו והסתבכו. כמה דברים עמדו בדרכו והאטו
את קצב הוצאת הספרים לאור, כשהרבי דוחק לראותם יוצאים לאור ולעמוד
במסגרת הזמן שהוקצבה. הרבי שהשקיע כוחות רבים בהדפסה זו ועקב
בפרטיות אחר ההתפתחויות - הריץ מכתבים רבים לאישים שונים בהם ביקש
לזרז את הוצאת הספרים לאור ושילוחם לארצות הברית.

הסיבה העיקרית לעיכוב היתה נסיקת המארק הגרמני. גרמניה החלה
להשתקם, השלימה את פערי חובות המלחמה בזריזות והמארק הלך והתחזק
לעומת הדולר, כך שסכום קצוב שניתן במטבע אמריקאי להדפסה בזמן
מסויים, איבד חלק גדול מערכו לאחר זמן קצר.

עיכוב נוסף נגרם מחמת 'עירוב תחומין' שעשה המדפיס בין גופים שונים.

בעל הדפוס עירב חובות של גופים יהודים שונים עם זה של קה"ת ולא רצה לשחרר את ספרי קה"ת עד שאלו האחרים ישלמו את חלקם. לטענתו, כל הציבור היהודי במחנה פוקינג, מאוגד יחדיו. ר' דוד עצמו לא חסך במאמצים לכסות על הפערים ולהביא את הענין לידי ביצוע וסוף טוב, גם כשזה עלה לו בנחיותו הבסיסית ובמשכורת הדלה שנשתכר, את רכושו הפרטי הקדיש עבור תועלת הכלל.



ר' דוד בפוקינג, לערך שנת תש"ט

הרבי שייחל לראות את הספרים יוצאים לאור עולם, הפציר במספר גורמים להשתדל ולהביא את ההדפסה לידי פועל.

בליל כ"ח מנחם אב תש"ח הציע כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לחתנו כ"ק אדמו"ר זי"ע שר' שלום מענדל קלמנסון יסע מפאריז לגרמניה עם סכום קצוב מכספי ה'מעמד' שיקבל מר' ניסן נעמאנאו, וידאג להעביר את הספרים מגרמניה לפאריז ולארה"ב. הרבי אף אישר להתפשר באיכות ההוצאת לאור ובלבד שהשילוח יזרוז. אך המכתב מעולם לא הגיע לידעו שכן ר' שלום מענדל כבר היה באירלנד.

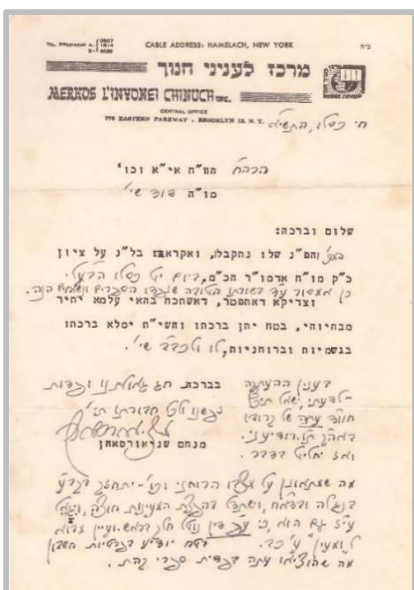
במכתב מחודש אלול תש"ט, כתב ר' דוד לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ על מצבו³¹:

אודותי עדיין לא גמרתי הדפסת ספרי "קהת" מצד מניעות שונות ומשו"ז הנני מתעכב בפה, ואם לא יהיה לי אפשרות לישאר פה בהאיזור של חולים אזי בהכרח שזוגתי עם ילדותינו תחיי' תסע לאה"ק ת"ו, כי כל האיזורים נסגרים לבד איזור השייך לחולים ר"ל. כן מצבי לע"ע דחוק ר"ל, ואין לי במה להתפרנס. ואבקש ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א שאוכל לגמור ההדפסה בקרוב ושיזמין לי השי"ת פרנסה בהרחבה בגו"ר.

המעתיר דוד בן חיים בראוומאן

לבסוף לאחר מאמצים מצד ר' דוד בראוומאן ואישים נוספים שהרבי עירב

(31) נדפס ב'אגרות-קודש' אדמו"ר מהוריי"צ ח"י ע' רלד בשוה"ג.



בטח זוכר מה שכתבתי אליו בעוד היותו באשכנז, שיסדר את החשבון, בכדי לברר מה שמגיע לו בקשר עם ענין ההדפסה, שכפי המסופר לי הנה השקיע בזה הן ממון והן טרחה וכו'. וכו'. ובמילא

מסופקני ג"כ אם לקח לו שכר טרחה, ובטח יסדר את כל החשבונות כדבעי למהוי ויודיע המעשה כמו שהיה מבלי להעלים את ההוצאות שהיו בפועל, כן בטח לקח עמדו ע"ח [=על חוב] הנ"ל ספרים ממה שהו"ל על ידו, אשר תהי' בזה תועלת נוספת, שע"ז יהיו הספרים באה"ק ת"ו.

כשהודיע לרבי את דברי משפחתו בארץ-ישראל, כתב לו הרבי במכתב מיום ט' שבט תשי"א:

בנוגע לשאלתו ע"ד העתקתם – כיון שלפ"ד [=שלפי דעת] קרוביו באה"ק ת"ו יסתדר שם בנקל לפ"ע. וכ"ק מו"ח אדמו"ר הסכים מכבר שיעתיקו לשם – יה"ר שיהי' בשטומו"צ, בנקל ובטוב.

בברכה להסתדרות טובה בגו"ר בקרוב ממשי

אבל גם אחרי שנפדו הספרים לא אצה לו הדרך. במשך החודשים הבאים עסק ר' דוד במשלוח הספרים לרבי, על-ידי חסידים שנסעו מאירופה לארצות-הברית.

ר' דוד ערך רשימה של הנוסעים וכתובות היעד שלהם בארצות-הברית, ושלח זאת לרבי. על כך ענה לו הרבי בשולי מכתב כללי-פרטי מיום ז' אדר-שני תשי"א:

המכ' עם האדרעסן נתקבל. אבל עדיין לא באו הנוסעים.

ר' דוד הציע שאחד החסידים האחרים שנתרו במקום יקח את האחריות למשלוח הספרים, וכך הוא יוכל לנסוע לארץ-הקודש. את תשובת הרבי כתב לו המזכיר הרה"ח ר' חיים מרדכי אייזיק חדקוב, במכתב מיום י' ניסן:

באם בטוח כת"ר כי שלוחו יהי' כמותו לסיים בכי-טוב משלוח הספרים, מובן שאין ברצוננו לעכב בלי סיבה את נסיעתו לאה"ק. מסכימים אנו לבקשתו והרשות בידו לקחת איזה ספרים בכדי צרכיו ההכרחיים – ובודאי יודיענו מזה.

... עד היום נתקבלו 4 ארגזים, של ..

לפי מכתביו עוד חסרים הארגזים של .. 10 ארגזים,

אם יודע יותר פרטים על הכתובות של אלו עשרה הנזכרים מלבד מה שהודיענו עד עכשיו יודיענו ואז אפשר יהי' בקל להשיגם. כי עכשיו קשה מאוד למצוא אותם כי ע"פ הרוב הכתובת אינה נכונה.

כשסיים ר' דוד לטפל במשלוח הספרים, התארגן יחד עם אשתו ושלושת בנותיו לעזוב את גרמניה, אליה הגיעו לפני כמעט חמש שנים.

פרק ו

כפר חב"ד

ההסתדרות בארץ-הקודש

ימים ספורים לפני חג השבועות תשי"א הגיע ר' דוד ומשפחתו לארץ-הקודש, והתיישבו בכפר-חב"ד בביתו של ר' יעקב יוסף רסקין שעלה לשם עוד בשנת תש"ט.

בבואו כתב ר' דוד מכתב אל כ"ק אדמו"ר זי"ע, והרבי השיב לו במכתב מיום כ"ב סיון תשי"א:

היום קבלתי מכתבו מט"ו סיון עם הפ"נ המוסגר בו, ואקראהו אי"ה בהיותי על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

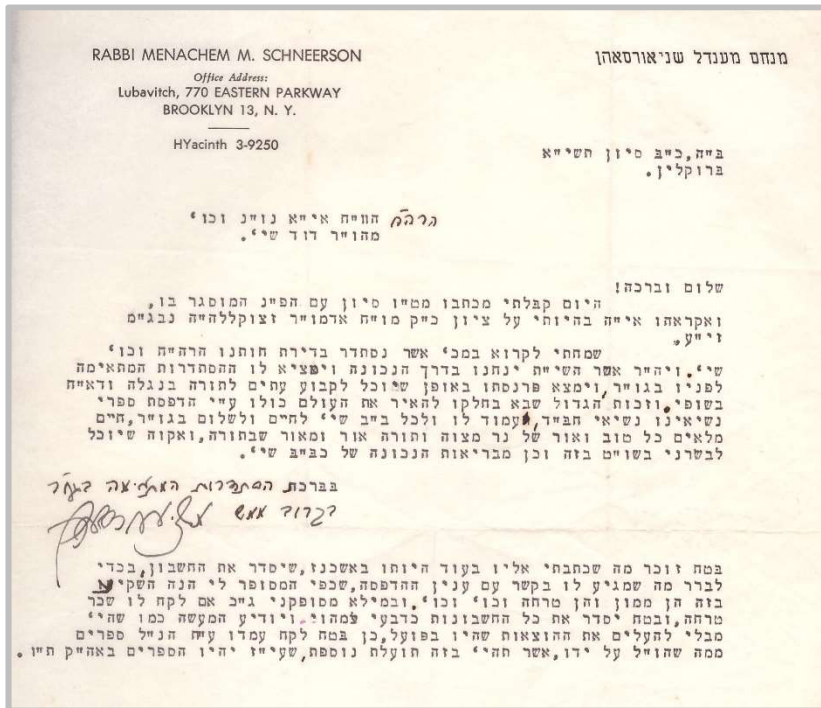
שמחתי לקרוא במכ' אשר נסתדר בדירת חותנו הרה"ח וכו' שי'. ויה"ר אשר השי"ת ינחנו בדרך הנכונה וימציא לו ההסתדרות המתאימה לפניו בגו"ר, וימצא פרנסתו באופן שיוכל לקבוע עתים לתורה בנגלה ודא"ח בשופי. וזכות הגדול שבא בחלקו להאיר את העולם כולו ע"י הדפסת ספרי נשיאינו נשיאי חב"ד, יעמוד לו ולכל ב"ב שי' לחיים ולשלום בגו"ר, חיים מלאים כל טוב ואור של נר מצוה ותורה אור ומאור שבתורה, ואקוה שיוכל לבשרני בשו"ט בזה וכן מבראות הנכונה של כב"ב שי'.

בברכת הסתדרות המתאימה בגו"ר בקרוב ממשי

לאחר שהשתקעו בכפר-חב"ד, הציעו לו הנהלת אגודת חב"ד בארץ-הקודש לעבוד בתור מזכיר. כמובן ר' דוד שאל לדעת הרבי, וקיבל מכתב תשובה במכתב מיום כ"ב מנחם-אב תשי"א:

במענה על מכתבו מג' מנ"א שבו מודיע שהנהלת אגודת חב"ד הציעה לפניו לעבוד בתור מזכיר, ושואל חו"ד:

הנה לדעתי, עיקר פרנסתו צריכה להיות באופן אחר, ובפרט שכפי שכתב לי באחד ממכתביו הקודמים, יש לו שם קרובים שיוכלו לעזור בידו בהסתדרות הנכונה. ואם ימצא משרה יותר מתאימה לפניו ועבודת המזכירות הנ"ל תהי' בתור פרנסה נוספת, אזי כדאי להתענין בזה, אבל לא לעשות מזה העיקר.



.. בברכה להסתדרות טובה בקרוב מממ

כשהגיע לארץ-הקודש שמחו ידידי הרבים על בואו צלחה. בין השאר
נפגש ר' דוד עם ידידו משכבר הימים הרה"ח ר' נחום גולדשמיד ע"ה, וכאות
של ידידות אמת, הוא ורעייתו מרת חיה דבורה ע"ה סייעו לר' דוד לקבל
משרה ב"בנק המלאכה" ברחוב לילינבלום בתל-אביב. בהוראת הרבי ר' דוד
קיבל את ההצעה והתפרנס ממנה בכבוד. מדי בוקר היה יוצא מכפר-חב"ד
באוטובוס של שש בבוקר וחוזר בשעות אחר-הצהריים - היישר לשיעורים
שהתקיימו בבית-הכנסת.

כשלעצמו, לא חשק ר' דוד בעבודתו בבנק. הוא מצידו היה מעדיף לעבוד
בהפצת מעיינות החסידות וראה בעבודה בבנק רק סידור זמני. וההזדמנות
אכן נקרתה לפניו, כאשר הנהלת הישיבה בלוד הציעה לו למסור שיעורים
בחסידות לפני תלמידי ה'תמימים'. ר' דוד שאל על כך מיד את הרבי, אך
מסתבר שהרבי סבר אחרת והורה לו שקודם-כל עליו לעבוד בבנק ואילו
העיסוק בהפצת המעיינות יהיה רק בזמנו הפנוי. "אינני יודעת את הסיבה
להוראה זו של הרבי" - אמרה לימים רעייתו מרת צביה - "אבל לדעתי, הרבי
צפה ברוח-קודשו את אשר יקרה בעוד מספר שנים. לאחר פטירתו של בעלי
בדמי ימיו, נשארתי עם חמש ילדות יתומות ונעזרתי רבות בפנסיה ובפיצויים



הרה"ח ר' נחום גולדשמיד ע"ה

מספר הרה"ח ר' מרדכי יוסף אלעזר שי' גולדשמיד:

ידידותם של ר' דוד ואבי החלה בישיבת 'תומכי-תמימים' ברוסטוב, והלכה והתחזקה כשלמדו יחד כשנתיים ויותר בישיבה בבאקו. שררה ביניהם ידידות איתנה שהמחישה מהי אהבת חסידים אמיתית.

כאשר ר' דוד עבד בבנק בתל-אביב, בכל עת שהיתה לו הזדמנות הלך אבא לבקר אותו בעבודתו, והשניים היו שוקעים בשיחה ארוכה בעניני תורה ועבודה, ושוכחים מכל הסובב אותם...

זכרון אישי שיש לי ממנו, בשנת תשי"ב ר' דוד הגיע לחגיגת הבר-מצוה שלי, ונתן לי במתנה ספר 'לקוטי-תורה' גדול שהדפיס בגרמניה.

זכור לי מראה בלתי רגיל, שאבא הגיע יום אחד הביתה בוכה. שאלתי מה קרה ואמר שאני לא אבין. הוא הגיע מבית-הרפואה ביילינסון שם היה מאושפז באותם ימים ר' דוד, ולא יכול היה לסבול את מראה עיניו כיצד ר' דוד סובל ייסורים...

הידידות הקרובה המשיכה גם אחרי פטירתו של ר' דוד, והורי ערכו מסיבות שבע ברכות לכמה מבנות משפחת בראוומאן.

שקיבלנו מהבנק - דבר שלא היה מתאפשר אילו עסק בעבודה אחרת. כספים אלה היו לי לעזר רב במשך כל השנים".

מצד היותו של ר' דוד רואה-חשבון מומחה ואיש נאמן, התבקש בשנת תשי"ג על-ידי ה"ועד לשיבת תורת אמת בירושלים ת"ו - על-יד כ"ק אדמו"ר שליט"א" לעבור על ספרי החשבונות של ישיבת 'תורת-אמת' בירושלים מידי כמה חודשים, ולשלוח דו"ח מהחשבונות לרבי.

מגורים בכפר-חב"ד

באותם ימים הוחל בבניית בתים של קבע בכפר-חב"ד. גם ר' דוד רצה להיות בין רוכשי הבתים, אלא שכל משתכן נדרש לשלם 500 לירות כדמי-קדימה ולר' דוד לא היה אז סכום כה גדול. באותה תקופה בערך הוצע לר' דוד לרכוש דירה בראשון-לציון בתנאים נוחים, בסמיכות לבית-ספר "בית-יעקב" שבו תוכלנה בנותיו להתחנך.

ר' דוד שאל על כך את הרבי, ובתשובתו כתב לו הרבי שעליהם לגור דווקא בכפר-חב"ד, וביקש ממנו לפרסם את דעתו של הרבי בין כל אנ"ש בכפר-חב"ד.

וזה לשון המכתב, מיום כ"ה שבט תשט"ו³²:

לפלא ולתמי, שכל אחד בפ"ע שואל לחוות דעתי בהנוגע להתיישבות בכפר חב"ד, וישנם המהדרים ושואלים איזה פעמים.

והרי ברור אמרתי, שכפי הנראה לי, הרי הצנור והכלי והמקום לברכת השי"ת והצלחתו, אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מעורר ר"ר להמשכתם לאנ"ש פליטי מדינתו לפנים הנמצאים עתה באה"ק ת"ו, הוא כפר חב"ד, אם בכפר דעתה או בחלקו ההולך ונבנה, ולכן על כל אחד ואחת מהם להשתדל להתיישב שם בקביעות באופן המתאים, ומבלי לרמות ולחוב עי"ז לאחרים,

ואפילו אלה שמאיזה סיבה נזקקים עתה לפרנסה או לחלק מפרנסתם לעבודה במקום אחר באה"ק ת"ו, עליהם לחפש דרכים וגם תחבולות, אשר לאט לאט תסתדר כל פרנסתם בכפר. ורואים במוחש, אשר מתרבים מקורי הפרנסה בכפר ע"י הבנינים והמוסדות החדשים, ותקותי חזקה ובטוחה שילכו הלך וגדול בהתפתחות ולא זו בלבד - אלא שגם הצעירים והפעילים מבין אנ"ש אשר באה"ק ת"ו בכללותה, יש להם להתבונן ע"ד אפשרויות התיישבותם גם הם בכפר זה.

(32) חלוקת הקטעים נעשתה על-ידי העורך.

בראחמאן = כפר חב"ד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

חס מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, כ"ה שבט תשפ"ו
ברוקלין

הרה"ח הו"ח אי"א נ"ו נ
מוה"ר דוד ש"י

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ה לאילנות, הרי לפלא ולתמי, שכל אחד בפ"ע שואל לחתך דעתי בהנוגע להתיישוב בכפר חב"ד, וישנם המהדרים וסואלים איזה פעמים

והרי ברור אמרתי, שכפי הנראה לי, הרי הצנור והכלי והמקום לברכת השי"ת והצלחתו, אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגים ז"ע מעורר ר"ר להשקטם לאנשים פליטי מדינתנו לפנים נמצאים עתה באה"ק ח"ו, הוא כפר חב"ד, אם בכפר דעתי או בחלקו הכולל ונבנה, ולכן על כל אחד ואחד מהם להשתדל להתיישוב שם בקביעות באופן הממלא, ומבלי לרמות ולחוב ע"י לאהרים, ואפילו אלה שמאזת סיבה נזקקים עתה לפרנסה או לחלק מפרנסתם לעבודה במקום אחר באה"ק ח"ו, עליהם לחפש דרכים וגם תחבולות, אשר לאט לאט תסתדר כל פרנסתם בכפר, ורואים במוחש, אשר מתרבים מקורי הפרנסה בכפר ע"י הבנינים והמוסדות החדשים, ותקותי חזקה ובטוחה שילכו הלך וגדול בהתפתחותו לא זו בלבד-אלא גם הצעירים והפעילים מבין אנשי אשר באה"ק ח"ו בכללותה, ש להם להתבונן ע"י אפשרות התיישובם גם הם בכפר זה. מובן שזהו-לבד אלו הקשורים למקומות אחרים מפני מקצוע עבודתם בכפר חב"ד, שנוכחותם נדרשת במקום אחר ובמילא גם פרנסתם שם, ובטח יעבור זמן קצר וירבו אלה הרוצים להתיישוב דוקא בכפר, ומובן שדין קדימה יהי' לאלו שעסקו בבנינו ובהתפתחותו, משאיכא אלו שעסקו מן הצד, ומי יאמר אלו שכבר היו שם והעתיקו למקום אחר מפני ענינים מדומים ופירות שאינם במציאות, שבאמת אין זה אלא תחנת היצירה בחי' צו"ת וזוה"ק כדי לבלבל את האדם מעבודת השם ולהפריע לזה ככל יכולתו, ונסתפק על זה ע"י רעה גם בטובתם הגשמית אפילו, ובמילא גם בזה משתדל-לבלבל ולמקטת ומחמאם להנ"ל, הרי שם, לדעתי, גם אלו שלע"ע העתיקו מהכפר למקומות אחרים, עליהם לחפש דרכים ואופנים לחזור למקומם ולהתעסק בהכנת צנורות וכלים לברכה והצלחה הנ"ל. = ומטוב לפרסם תחת דעתי זו בין אנשי, והרי חסד החזרה על מנתם של ישראל לכתוב אלי שאלות בענינים שמראש מובן המענה שלי, ויהי"ר שיחשעטו אצל כל אחד ואחד העלמות והמחמאם גם בענין זה עד שיחבטלו כליל, ויראו מקום אשרם הרוחני והגשמי במקום הם נמצאים, ולא יחפשו במקום שאינם.

נהניתי מפי"ש אודות התעסקותו עם קבוצה הנערות, ולפלא שמקצר מהנעשה ביניהן בקשר עם יום ההילולא, היינו אם היו פעולות גם מצדן, גם בחור משפיעות ולא רק בחור מקבלות, ובטח ימלא בהזדמנות הבאה.

הפנינ המוסגר במכתבו אקראתו בל"ג בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגים ז"ע.

ז"ע קבלתי המברק מקביעות הזמן לששון הנחה, ויהי"ר שבשם שמבשר אותי בהשורה המשמחה מקבלתו ידיעות מבני המשפחה במדינתנו לפנים אשר השלום אתם, כן יבשרני בקרוב שמש אשר מצב בריאותו הולך וטוב וחוזר לאיתנו כפשוטו וגם כמשפחה-איתן שבנפש ובהפירוש בזה עתיק קשה וחזק כמבואר בב"ח ברא"ה.

בברכה לרפוי"ק ולרפוש

מובן שזהו - לבד אלו הקשורים למקומות אחרים מפני מקצוע עבודתם בכפר חב"ד, שנוכחותם נדרשת במקום אחר ובמילא גם פרנסתם שם.

ובטח יעבור זמן קצר וירבו אלה הרוצים להתיישוב דוקא בכפר, ומובן שדין קדימה יהי' לאלו שעסקו בבנינו ובהתפתחותו, משא"כ אלו שעמדו מן הצד, ומי יאמר אלו שכבר היו שם והעתיקו למקום אחר

מפני ענינים מדומים וסיבות שאינם במציאות, ושבאמת אין זה אלא הסתת היצר, שבחיצוניותו עושה הכל כדי לבלבל את האדם מעבודת השם ולהפריע לזה ככל יכולתו, ונוסף על זה עינו רעה גם בטובתם הגשמית אפילו, ובמילא גם בזה משתדל – לבלבלה ולמעטה.

ומתאים להנ"ל, הרי, לדעתי, גם אלו שלע"ע העתיקו מהכפר למקומות אחרים, עליהם לחפש דרכים ואופנים לחזור למקומם ולהתעסק בהכנת צנורות וכלים לברכה והצלחה הנ"ל.

ומטובו לפרסם חוות דעתי זו בין אנ"ש. והרי חסה התורה על ממונם של ישראל לכתוב אלי שאלות בענינים שמראש מובן המענה שלי. ויה"ר שיתמעטו אצל כל אחד ואחת ההעלמות וההסתרים גם בענין זה עד שיתבטלו כליל, ויראו מקום אשרם הרוחני והגשמי במקום [בו] הם נמצאים, ולא יחפשו במקום שאינם.

ההצעה לעבור לראשון-לציון ירדה איפוא מסדר היום, ומשפחת בראוומאן נשארה לגור ולפעול בכפר-חב"ד.

פרק ז

רב פעלים

שיעורי תורה ברבים

על ימיו הראשונים של ר' דוד בכפר חב"ד, סיפר הרה"ח ר' דוד חן ע"ה:

כשהגיע ר' דוד בראוומאן לכפר בשנת תשי"א (כשנתיים אחר יסוד הכפר) הפך מיד ובאופן טבעי למרכז הרוחני ולבו של הכפר. הוא היה ראש המדברים בהתוועדויות החסידיות, והוא היה מלמד בשיעורי החסידות. אפשר לומר שהוא היה "הסמל הרוחני" של כפר-חב"ד.

ר' דוד החל לדאוג לקיומם של שיעורי תורה בכפר מידי יום, ובעצמו מסר ברבים שיעור בחסידות בבית-הכנסת בכל שבת-קודש לפני התפילה, והיו באים כמה עשרות מאנ"ש לשמוע את השיעורים.

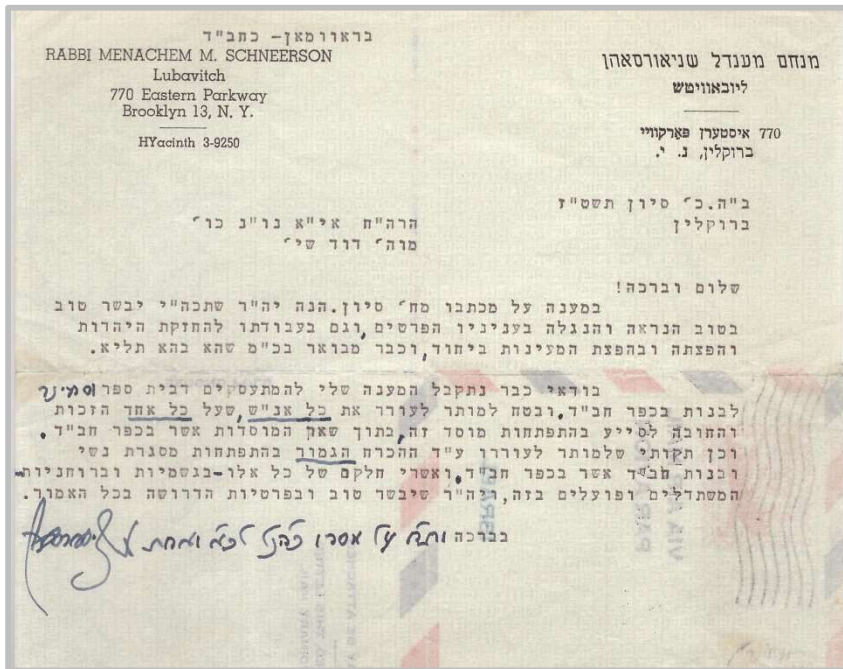
גם בחורים מהישיבה מצאו אצלו דלת פתוחה, והיו באים אליו ללימוד והתוועדות.

מוסדות חינוך לבנות

תיכף להגעתו החל ר' דוד לקדם את נושא חינוך הבנות בכפר-חב"ד - תחום שתושבי הכפר לא השקיעו בו די הצורך באותם ימים. ר' דוד היה בין הפעילים הבולטים בייסוד בית-הספר היסודי 'בית-רבקה' וגן הילדים והשקיע מאמצים רבים בהקמתו, וקיבל על כך עידודים רבים מהרבי.

באחד המכתבים בנושא, מיום כ' סיון תשט"ז, כתב לו הרבי:

בודאי כבר נתקבל המענה שלי להמתעסקים דבית ספר וסמינר לבנות בכפר חב"ד. ובטח למותר לעורר את כל אנ"ש, שעל כל אחד הזכות והחובה לסייע בהתפתחות מוסד זה, בתוך שאר המוסדות אשר בכפר חב"ד. וכן תקותי שלמותר לעוררו ע"ד ההכרח הגמור בהתפתחות מסגרת נשי ובנות חב"ד אשר בכפר חב"ד. ואשרי חלקם של כל אלו - בגשמיות וברוחניות - המשתדלים ופועלים בזה, ויה"ר שיבשר טוב ובפרטיות הדרושה בכל האמור.



[בסיום המכתב הוסיף הרבי בגכתי"ק:] ות"ח על מסרו כהנ"ל לכ"א

ואחת

נשי ובנות חב"ד

ר' דוד היה גם הראשון שקבע ומסר שיעור בחסידות לפני נשות הכפר
ובנותיו, ורבים ממכתבי הרבי אליו עוסקים בהדרכות והוראות מפורטות
בקשר לנושא זה.

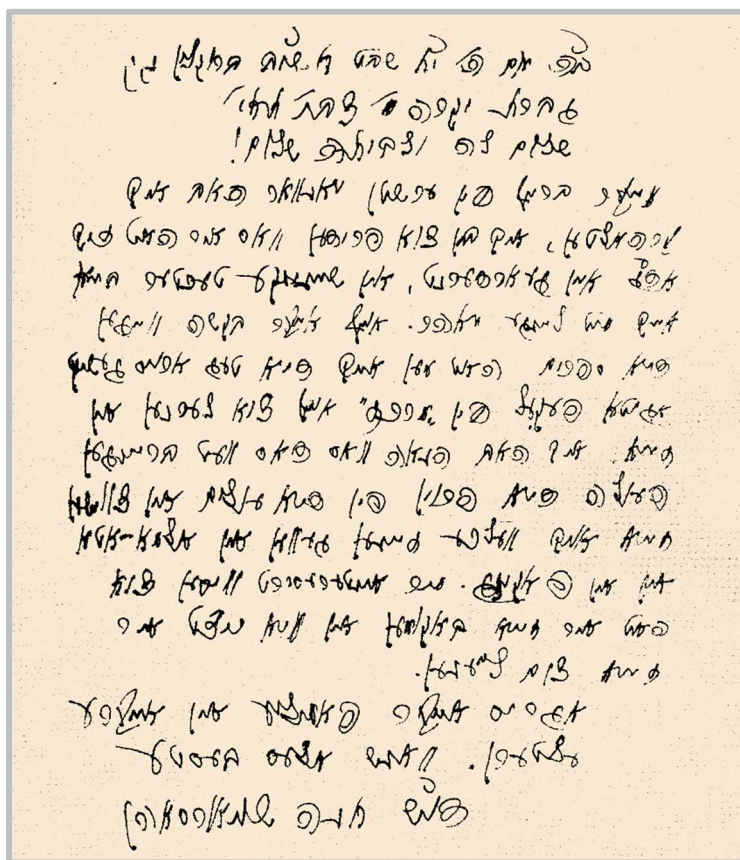
רעייתו מרת צביה סייעה גם היא בידו בארגון הלימוד עם הנשים, ובמכתב
מיום י"ח שבט תשי"ב כתבה לה "אם המלכות" הרבנית הצדקנית מרת חנה
ע"ה, שבמענה לבקשתה שולחים לה חבילה גדולה של ספרים ללימוד:

גברת יקרה מ[רת] צבי' תחי'

שלום לה ולביתה שלום!

אויף³³ אייער בקשה וועגען דיא ספרים, האָט מען אייך דיא טעג

(33) = בנוגע לבקשתכם על הספרים, בימים אלו שלחו לכם חבילה גדולה מה"מרכז [לעניני חינוך], "על-
מנת ללמוד בהם. אני נהנית שהדבר יהיה לתועלת לנשות העולים [מרוסיה] שביניהן גם כאלו שהיו
באלמא-אטא ובפוקינג. מעניין אותי לדעת אם קיבלתם את הספרים, ואיך משתמשים בהם ללימוד.



ארויס געשיקט אַגוטען פעקעל פון "מרכז", אויף צוא לערנען אין זי"א.
איך האָב הנאה וואָס דאָס וועט בריינגען פעולה דיא פרוין פון דיא
עולם און צווישען זי"א אויך וועלכע זיינען געווען אין אַלמא-אַטאָ און
אין פאָקינג. מיר אינטערעסירט וויסען צוא האָט איר זי"א באַקומען און
וויא ניצט איר זי"א צום לייענען.

.. דו"ש חנה שניאורסאהן

לפנינו אחדים מהמכתבים שקיבל ר' דוד בקשר לפעולות עם נשי ובנות
חב"ד:

כ"ג תמוז תשט"ו:

לפלא שאנ"ש מזניחים העניינים דנשי ובנות חב"ד, הן בהנוגע
לאגודת נשי חב"ד והן בהנוגע למצב העניינים בבית רבקה וכיו"ב. וכבר
כ"פ העירותי על זה, ושלכאורה לא היו זקוקים לזה לאחר דברי כ"ק

מו"ח אדמו"ר שהפליג בגודל הענין. ויה"ר מהשי"ת שעכ"פ מכאן ולהבא תהי' הזזה ניכרת, ובמילא גם התקדמות. ויצליחו השי"ת לבשר טוב.

כ"ז ניסן תשט"ז:

מאשר הנני קבלת מכתבו מח' אדר, בו כותב אודות הפעולות בשטח נשי ובנות חב"ד, וכנראה ממכתבו שאפילו עתה מועטים מאנ"ש אלו המתעניינים בזה מתאים לגודל ערך הענין, למרות מרבית הדברים בזה מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בעל פי ובכתב וחלק מהם גם בהנדפסים. ויה"ר שימצא אותיות המתאימות להסביר לכל אלו הנוטלים חלק בעבודה הגדולה אודות זכותם וגודל הנחת רוח שגורמים לנשיאנו הק', וכן לעורר את אלו שעדיין עומדים מן הצד או שעובדים בזה בדרך מהיכי תיתי, על העול אשר עושים לעצמם נוסף על העול והחסרון שגורמים בהסביבה בה הם יכולים לפעול, שהרי חסרון הוא בכל הציור קומה של אנ"ש. וקשה להאריך בדבר המכאיב.

כ"ג מנ"א תשט"ז:

מאשר הנני קבלת מכתבו מח"י מנ"א, ולפלא שמקצר כ"כ במקום שאמרו להאריך, בעניני כפר חב"ד בכלל ובהנוגע לנשי ובנות חב"ד ביחוד, כיון שזכה אשר השגחה העליונה העמידתו על המשמר, לעודדם ולחזקם בעניני יהדות וחסידות. ובטח ימלא בהודמנות הבאה.

"קבוצת הנערות"

קבוצה של מספר נערות מבנות החסידים היה להן שיעור קבוע עם ר' דוד, והרבי התעניין במיוחד בהשפעתו ולימודו עם הקבוצה, ואף שלח לנערות שני מכתבים וביקש מר' דוד לבאר אותם לפניהן. במכתב מיום ג' טבת תשט"ז כתב לו הרבי על לימודו זה "וגודל הזכות אין די באר".

לפנינו אחדים מהמכתבים שקיבל ר' דוד בקשר לקבוצה זו:

י"ד מ"ח תשט"ו:

מזכיר במכתבו אודות מכתבי אני לקבוצת הנערות³⁴ ושהסביר המכתב לפניהן. ובאופן בלתי רשמי, היינו מבלי שידעו ששאלתי אותו עד"ז, מטובו להודיעני אם הביא לידי איזה שינוי בפועל, כי הרי סו"ס לא המדרש עיקר אלא המעשה הנוגע בפועל – בהנוגע אליהן ובהנוגע גם למדריכתן. ובטח אחד העניינים שיחזק הדבר הוא כשיעורן – שמן

(34) מיום כ"ב אלול תשי"ד - 'אגרות-קודש' ח"ט אגרת ב'תתקמב.

הנמוס שתעננה על מכתבי. והרי בטח לא יכתבו מכתב אישור גרידא, וצריכות יהיו להגיב על תוכן המכתב, הרי יש מקום לחיזוק התקוה שזה גופא יקרב ויגדיל השינוי בפועל.

כ' כסלו תשט"ו:

בודאי קבל מכתבי מכבר. ולפלא שעדיין לא ענה עליו. ובטח בינתיים נתקבל מכתבי לקבוצת הנערות בהכפר³⁵, שכפי מנהגם בודאי הראו אותו לו, וביאר המכתב לפניהם כיד ה' הטובה עליו. ואתענין לדעת מהשינוי לפעולות טובות שונות – אם באו – ע"ז, ות"ח מראש.

כ"ה שבט תשט"ו:

נהייתי ממ"ש אודות התעסקותו עם קבוצת הנערות. ולפלא שמקצר מהנעשה ביניהן בקשר עם יום ההילולא, היינו אם היו פעולות גם מצדן, גם בתור משפיעות ולא רק בתור מקבלות. ובטח ימלא בהזדמנות הבאה.

[צילומי המכתבים בקשר למוסדות חינוך לבנות, נשי ובנות חב"ד וקבוצת הנערות נדפסו ב'תשורה' מחגיגת הבר-מצוה של מנחם מענדל (ברלוי"צ) מונדשיין, י"ד מנ"א תשע"ג; וחלקם מתפרסמים לראשונה בסוף 'תשורה' זו].

וועד כפר חב"ד

בשנת תשט"ו נוסד 'וועד כפר חב"ד', ומטבע הדברים נטל ר' דוד חלק פעיל בהנהלה הרוחנית של הוועד. בשנת תשי"ז נתמנה ר' דוד ליושב-ראש וועד כפר-חב"ד, ומאז דאג לא רק לצרכיו הרוחניים של הכפר אלא גם לגשמיים.

במכתב מיום א' סיון תשט"ז, אחד מני רבים שקיבל ר' דוד בקשר לפועלו בכפר חב"ד, מעורר אותו הרבי להוסיף בפעולות בכלל, ובפרט בכפר חב"ד, וריבוי הברכות שמקבלים ע"ז:

ת"ח על מכתבו מכ"ה אייר, בו כותב ע"ד המשך הפעולות בעניני חסידות תורה ויהדות, וידיעות ממצב הכללי בכפר חב"ד, אשר שם צוה ה' את הברכה. ובודאי יוסיף בזה וכל המוסיף מוסיפין לו בענינים הפרטים. וכן יעורר את כל תושבי הכפר האנשים נשים לעשות כהנ"ל כל אחד ואחת מתאים למעמדו ומצבו ויכולתו וכשרונותיו. ובמדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה ישולם להם, אלא שעוד כמה פעמים ככה, בטוב הנראה והנגלה, ובפרט שכפר חב"ד הוא המקום אשר

(35) מיום ו' כסלו תשט"ו - 'אגרות-קודש' ח"י אגרת ג'פד.



בעת ביקורו של רבה הראשי של אנגליה הרב ד"ר ישראל ברוידא בכפר חב"ד, תשי"ח מימין לשמאל: ר' דוד בראוומאן, ר' יהודה סגל, ר' פנחס אלטהוויז, ר' עזריאל זליג סלונים, הרב ברוידא, ר' בנימין לוין, ר' דוד חנזין, הרב שלמה יוסף זיין, ר' שמריהו פלדמן

תתגלה בו מדת הרחמים שהיא גדולה ממדת החסד שלפני נחלה בלי מצרים מבריש מן הקצה אל הקצה.

על מסירותו של ר' דוד בראוומאן לכפר של הרבי, סיפר הרה"ח ר' דוד חן ע"ה:

זכיתי להיות מזכיר וועד הכפר בשעה שר' דוד עמד בראשו, והבחנתי בדברים רבים שהטביעו בי את רושם העמוק ושלא ישכחו ממני לעולם.

בשנת תשי"ז צוה הרבי לבנות שיכונים לעולים החדשים שעלו ממרוקו והתיישבו בבתים הערבים הישנים שליד הכפר. הוראה זו נשמעה לנו "שלא מן העולם הזה"... איך יבנו תושבי הכפר שיכונים חדשים, בשעה שכל אחד שקוע בחובותיו הפרטיים עבור הבתים שבנו לעצמם, וקופת וועד הכפר ריקה לחלוטין... באוזני מצלצלים הדברים שאמר לי אז ר' דוד בתוקף תפקידי כמזכיר הכפר: "אם רוצה אתה להיות בכלל 'כל אשר בשם ישראל יכונה' - עליך לבנות שיכונים! ואיני מדבר על אם רצונך 'להיות חסיד', אלא על 'להיות יהודי ואיש ישראל'! מוכרחים לבנות! חרוש את האדמה בחוטמך! אין שום תירוץ, אם הרבי אמר שיבנו אז יכולים לבנות וחייבים לבנות!"

נתכנסה אז אסיפה בהשתתפותו של עסקן חב"די דגול שהיה איש הקשר עם המשרדים הממשלתיים, ואותו עסקן אמר שאין שם סיכויים 'להוציא' מהם שיכונים נוספים, אחרי שרק עתה תמכו ביד רחבה ובצורה חריגה בשיכונים שנבנו עבור תושבי הכפר, ואיך אפשר אפילו להעזיז ולבוא בבקשה לבניה נוספת. דברים אלו פגעו בציפור-נפשו של ר' דוד, והוא קם ואמר לאותו חסיד (שהיה מבוגר בהרבה מר' דוד, ונכבד מאוד): "איך אפשר לדבר ואפילו לחשוב כך?! אם הרבי אמר שיבנו אז יבנו! את המחשבות והחשבונות שלנו יש להניח בצד, כפי שכל המציאות שלנו חייבת להסתלק הצדה כשהמדובר בדעתו ורצונו של הרבי, שמציאותנו כולה אינה מציאות כלל וכלל לגבי הרבי..." חיוור כולו התיישב ר' דוד במקומו, ומיד הוחלט להתחיל בפעילות. עלי הוטל התפקיד לבוא בדברים עם המשרדים הנוגעים בדבר, ובמשך שלושה חודשים תמימים הריצו אותי ממשרד למשרד ומפקיד לפקיד, כשכל אחד מהם מסביר לי מדוע עלינו "לרדת" מהענין הבלתי הגיוני הזה. אני הייתי מעביר את דבריהם לר' דוד ו"מרים ידיים", אולם הוא לא יכול היה לקבל את דעתם, שהרי "אם הרבי אמר שיבנו, אז יבנו!" ואמנם לבסוף ניצחה אמונתו של ר' דוד את כל הספקנים, והשיכונים נבנו...

אז ראיתי ולמדתי כי כשענייניו של הרבי נוגעים עד פנימיות הנפש ניתן לבצע גם דברים שאין להם סיכויים בדרך הטבע...

וכך אמנם היו אצל ר' דוד כל ענייניו של הרבי, כמו שסוחר ובעל-עסק שקוע ראשו ורובו בעסקיו, כך היתה כל מהותו והווייתו של ר' דוד בטלים לרבי ולהוראותיו, ללא כל מחשבה על עצמו וענייניו הפרטיים. וההכרה וההרגשה הזו אפיינה את ר' דוד ואף קרנה ממנו לכל עבר.

בהקשר זה נצטט משפט ממכתב שכתב ר' דוד בראוומאן לאחד מתושבי הכפר:

..והנה בשים לב לכל זאת, הלא סוף כל סוף העיקר הוא שכל אחד ואחד צריך להניח את עצמו אפילו בשביל טובת הזולת הפרטי, ומכל-שכן בשביל טובת הרבים, וכ"ש וק"ו בשביל טובת כפר-חב"ד, שכמה מוסרים את-עצמם נשיאינו הקדושים לקדש השם לתהלה שיהיה הכפר לשם ולתפארת. אבל לגרום ח"ו ההיפך מזה?!!...

פרק ח

הנסיעה לרבי

חלום שהתגשם

לקראת³⁶ חודש תשרי תשי"ז, זכה ר' דוד להגשים את חלומו, לנסוע לכ"ק אדמו"ר זי"ע ולהסתופף בצילו. באותם שנים מעטים היו הנוסעים, ור' דוד היה מהאורחים הבודדים שהגיעו לחודש תשרי של אותה השנה, במהלכה זכה לקירובים מיוחדים.

על תקופת ההכנה לנסיעה מספר הרה"ח ר' דוד חן ע"ה:

זוכר אני את תקופת נסיעתו אל הרבי... לפני הנסיעה הפך ר' דוד לאדם אחר, שיעור קומתו נתעלה יותר ויותר. דיבורו, משאו ומתנו עם הבריות, הכל נשתנה, נתעלה, נזדכך עוד יותר. ראינו כי הוא לא נמצא אתנו. אפילו לבושו לא היה מסודר כדרכו תמיד. מחשבותיו שוטטו במקום אחר, ורק בענין אחד: נוסעים לרבי!

מכפר חב"ד נסע ר' דוד יחד עם הרה"ח ר' רפאל נחמן הכהן ע"ה, שגם רשם את תיאור הנסיעה ומאורעות החודש. הדרך היתה ארוכה, וכללה עצירות ביניים בציריך, שווייץ; לונדון, אנגליה; רייקיאויק, איסלנד; גענדער, קנדה - ובכל עצירה המתינו שעה וחצי.

ביום רביעי בערב, כ' אלול, נחתו השניים בניו-יורק, ואת פניו של ר' דוד קיבלו שני גיסיו הרה"ח ר' דוד והרה"ח ר' יהודה לייב רסקין ע"ה.

הרה"ח ר' יצחק דוד גרונר ע"ה סיפר³⁷, שבהתוועדות שהתקיימה בשבת הראשונה לבואם, נעמד ר' דוד מאחוריו. ר' יצחק דוד היה גבה קומה ור' דוד לא יכל לראות טוב את הרבי, לכן ביקשו "זי"ש³⁸ אָזוי גוט לאַז מיר זעהן דעם רבין, איך וואָרט אויף דעם רגע שוין דרייסיג יאר!" (דהיינו, מאז שכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ יצא מרוסיה, בתחילת שנת תרפ"ח).

(36) בפרק זה הסתייענו במכתבי הרה"ח ר' רפאל נחמן הכהן ע"ה, ב'תשורה' משמחת הנישואין של משפחת גלזמן-ברנשטיין, כ"ו מנ"א תשע"ו; תיאור חודש תשרי שרשם הנ"ל ('בטאון חב"ד' חוברת יג, יו"ד שבט תשי"ז).

(37) מפי הרה"ח ר' לוי יצחק שי' מונדשיין.

(38) = עשה לי טובה, תן לי לראות את הרבי. אני ממתין לרגע זה כבר שלושים שנה!



ר' דוד בתקופת נסיעתו לרבי

במוצאי שבת סליחות נכנסו לחדרו הקדוש של הרבי האורחים שהגיעו מארץ-ישראל, כל אחד לדקות ספורות.

מרת צביה, רעייתו של ר' דוד סיפרה: "כשבועלי היה אצל הרבי, כתב לי משם בין-השאר: 'אינני יכול לומר לך מתי אחזור לארץ, כי כעת אני נתון בידי של הרבי'..."

כינוס צא"ח

ביום ראשון אחר הצהריים, יום ב' דחול-המועד סוכות, התקיים באחד האולמות כינוס צעירי אגודת חב"ד העולמי הראשון, יחד עם קבלת פנים חגיגית לאורחים שבאו מכל קצוי תבל.

את הכינוס תיאר הרה"ח ר' אוריאל צימר ע"ה³⁹:

לא כאן המקום למסור את פרטי הכינוס הזה, אולם דבר אחד אפשר לומר, כותב הטורים האלה כבר נוכח בועידות רבות ובמסבות "קבלת פנים" רבות הן בארץ הן בארה"ב והן במדינות אחרות. אולם מעולם לא ראיתי ועידה אשר בה יאמר כה הרבה וידובר כה מעט. משך השעות הספורות שנמשכה הועידה יחד עם מסיבת קבלת הפנים, נדונו בעיותיהם של צעירי אגודת חב"ד, הותוו קוי הפעולה לעתיד וכל אחד מהאורחים מסר דו"ח על הפעולות במדינתו. אינני יודע אם היה "נאום" אחד שנמשך יותר מרבע שעה.

בכינוס נאמו האורחים שבאו מכל קצוות תבל, ממרוקו, צרפת, אוסטרליה, קנדה, דרום אפריקה, אנגליה, ארץ-הקודש וממקומות רבים בארצות-הברית, וסיפרו על הפעילות במקומם הם. בין הדוברים בכינוס היה גם ר' דוד בראוומאן.

באמצע הכינוס הגיעה ברכה מהרבי, ומסר שבעצם היה ברצונו להשתתף אף הוא בכינוס אך אינו יכול, ובערב בעת ההתוועדות ימשיכו את הכינוס ואז ידבר.

(39) 'בטאון חב"ד' הנ"ל.



כינוס צעירי אגודת חב"ד הראשון, חול המועד סוכות תשי"ז (ארכיון 'ועבדי דוד')
 מימין לשמאל: ר' אברהם דריזין, ר' דוד בראוומאן, ר' שניאור זלמן דוכמן, ר' בנציון שם-טוב,
 ר' רפאל נחמן הכהן, ר' עזריאל זליג סלונים, ר' יוסף יהודה חן, ר' ניסן נעמאנאוו, ר' יצחק
 דוד גרונר, ר' משה פסח גולדמן, ר' דוד רסקין, ר' יוסף ויינברג

אחרי תפלת ערבית התקיימה בסוכה התוועדות שמחת בית השואבה השנתית של הרבי. בעת ההתוועדות אמר הרבי⁴⁰:

כיון שישנו כאן הכינוס של צעירי אגודת חב"ד, והרי זה הכינוס הראשון - יאמרו כולם יחד "לחיים", וינגנו ניגון - להראות כחם בניגונים, ואח"כ יעריכו את כחם בפעולות.

אחרי הניגון אמר הרבי שיחה, בה דיבר על העבודה של צעירי אגודת חב"ד. הרבי הסביר את ההבדל בין מלחמת הגנה למלחמת תנופה, ואמר:

כיון שנמצאים אנו בזמן של מהפיכות בצד של לעז"ז - בודאי יכולים לנצל זאת לענינים של קדושה . . הנערים צריכים לפעול על הזקנים שיהיו חרדים יותר מכמו שהיו עד עתה; אין להתחשב בהשיטה שהיתה עד עתה, להיות מסוגרים בד' אמות ולהגן עליהם, מלחמת מגן, אלא יש להחליף את השיטה ולעבור למלחמת תנופה.

. . וזאת היא עבודת הצעירים בכלל וצעירי אגודת חב"ד בפרט: עלינו ללכת במלחמת תנופה במרץ ומס"נ, ואז בודאי יהיה הנצחון, "דידן נצח", היינו, שה"אתרוג" וה"לולב" יצרפו אליהם את ה"הדר" וה"ערבה", וכולם יחדיו יתנענעו לד' רוחות ולמעלה ולמטה, כדי להמשיך בכל הששה קצוות "נר מצוה ותורה אור" ומאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

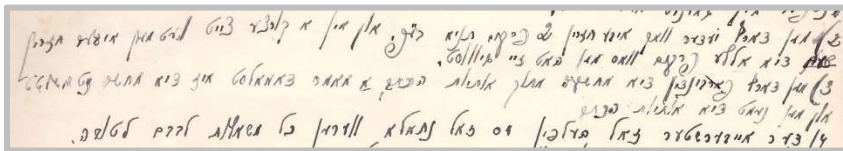
קירובים בהתוועדויות

כמה פעמים בעת ההתוועדויות במשך החודש הורה הרבי לאורחים מארץ-ישראל לומר לחיים, וכן ביקש מהם לנגן "ארץ-ישראל"דיקער ניגון" [=ניגון מארץ-ישראל].

בשבת בראשית שהיה צמוד לשמיני-עצרת ושמחת-תורה, התקיימה לפנות ערב התוועדות שניה באותה שבת, כהמשך לשמחת-תורה. התוועדות זו נמשכה אחד-עשר שעות!

באמצע ההתוועדות אמר הרבי שצריך לקרב את האורחים מארץ-ישראל, וכמו שכתוב "קדמו בלחם ובמים", וחילק להם משקה וחלה. תחילה קרא הרבי ל"בא-כח של כל הכהנים בארץ-ישראל" ונתן לר' רפאל נחמן הכהן, ואחריו נתן לר' אברהם דריזין, לר' דוד בראוומאן ולעוד אורחים.

בסוף ההתוועדות חילק הרבי משקה לאורחים שבאו מארצות אחרות



רשימתו של ר' דוד מהיחידות

ומערי השדה, והורה שכל אחד יערוך התוועדות במקומו הוא ויחלק שם את המשקה למשתתפים⁴¹:

לר' רפאל נחמן הכהן נתן בשביל אגודת חב"ד ואנ"ש בארץ-הקודש ת"ו, ל"מזכיר הכפר" ר' יצחק מנחם מענדל ליס בשביל כפר-חב"ד, לר' דוד בראוומאן בשביל האופוזיציה של הכפר, לר' חיים שמריהו גוראריה בשביל הבעלי-בתים וסוחרים בארץ-הקודש, לר' עזריאל זעליג סלונים בשביל כולל חב"ד וירושלים, לר' משה וובר בשביל ישיבת "תורת אמת", לר' אברהם דריזין בשביל לוד ובשביל בתי הספר למלאכה ולחקלאות ולר' שמואל בליזינסקי בשביל צעירי אגודת חב"ד בכל ארץ-ישראל.

יחידות

בסוף חודש תשרי נכנסו האורחים ל"יחידות" אצל הרבי.

מרשימותיו של ר' דוד מאותה 'יחידות' אנו רואים, שרוב הדיבורים סבבו אודות כפר-חב"ד ושיפורו בגשמיות וברוחניות.

בין הדברים אמר לו הרבי כמה הוראות בעבודת ה' שלו:

.. (ב) מען⁴² דאָרף יעדער וואָך איבער-חזר'ן צוויי פרקים תניא בע"פ. און אין אַ קורצע צייט וועט מען איבער-חזר'ן די אַלע פרקים וואָס מען האָט זיי געוואוסט.

(ג) מען דאָרף פאַרבינדן די מחשבה מתוך אותיות הכתב, אַ מאמר, דאמאָלסט איז די מחשבה ניט משוטט און מען נעמט די אותיות הכתב⁴³.

(41) יומן א' התמימים (בעילום שם).

(42) = (ב) צריכים כל שבוע לחזור על שני פרקי תניא בעל-פה, ובמשך זמן קצר יחזרו את כל הפרקים שידעם. (ג) [כשחושבים חסידות] צריכים לקשר את המחשבה עם אותיות הכתב של המאמר [אותו חושבים, שיהיה פתוח לפניו], אז המחשבה אינה משוטטת ו"לוקחים" את [מעלת] אותיות הכתב.

(43) ראה בענין זה הוספות ל'לקוטי-שיחות' ח"ט ע' 465-466.



כינוס השנתי של חסידי חב"ד בארץ-הקודש ו'קבלת-פנים' לאורחים שחזרו מהרבי כפר חב"ד, חודש מרחשון תשי"ז (ארכיון ר' שניאור זלמן ברגר)
מימין לשמאל: ר' אברהם דריזין, ר' אברהם פריז, ר' נחום שמריהו ששונקין, ר' רפאל נחמן הכהן, ר' שניאור זלמן קלמנסון, ר' יונה איידלקופ

החלטות הנסיעה

מספר הרה"ח ר' דוד חן ע"ה:

כשחזר ר' דוד מהרבי, ראינו לפנינו אדם אחר. שמחה ואושר שאינם יודעים גבול. שוב ושוב חזר על הדברים שאמר לו הרבי בקשר לכפר-חב"ד, ההוראות, ההדרכות והברכות...

בדעתו של ר' דוד הוחלט אז כי חובה על כפר-חב"ד לקבל על עצמו את נשיאותו של הרבי, והיה בטוח שברגע שהרבי יסכים לכך יקבל הכפר צורה חדשה ונעלה יותר, הן בגשמיות והן ברוחניות (כי עד אז עדיין לא יצא הכפר מחבלי-הלידה הקשים שלו). ר' דוד ארגן אסיפות רבות שבהן החליטו החלטות טובות, והתושבים קבלו על עצמם דברים לא-קלים שידעו שבכך יגרמו נחת-רוח לרבי. אז הדפיס ר' דוד בראש נייר-המכתבים של וועד הכפר את התוספת "בנשיאותו של כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש", ושלח אל הרבי (בצירוף כל ההחלטות הטובות) בתקוה ובבטחון שבפעם זו הרבי לא יסרב... אולם מה גדולה

היתה אכזבתו כשהרבי לא ניאות לפרוס את חסותו האישית על הכפר,
וציוה להשמיד מיד את נייר-המכתבים!

לעולם לא אשכח את תגובתו וכאבו של ר' דוד! כיצד בכה בדמעות
שליש כשהודיע לחברי הוועד על תשובתו של הרבי! כאדם שמת עליו
ח"ו היקר לו מכל... ואת כאבו ביטא במלים "אוי לנו שאין אנחנו ראויים
להיות תחת נשיאותו של הרבי" ... איני יודע האם בכלל הצליח ר' דוד
להתאושש אי-פעם מטראומה קשה זו...

במשך עשרות השנים שחלפו מאז, הסיר הרבי את נשיאותו
ממוסדות רבים שבפרט זה או אחר לא עמדה הנהגתם בדרישותיו
החמורות של הרבי, אולם מעולם לא ראיתי שמישהו מהנהלת אותם
מוסדות יזיל על כך דמעות כמי שמתו מוטל לפניו...

פרק ט

חסיד בכל מעשיו

דמותו של ר' דוד בראוומאן זכורה לרבים מתושבי ובאי כפר-חב"ד כדמות של חסיד, זכרון שנותר חי אצלם גם עשרות שנים לאחר פטירתו. ר' דוד היה מורם מעם, ויחד עם זאת מעורב עם הבריות והתייחס לכל אדם קטן כגדול בספר פנים יפות.

תפילת השבת שלו הותירה רושם חזק על כל רואיו, שהיו מתארים כיצד היה קם לפנות בוקר ולומד חסידות, ולאחר-מכן מתפלל שעות ארוכות מתוך התבוננות עמוקה ובדביקות.

לפנינו כמה סיפורים שיש בהם כדי ללמד על אישיותו החסידית הפנימית של ר' דוד.

לימוד התורה

הרה"ח ר' מנחם מענדל פוטרפס ע"ה היה פעמים רבות בהתוועדויות שלו מפליא את ר' דוד ואת עבודת ה' שלו.

בין הדברים סיפר⁴⁴, שפעם שמע את ר' דוד לומד חסידות, ומסביר לעצמו באידיש⁴⁵ את הדברים, העוסקים בירידת השכינה בבחינת גלות בתוך הקליפות⁴⁶: "ותרד פלאים, א וואונדערליכע ירידה"... והיה חוזר על הניגון בו למד ר' דוד משפט זה.

'חברותא' לפנות בוקר

הרה"ח ר' גרשון מענדל גרליק ע"ה סיפר⁴⁷, שבימי בחרותו היתה לו קביעות ללימוד חסידות עם ר' דוד לפנות-בוקר.

פעם איחר לקום, וכשהגיע למחרת אמר שדפק ולא ענו. ר' דוד סנט בו בעדינות "איך⁴⁸ האב געלערענט מיינע טעכטער צו זאגן נאָר דעם אמת..."

(44) מפי הרה"ח ר' יהושע מונדשיין ע"ה.

(45) להעיר משיחת כ"ק אדמו"ר מהור"צ אודות החסיד ר' גרשון דובער מפאהאר - סה"ש תש"א ע' 54.

(46) ראה אגרת-הקודש סכ"ה.

(47) מפי הרה"ח ר' לוי יצחק ש' מונדשיין.

(48) = לימדתי את בנותי לומר רק את האמת.



ר' דוד משתתף בשמחת הנישואין של ר' יצחק ומרת זעלדא נעמעס, כ"ג אלול תשי"ז

"ומקרבן לתורה"

מספר הרה"ח ר' שמעון שי' אליטוב:

כשלמדתי בישיבה ב'פרדס' בלוד, הייתי תלמיד צעיר והתקשיתי בהבנת אידיש. הזדמנתי פעם להתוועדות של ר' אברהם דריזין בבית-הכנסת הישן בכפר-חב"ד, ולא הבנתי מאומה. ר' דוד שהבחין בכך מצא דרך שקטה וחכמה לגשת אלי ולהעביר לי את תוכן הדברים.

זכרון נעים

מספרת מרת אביבה תחי' פלאי (בת אליהו קפלן ע"ה, דודה של מרת צביה בראוומאן ע"ה):

בוקר אחד בשנת תשי"ג יצאתי ממקום מגורי בתל אביב לעבודה במחלקת המחקר של אגף המודיעין במטכ"ל, וברחוב אני פוגשת את ר' דוד בראוומאן ובידיו תיק, בדרכו לעבודתו בבנק. שוחחנו קצרות והמשכנו כל אחד לדרכו.

גם עשרות שנים אחרי אותה פגישה אקראית, צרובה בזכרוני הנעימות שאפפה אותו בכל דרכיו.

דקדוק בעניני הלכה

על קנאותו של ר' דוד להנהגה חסידית מבלי לזוז כמלוא נימה מה'שולחן-ערוך', נלמד מהסיפור הבא שמספר הרה"ח ר' טוביה שי' בלוי⁴⁹:

היה זה בשבת חזון תשט"ז. 12 השלוחים הראשונים של כ"ק אדמו"ר לארצנו הקדושה שבתו אז בכפר חב"ד, ולכבוד הגעתם נסעתי גם אני לשבות בכפר והתאכסנתי בביתו של החסיד האמיתי רבי ישראל יצחק הלפרין ע"ה.

היתה זו שבת מרוממת, עם הרבה "לחיים", שבת של הצלחה מופלגה של השלוחים במשימותיהם, לחיזוק ההתקשרות.

בין הנושאים המדוברים בהתוועדויות השלוחים, הפזרות בכפר, היה הנושא של חיזוק ענייני דקדוק הלכה אצל המשפחות שעלו לאחרונה מברית המועצות (ובכלל זה – כיסוי הראש של הנשים).

בין השאר התנהל ויכוח עז בין הרה"ח ר' דוד בראוומאן ע"ה לבין הרה"ח ר' אברהם דריזין (מאיאר) ע"ה, בעצם הנקודה של שימת הדגש על דקדוקי הלכה. שניהם היו ספוגים הרבה "לחיים". זה האחרון לימד זכות (והיה הרבה מה ללמד זכות על אודים מוצלים מאש!) על ההתנהגות הקיימת.

במוצאי השבת, אחרי הבדלה, הייתי עד לסצינה החרותה עמוק בזכרוני: ר' דוד, ספוג "לחיים", ניגש אל ר' אברהם כאשר בידו האחת כרך של שלחן ערוך אדמו"ר הזקן ובידו השניה קופסת גפרורים, כשהוא פונה אל ר' אברהם בשאגה: "שרוף, אברהם שרוף".

כתיבה לרבי

קנאותו זו של ר' דוד היתה אצלו בבחינת נאה דורש ונאה מקיים.

מנהג ידוע הוא אצל חסידים שלפני שכותבים מכתב לרבי, ואף לפני כתיבת הטייטה, יש לטבול במקוה-טהרה, כי כשהרבי מקבל מכתב מחסיד הוא רואה גם את אופן הכתיבה ומעמדו הרוחני של הכותב.

במכתב שכתב בהיותו עוד בגרמניה ביום ד' דסליחות תש"י לגיסו ר' דוד רסקין שלמד אז בשיבה ב-770, מבקש ממנו ר' דוד בראוומאן:

יקירי! באתי אליך בבקשה, היות שעדיין אין ביכולתי מפני בריאותי לילך במקוה ואין ביכולתי לכתוב בעצמי הפ"נ על ר"ה, בבקשה אליך

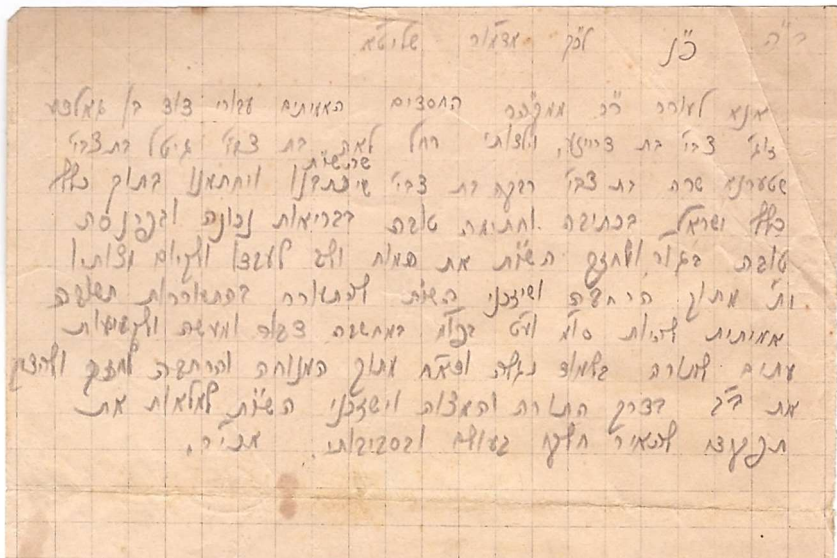
(49) 'לקט ופרט' ח"ד, "שביבים" אות קסז.

שתכתוב בעצמך הפ"נ ותזכיר את שמי. ובטח ידוע לך שהנוסח לפ"נ על ר"ה הוא נוסח כללי, בכתיבה וחתימה טובה בגו"ר, בבריאות הגוף ובפרנסה טובה ובהתעוררות תשובה אמתית. תזכיר את שמי דוד בן גאלדע, וזוגתי תחי' ובנותי תחי' . . ותמחול לי על שאני מטריח אותך בזה, אך באין ברירה, אצלי, כי אין ביכולתי לילך למקוה...

פדיון-נפש

לפנינו טיוטה של פ"נ שכתב ר' דוד לרבי בחודש אלול של אחד השנים, בו מבקש ברכה לקראת השנה החדשה. בפ"נ ניתן לראות כי כל מבוקשו הוא בעניני עבודת ה'.

אנא לעורר רחמים רבים ממקור הרחמים והחסדים האמיתיים עבורי דוד בן גאלדע, זוג' צבי' בת דרייזע, וילדותי רחל לאה בת צבי', גיטל בת צבי', שטערנא שרה בת צבי', רבקה בת צבי' שהשי"ת יכתבנו ויחתמנו בתוך כלל ישראל בכתיבה וחתימה טובה בבריאות נכונה ובפרנסה טובה בגו"ר. ולחזק השי"ת את המוח ולב לעבדו ולקיים מצוותיו ית' מתוך הרחבה. ושיזכני השי"ת להתעורר בהתעוררות תשובה אמיתית להיות סו"מ וע"ט בפו"מ במחשבה דבור ומעשה. ולקביעות עתים לתורה בלמוד נגלה ודא"ח מתוך המנוחה והרחבה. לחזק ולהדריך את ב"ב בדרך התורה והמצוה. ושיזכני השי"ת למלאות את תפקידי להאיר חלקי בעולם ובסביבתי. אכי"ר.



פרק י

אחרית דבר

ימי חוליו

בחורף של שנת תשי"ט נפל ר' דוד בראוומאן למשכב. לאחר שעבר ניתוח גילו הרופאים שהיה בראשו גידול ישן ל"ע שהתעורר בבת-אחת. כעבור זמן קצר הסתבר שהגידול התפשט מאוד ולא נותר אלא להתפלל להחלמתו בדרך ניסית.

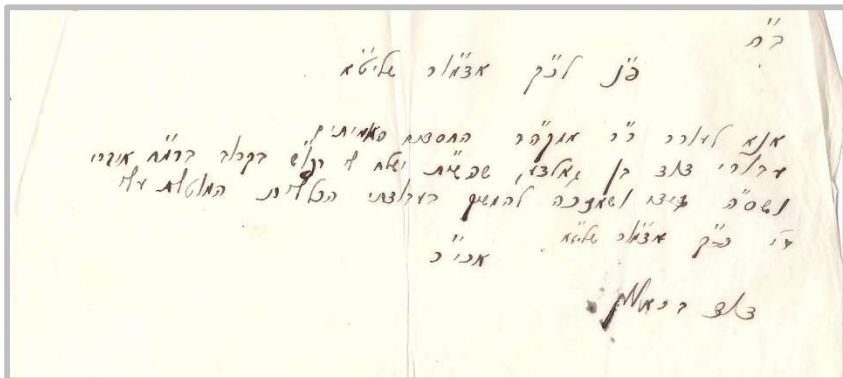
בימים הראשונים כאשר איש לא ידע את חומרת המצב, ור' דוד עצמו היה מסוגל עדיין לכתוב אל הרבי, כתב מכתב בו מתאר את מצבו ומבקש ברכה:

..הנני פונה לברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לרפואה שלימה ברמ"ח איברי ושס"ה גידיי, ושלא יהיו שום מניעות מבית ומחוץ לעבודה הכללית המתנהלת ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א...

ובפ"נ נוסף:

אנא לעורר רחמים רבים... עבורי דוד בן גאלדע, שהשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרוב ברמ"ח איברי ושס"ה גידי, ושזוכה להמשיך בעבודתי הכללית המוטלת עלי ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א. אכ"ר.

גם כששכב על ערש דווי, בקשתו היתה שיוכל להמשיך את השליחות שהטיל על הרבי בעבודת הכלל!



על אחד המכתבים שכתב
על מצבו, ענה לו הרבי ביום
כ' כסלו תשי"ט שעבודתו
הכללית היא הצינור לקבלת
הברכות:

במענה למכתבו מט"ו
כסלו עם הפ"נ המוסגר בו,
שיקרא בעת רצון על הציון
הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, ויהי
רצון שבקרוב ממש בעגלא
דין יבשר טוב בתוכנו, וכן
כמובן גם בענינים הכללים,
שהרי בכגון דא – הם הן
הצנור והכלי לקבלת ברכות
השי"ת והצלחתו גם בענינים

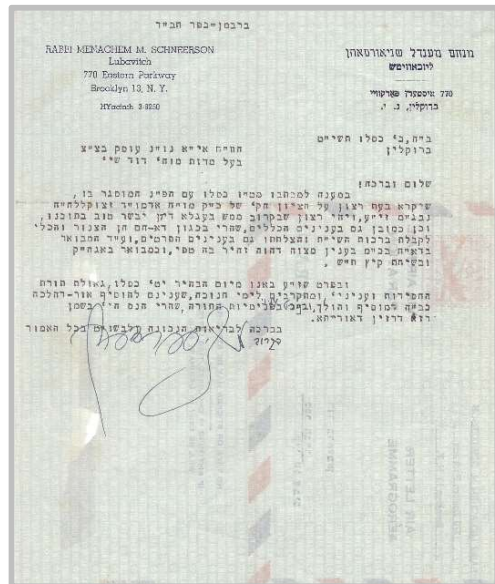
הפרטים. וע"ד המבואר בדא"ח בכ"מ בענין מצוה דהוה זהיר בה טפי,
וכמבואר באגה"ק ובשיחת קיץ ת"ש,

ובפרט שז"ע באנו מיום הבהיר יט' כסלו, גאולה תורת החסידות
ועניני', ומתקברים לימי חנוכה, שענינים להוסיף אור – דהלכה כב"ה
דמוסף והולך, ובפרט בעניני פנימיות התורה, שהרי הנס הי' בשמן רזי
דרזין דאורייתא.

ברכה לבריאות הנכונה ולבשו"ט בכל האמור בקרוב

פרטים שונים על המאורעות בימי מחלתו נמצאים במכתבים שכתב חמיו
ר' יעקב יוסף רסקין אל הרבי, ואל בניו שלמדו בחצרו של הרבי. בין הדברים
מסופר שימים ספורים לאחר שנפל למשכב איבד ר' דוד את הכרתו, אולם
מפעם לפעם חזרה ההכרה אליו לשעות קצרות. באחד מימי השבת בבוקר
פקח את עיניו וביקש שיניחו אותו תפילין, וכשאמרו לו כי 'שבת היום' שינה
את בקשתו ודרש לשמוע 'קידוש'. ולעת ערב מיאן לקבל את התרופות קודם
שמיעת 'הבדלה'. בהזדמנות אחרת כשחזרה אליו ההכרה הציעו לו לאכול
משהו, אולם הוא סירב ושאל "לשם מה כל ה'קומדיה' הזו של אכילה?..."

כמחצית השנה שכב ר' דוד בראוומאן במיטת חוליו, וכל אותה תקופה היה
החסיד ר' ישראל קוק ע"ה מעיר מדי בוקר את כל תושבי הכפר לאמירת
תהלים לפני התפילה. ואכן, כולם נענו והגיעו לבית-הכנסת לומר תהלים
עבורו.



ממכתב קורע-לב שכתב באותם ימים ר' יעקב יוסף לבניו, ניתן לעמוד על הלכי-הרוח באותם ימים בכפר-חב"ד:

אנחנו פה לא נחים יומם ולילה. כל תושבי כפר-חב"ד משכימים בבוקר, מקטן ועד גדול, וגומרים התהילים בשני בתי-הכנסת. זכיתם להיות על יד כ"ק רבינו שליט"א, הלא בטח למחיה שלח אתכם הקב"ה שתפעלו משהו. ובפרט בשביל גיסכם היקר שליט"א שמסר נפשו ורוחו ונשמתו וכל עשרת כוחות נפשו וכל המחשבה דיבור ומעשה שלו לכוונת והוראות כ"ק אדמו"ר שליט"א. וכשבא מאמריקה לקח על עצמו הנהלת וועד כפר-חב"ד ולא בשביל שום פניות של כבוד ח"ו או של ממון, אלא רק כדי למלאות רצונו וחפצו של כ"ק אדמו"ר שליט"א. ועכשיו כשנמצא במצב מסוכן כזה צריכים אתם לבקש מרבינו שליט"א שיציל אותו. אנו יודעים מהרבה מקרים שהרבי ממש החיה מתים, ומדוע אתם שותקים?! אנו כותבים מכתבים ללא הרף, גם כל תושבי הכפר כתבו פ"נ לרבי וחתמו עליו יותר ממאה אנשים שכתבו שהם מקבלים על עצמם לעשות ככל אשר יצווה עליהם הרבי שליט"א, ובלבד שתבוא רפואה שלמה לר' דוד בן גאלדא...

גוזר אני עליכם בגזירת כיבוד אב שתיכף תכנסו אל הרבי ותבכו לפניו שיבטיח לכם רפואה שלימה, ותראו כיצד צדיק גוזר והקב"ה מקיים, אל תשתקו... רצון יראיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם...

אל תרפו לבקש רחמים. הלא ידוע לנו כמה נסים ונפלאות מכ"ק אדמו"ר שליט"א שהבטיח לאנשים בעלמא, שברגע האחרון שבו לחיים ממצב של גסיסה ר"ל, והלא גיסכם היקר התמים שמסירות נפשו עבור דקדוק קל של דברי סופרים וכוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א ורבותינו הקדושים, שאין כמוהו בתמימותו וצדקתו, למה זה אתם שותקים. וגם עכשיו בשכבו על ערש דוי בכל פעם שמתעורר קצת לא פסיק פומיה מגירסא וכל הזמן רוחש בשפתיו...

לבד זאת שמעת שהוא חולה בטל השיעור של חסידות בכפר, ובפרט בשבת קודש קודם התפילה שהוא היה בא תמיד באשמורת הבוקר לבית-הכנסת והיו באים כמה עשרות מאנ"ש לשמוע הלימודים מפיו, ועכשיו בטל לגמרי...

ואכן, ר' דוד ור' יהודה לייב - וכמו כן ידידים של ר' דוד בראוומאן שהתגוררו בקראון-הייטס - לא נחו ולא שקטו והזכירו בפני הרבי בכל עת מצוא את שמו של "ברוך דוד בן גאלדא" לרפואה-שלימה, במכתבים שכתבו, בעת ההתוועדויות, ואף כשנכנסו ליחידות לקראת יום-ההולדת שלהם.

את המכתבים שהיה ר' יעקב יוסף שולח אליהם היו מביאים לרבי, ופעמים רבות קיבלו 'מענות' בכתב-יד-קדשו של הרבי על-גבי המכתב או בפתק מצורף, אותם העתיקו ושלחו לר' יעקב יוסף [בסוף 'תשורה' זו באים מענות אלו בפרסום-ראשון].

ר' דוד רסקין זכה להיות הקורא בתורה במניינו של הרבי בימות החול. ביום שני, ד' טבת תשי"ט הורה לו הרבי שיעשה 'מי-שברך' עבור גיסו, והזכיר לו "מ'האָט⁵⁰ אים צוגעגעבן אַ נאָמען - ברוך". וכשר' דוד לא זכר את שם אמו, אמר זאת הרבי "בן גאָלדע".

על יחידות מיוחדת כתב ר' דוד לאביו ר' יעקב יוסף ביום י"ח טבת תשי"ט:

ביקשתי אתמול [י"ז בטבת] מהרב חזקוני שי' שייתן רשות להכנס ליחידות, ולפועל נתן רשות וזכיתי להיות אתמול על יחידות יחד עם אחי לייבעל שי' בשעה 1 בלילה בערך. כתבתי בקשת רחמים עבורו, ובקשתי הבטחתו הק' שיחיה לימים ושנים טובים וארוכים ויהיה בריא אולם, ובקורב ממם.

בתחילת הפתקה כתבנו שקיבלנו מכתב שהמצב נורא, ושאל כ"ק אד"ש "דאָס⁵¹ איז דער זעלבער בריוו וואָס דו האָסט היינט אַריינגעטראָגען?" והיה מובן משאלתו מה הננו חפצים להוסיף ע"ז. עניתי מיר⁵² ווילען הערען די הבטחה פון רבין אליין. ענה ע"ז "מבטיח⁵³ זיין קען נאָר דער אויבערשטער, איך האָב באַקומען בריוו פון טאַטען, פון די שוועסטער, פון ברודער מענדל, און אויך דעם צעטעל וואָס איר האָט יעצט אַריינגעטראָגען, איז אַז [איך] וועל זיין אויפן אוהל וועל איך דאָס לייענען. איר זאָלט מודיע זיין בשורות טובות".

היה ניכר שנגמר היחידות, והתחיל להביט במכתבים שלו. אנחנו לא יצאנו מהחדר, ואמרתי עוד הפעם דער⁵⁴ רבי זאָל מבטיח זיין. ענה ברצינות (קודם דיבר באופן אויפגעלייגט [=מרומם]) "דאָס⁵⁵ איז פוילישע דרכים, מבטיח זיין קען דער אויבערשטער אַליין. איר זאָלט מודיע זיין בשורות טובות".

(50) = הוסיפו לו שם - ברוך.

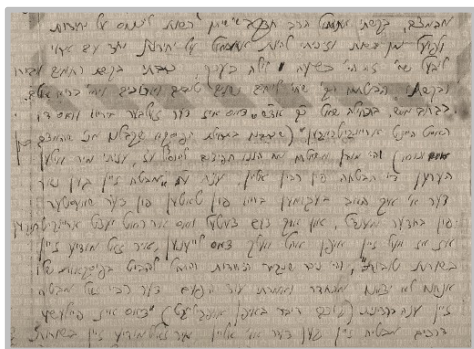
(51) = זהו אותו מכתב שהכנסת היום?

(52) = אנו רוצים לשמוע את ההבטחה מהרבי בעצמו.

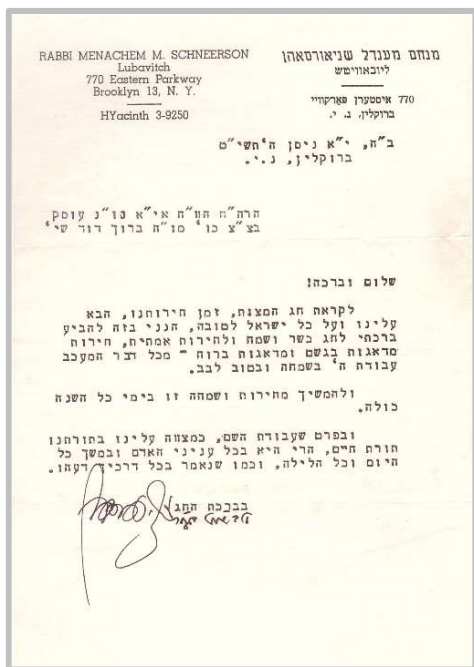
(53) = להבטיח יכול רק הקב"ה, קיבלתי מכתבים מהאבא [ר' יעקב יוסף רסקין], מהאחות [מרת צביה, רעייתו של ר' דוד בראוומאן], מהאבא מענדל [רסקין], וגם את הפתקה שהכנסתם כעת. כשאיהל על הציון [של אדמו"ר מהור"צ] אקרא זאת. שתודיעו בשורות טובות.

(54) = שהרבי יבטיח.

(55) = אלו דרכים של צדיקי פולין, להבטיח יכול רק הקב"ה עצמו. שתודיעו בשורות טובות.



רשימתו של ר' דוד רסקין מהיחידות



אח"ז רמז שיכנס הרב
חדקוב (שאנחנו היינו
האחרונים על יחידות) ואז נכנס
הרב חדקוב עם המכתבים.

.. גם היום [י"ח טבת] הייתי
עם אחי לייבעל שי אצל
הרבנית חנה שליט"א אם כ"ק
אד"ש, וסיפרנו לה מהיחידות
וביקשנו שהיא בעת רצון תזכיר
אצל כ"ק אד"ש עבור גיסנו
ברוך דוד בן גאלדע שי לאורך
ימים [ושנים] טובות, ואמרה
שתשתדל להזכיר. היא אמרה
שבעת שקיבלה המכתב שלך
ג"כ הזכירה אז.

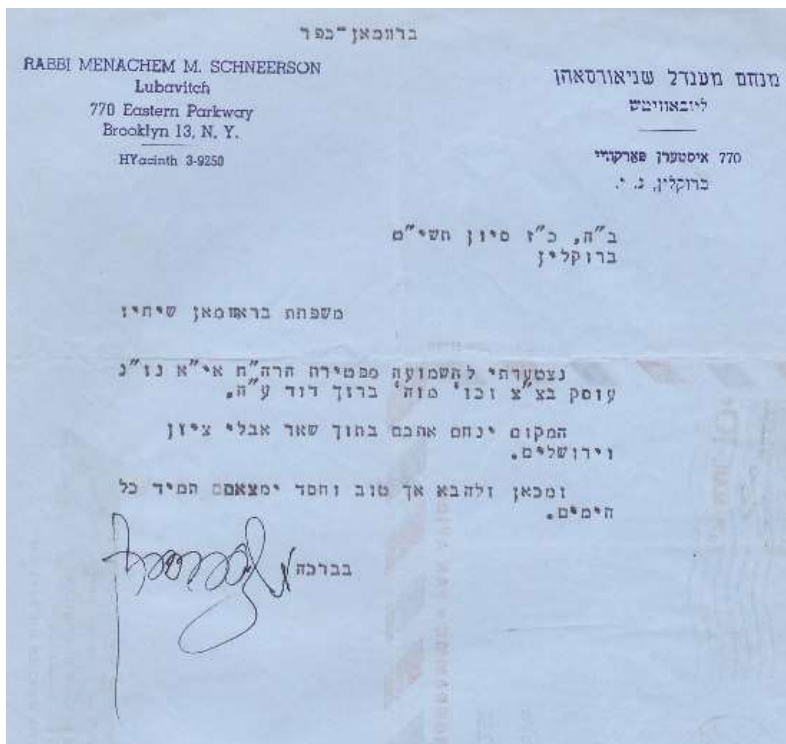
לקראת חג הפסח התקבל
בכפר-חב"ד מכתב מהרבי
הממוען אל ר' דוד, מכתב
כללי-פרטי מיום י"א ניסן
תשי"ט עם ברכה לחג הפסח.
זהו המכתב האחרון שקיבל ר'
דוד מהרבי.

בשם הנמען נכתב השם
שהוסיפו לו מחמת חוליו
"הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ כו' מו"ה ברוך דוד שי",
ובסיום המכתב הוסיף הרבי
בכתי"ק "בברכת החג ולבשו"ט
בגו"ר".

פטירתו

באור ליום ג', כ"ד סיון תשי"ט, בשנת הנו"ן לחייו, נסתלק הרה"ח ר' דוד
בראזומאן לבית-עולמו.

קהל גדול מתושבי כפר-חב"ד השתתף במסע הלוויה שארך שעות ארוכות



בחום הקיץ הלוהט, עד לעיר-הקודש צפת, שם נטמן על-יד הו"ח וכו' ר' ישראל אריה לייב ע"ה, אחיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע.

פטירתו היתה אבידה גדולה לכל הכפר, ובימי השבעה הגיעו רבים מידידי ומכיריו לנחם את בני המשפחה.

מיד כשנפטר שלחו מברק לרבי להודיע על פטירתו, וביום כ"ז סיון שלח הרבי מכתב תנחומים למשפחתו:

משפחת בראוומאן שיחיו

נצטערתי להשמועה מפטירת הרה"ח אי"א נ"נ עוסק בצ"צ וכו' מזה' ברוך דוד ע"ה.

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

ומכאן ולהבא אך טוב וחסד ימצאם תמיד כל הימים.

בברכה

האלמנה הצעירה מרת צביה מיאנה להנחם, וביום י"ט אלול תיאר אביה, ר' יעקב יוסף, במכתב לבניו ר' דוד ור' יהודה-לייב את הקורות:

המצב של אחותכם היקרה והעדינה תחי' אחרי עבור כג' חודשים אחרי הלקח ממנה מחמד עינינו היקר באדם ה"ה חתני ע"ה, לא יכולה להרגע אף רגע וקשה להרגיעה.

גם במכתבי שכתבתי בחודש מנחם-אב לכ"ק אד"ש ברכת מזל-טוב עבור התנאים, כתבתי שזכינו ב"ה להשמחה הגדולה שבננו הצעיר שי' מצא בת זוגו תחי', ות"ל ממשפחה מיוחסת שי', אבל פה על המקום הנה השמחה מהולה עם תוגה יגון ואנחה, שבתי תחי' עודנה ממאנת להתנחם וכו'.

והנה בשבוע העבר התקבל מכתב מכ"ק אד"ש לאחותכם תחי', באידיש. כנראה שזה מענה על דברי מכתבי הנ"ל.

וזה לשון המכתב שהתקבל, מיום כ"א מנחם-אב תשי"ט:

מרת צבי' תחי'

ברכה ושלום!

איך⁵⁶ האָב באַקומען דעם גרוס פון אייך, און מן הסתם איז זיינער צייט אָנגעקומען מיין בריף ברכת נחום,

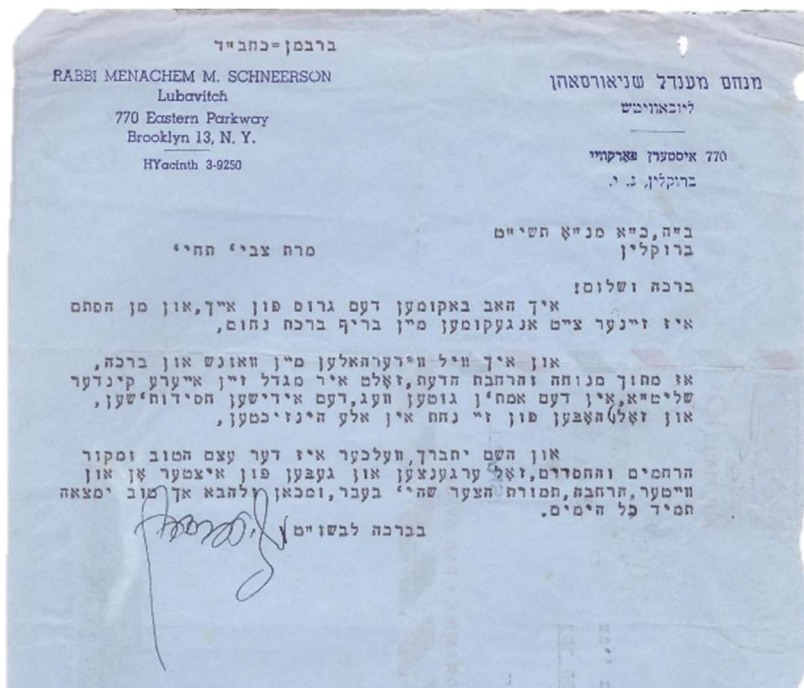
און איך וויל ווידערהאַלען מיין וואונש און ברכה, אַז מתוך מנוחה והרחבת הדעת, זאָלט איר מגדל זיין אייערע קינדער שליט"א, אין דעם אמת'ן גוטען וועג, דעם אידישען חסידות'שען, און זאָלט האָבען פון זיי נחת אין אַלע הינזיכטען,

און השם יתברך, וועלכער איז דער עצם הטוב ומקור הרחמים והחסדים, זאָל ערגענצען און געבען פון איצטער אָן און ווייטער, הרחבה, תמורת הצער שהי' בעבר, ומכאן ולהבא אך טוב ימצאה תמיד כל הימים.

בברכה לבשו"ט

לקראת הקמת המצבה נתקבלה הוראה מהרבי, לחרות בין היתר את המלים: "מחשובי תלמידי תומכי-תמימים ליובאוויטש".

(56) = קיבלתי דרישת-שלום מכס, ומן הסתם התקבל בעתו מכתבי ברכת נחום, וברצוני להביע שוב את איחולי וברכתי, שמתוך מנוחה והרחבת הדעת, תגדלו את ילדיכם שליט"א, בדרך הטובה באמת, היהודית החסידית, ותרשו מהם נחת בכל המוכנים, והשם יתברך, שהוא עצם הטוב ומקור הרחמים והחסדים, ישלים ויתן מעתה ואילך, הרחבה, תמורת הצער היה בעבר, ומכאן ולהבא אך טוב ימצאה תמיד כל הימים.



פרק יא

רעייתו

ילדותה

מרת צביה בת הרה"ח, שו"ב ומוהל, ר' יעקב יוסף ומרת דרויזא רסקין, נולדה בעיר באברויסק ביום כ"ב כסלו ה'תרפ"ד.

בילדותה עברה המשפחה לגור בעיר לנינגרד, ושם למרות קשיי הזמן והרוחות שנשבו בחוץ, חונכה באוירה חסידית מקורית.

כבת יחידה בין ארבעה אחים - ר' מנחם מענדל, ר' שלום דובער, ר' דוד ור' יהודה לייב - שימשה כנציגת המשפחה בבית הספר המקומי שם למדה בימות החול, אך בכדי להיעדר מהלימודים בשבת הוצרכה בכל שבוע לחפש אמתלאות שונות, הבטן כואבת, סובלת מדלקת הגרון, וכך בכל שבוע סיפור אחר. במקרים שנאלצה ללכת גם בשבת, נזהרה שלא להכשל בכתיבה. פעם בהיותה בגיל שמונה או תשע לא היתה לה ברירה ולפני שבת פצעה את ידה בסכין חדה, זאת בכדי שלא תצטרך ח"ו לכתוב בשבת. את השיעורים השלימה אצל 'חברה טובה' שהלכה והלשינה למורה שבגלל אורח החיים הדתי בבית, צביה מתחמקת מהלימודים בשבת...

כך נמשך הדבר עד שעלתה לכיתה ה', אז כבר לא היתה ברירה והוריה שלחו אותה לבית דודתה מרת שרה קצנבלויגן הי"ד - הידועה בשם ה"מומע שרה" - זאת עד שתגיע שעת הכושר לחזור הביתה.

להנהלת בית הספר סיפרו שעדיין לא חזרה מחופשת הקיץ. וכך נמשך שהיתה מחוץ לבית עד לאמצע שנת הלימודים, אז חזרה ללנינגרד והתחילה ללמוד רק לימודי ערב בבית ספר למבוגרים. באופן כזה התאפשר לה להיעדר מבית הספר בשבתות ובחגים.

הצלת הר"ר לוי יצחק

עם תחילת מלחמת העולם השנייה, ברחו גם משפחת רסקין מלנינגרד ועברו תלאות רבות עד שהגיעו לעיר אלמא אטא שבקזחסטאן. לזכותה של מרת צביה נזקף חלק גדול מהצלתו של הרה"ח הרה"ג וכו' מהור"ר לוי יצחק שניאורסאהן ז"ל, אביו של כ"ק אדמו"ר זי"ע, ממקום גלותו בצ'יאלי.

בחורף תש"ד חלתה מרת צביה ואושפזה זמן רב בבית-חולים באלמא-אטא, שם התיידדה עם צעירה יהודיה שהיתה שופטת בבית-משפט השלום באלמא-אטא. קשרי הידידות נמשכו גם בצאתן מבית-החולים, והשופטת נהגה לבקר בבית רסקין לעתים מזומנות, בעיקר בשבתות. היא היתה ילידת יקטרינוסלב, וידעה על מאסרו וגלותו של רב העיר, הוא הר"ר לוי יצחק.

יום אחד סיפרה השופטת על פקודה חדשה, שכל מי שנידון לגלות של חמש שנים לפחות, לא ישוחרר כל עוד המלחמה בעיצומה. ר' יעקב יוסף ידע כי ממש באותם ימים צריך היה הר"ר לוי יצחק להשתחרר מגלותו בכפר הנידח צ'אלי שבקזחסטן, והיתה תוכנית להביאו אל אלמא-אטא שבה יוכל לחיות בכבוד בין היהודים הפליטים שגרו שם באותם ימים. בעצה משותפת עם השופטת שהיו לה מכרים בין אנשי ה-ק.ג.ב. ובאמצעות סכומי עתק, הצליחו להשהות את העברת המידע אודות הפקודה החדשה, וכמו-כן הקדימו את התאריך בתעודת השחרור של הרב, וכך הצליחו להביא את הר"ר לוי יצחק ואת רעייתו הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה לאלמא-אטא.

בשהותו של הר"ר לוי יצחק והרבנית חנה בעיר התקרבו אליהם רבות ר' יעקב יוסף וכל בני המשפחה וזכו להיות לעזר רב להר"ר לוי יצחק בחודשי חייו האחרונים.

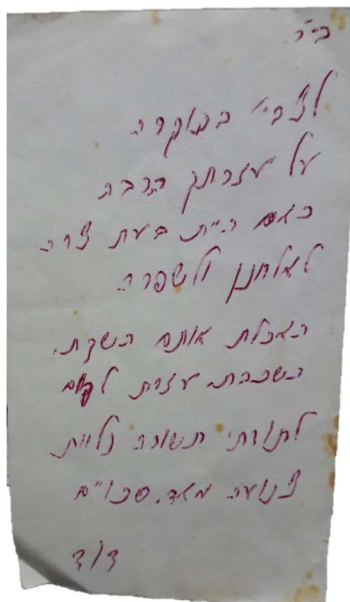
קשר זה שנוצר בימים קשים אלו באלמא אטא נשמר במשך השנים הבאות עם הרבנית חנה שזכרה לטובה את הידידים מאותה תקופה ואף עמדה בקשר מכתבים ידידותי עם מרת צביה ואביה ר' יעקב יוסף.

כמסופר בפרקים הקודמים, אחרי המלחמה חזרו בני המשפחה למרכז רוסיה והתיישבו במלחובקה שבפרברי מוסקבה, שם נפגשה מרת צביה עם בעלה לעתיד. מרת צביה היתה צעירה מר' דוד קרוב לארבעה-עשר שנים, אך משראתה אותו מתפלל כיאה לתמים חסידי ו'עובד' החליטה "עם בחור כזה הייתי רוצה להתחתן"...

השפעה חסידית

מרת צביה עבדה לפרנסתה במשך עשרות שנים בבית הספר וסמינר "בית רבקה" בכפר חב"ד, והיתה ידועה בקרב התלמידות כ"גברת בראוומאן" האהובה.

בתפקידה כ'אם הבית' בפנימיית 'בית-רבקה', דאגה לתת תשומת לב אישית לכל בת. כהמחשה למעורבותה בהשפעה הרוחנית על בנות הסמינר סיפרה אחת מהמדריכות בסמינר: "בזמן היותי מדריכה בפנימיה העירה הגברת בראוומאן למדריכות, כי לא יתכן שארוחת בוקר נערכת ללא שנאמרים בה דברי תורה. המדריכות ענו להגנתן, שבשעת ארוחת הבוקר הבנות ממהרות



ללימודים ולכן זה לא שייך... אך בהשפעת הדברים, קיבלה אותה מדריכה על עצמה לקרוא בקול את הפתגם היומי מספר 'היום יום'.

עם עלייתם של 'ילדי צ'רנוביל' וקליטתן של הבנות במסגרת 'בית-רמב"ם', התגייסה מרת צביה במלוא המרץ לסייע בקליטתן הגשמית והרוחנית של הבנות וזכתה להשפיע עליהן רבות.

התמסרות ליולדת

בתקופת מלחמת ששת הימים בשנת תשכ"ז גוייס הרה"ח ר' אברהם דוד מרוזוב הי"ד לשדה הקרב.

ביום כ' אייר, במהלך היותו מגוייס, ילדה אשתו מרת שפרה בן למזל-טוב. עקב המלחמה פינו את בתי הרפואה והיולדת נאלצה לחזור לכפר חב"ד.

אך היא לא נותרה לבד, ומרת צביה הכניסה אותה עם שני ילדיה והרך הנולד לביתה, שהיה ממוקם מול המקלט ב'בית-רמב"ם'. מרת צבי' טיפלה במסירות ובנאמנות ביולדת ובתינוק במשך תקופה של כמה שבועות.

כשר' דוד חזר מהבסיס נערכה הברית (שהתאחרה עקב בריאות התינוק), ונקרא שמו בישראל אלחנן דב שי'. ר' דוד הביע את הוקרתו על האירוח בצירוף הקדשה מחורזת בכתיבת-ידו:

לצביה בהוקרה / על עזרתך הרבה / כאם היית בעת צרה / לאלחנן ושפרה / האכלת אותם, השקת, / השכבת, עזרת לקום / לתודתי תשורה נלוות / צנועה מאוד, סכו"ם / דוד

לצערה הגדול של המשפחה ולמגינת לב כולם, כעבור מספר שבועות נהרג מהפגזה של האוייב בשבת קודש ל' סיון תשכ"ז.

"אלו דברים שאין להם שיעור"

מרת צביה הצטיינה מאוד בהכנסת האורחים ותמיד היו בבית מאכלים זמינים לכבד בהם את האורחים, ושימשה אוזן קשבת לאנשים רבים ביניהם עניים ונדכאים מתוך כבוד אנושי.

מספר הרה"ח ר' יוסף יצחק שי' סגל:

בהיותי בחור צעיר מאוד, במוצאי ראש השנה תשל"ז נפצעתי בתאונה ואושפזתי בבית הרפואה 'סורוקה' שבבאר שבע. מיד כשהגעתי עברתי ניתוח. למחרת, ראשי התנפח ועיניי היו נפוחות ביותר. את הכאבים שסבלתי לא ניתן לתאר... הורי עדיין לא הגיעו ממרכז הארץ ואני הייתי לבדי.

לפתע, הופיעה הגב' בראוומאן שבהשגחה פרטית הגיעה לבקר בבית הרפואה, וכששמעה שאני מאושפז שם מיד ניגשה לחפש אותי. היא פנתה אלי ואמרה: "אתה אינך יכול לראותי, אבל אני צביה בראוומאן מהכפר, האם אכלת ושתיית משהו היום? כשעניתי לה בשלילה והזכרתי כי היום הוא צום גדליה, היא גערה בי ואמרה כי אסור לי לצום. היא ניגשה אל הרופאים ודאגה שיתנו לי תרופות הרגעה ואחר כך התיישבה לידי והאכילה אותי..."

כך עשתה במסירות, במשך כל הימים הבאים, בכל בוקר ובוקר שהגיעה והיתה ליצידי עד השעה 11 בבוקר לערך, השעה שאמי הגיעה ממרכז הארץ... כזו היתה היא, אישה שכל כולה חסד!

אשה יראת ה'

ספר התהלים לא מש מידה, ומרת צביה היתה אומרת אותו בכל עת מצוא, וגם כשקשתה עליה הקריאה התאמצה מאוד לומר תהלים בכל רגע פנוי. היא שמרה בדבקות על הוראותיו של הרבי, ועד ימיה האחרונים הקפידה על השיעורים היומיים בחת"ת ובספר המצוות. היא הקפידה ללכת לבית הכנסת בשבת, והיתה מן המתפללות הקבועות בבית-הכנסת המרכזי בכפר חב"ד.

כדוגמה להתקשרותה האישית לרבי ולחינוך שהנחילה לדורות הבאים, מספר נכדה הרה"ח ר' לוי יצחק שי' מונדשיין:

בחופשת הקיץ שלפני יום הולדתי התשיעי שהייתי אצל סבתא בכפר. באחד מן הימים קראה לי ואמרה: יום הולדתך מתקרב, אולי תשוב לכתוב מכתב לרבי לבקשת ברכה.

היא החלה להדריך אותי איך צריך לכתוב מכתב ומה הם ההכנות הנדרשות לכך. ואז נתנה לי דף ועט והתיישבה ליצידי. כתבתי כילד והכתיבה היתה בהתאם. בעדינות הסבירה לי שלרבי צריך לכתוב בכתב יפה וברור וזכור לי שהחלפתי כמה טיוטות עד שיצא מכתב נקי ומכובד שראוי לעלות על שולחנו של הרבי. הדרכה זו עומדת למול עיני עד היום הזה בבואי לכתוב מכתב לרבי, ומאוחר יותר התחברו לדברים

שקראתי מיומנו של אביה ר' יעקב יוסף ע"ה, בו כתב שאדמו"ר הרש"ב
נ"ע אמר שצריך להקפיד אף על אופן כתיבת הטיוטה למכתב וכשהרבי
מקבל מכתב מחסיד הוא רואה גם את אופן כתיבת הטיוטה.

לשמחתי הרבה לא היה קץ כשיום אחד כשחזרתי לביתי בסיום יום
הלימודים התבשרתי שהתקבל עבורי – הילד הצעיר מכתב מהרבי, בו
מענה על מכתבי שנתקבל וברכה....

*

כמה שבועות לפני פטירתה חלתה מרת צביה את חוליה האחרון, ורבים
מנכדיה הגיעו לבקרה מכל רחבי הארץ ומרחבי תבל. נפטרה בשיבה טובה
ביום ו' אדר ה'תשע"ה.

פרק יב

משפחתו

לא זכה ר' דוד ע"ה לגדל ולחנך בעצמו את חמש בנותיו, אולם "רצון יראיו יעשה" והן נתחנכו לתורה ולמצוות לאור זכרו שהמשיך להאיר את ביתו, במסירותה האמהית והאוהבת של רעייתו מרת צביה, ובמסירות נפשו של אביה-סביהן ר' יעקב יוסף שהתמסר לחינוכן של הילדות באותה מסירות לחינוך שאפיינה אותו כל ימיו.

זכו ולימים נישאו כל בנותיהם לחתנים חשובים מבחירי התמימים, וכפי שזכתה להתברך מהרבי: "אין מה לדאוג, תזכי לחתנים חסידיים". כולם העמידו דור ישרים יבורך של חסידים ומקושרים לכ"ק אדמו"ר זי"ע, ורבים מהם משמשים כשלוחים של כ"ק אדמו"ר זי"ע בכל רחבי תבל.

מרת רחל לאה ע"ה, נישאה להרה"ח ר' יהושע מונדשיין ע"ה, עורך ומהדיר ספרי חסידות ומנהגים.

מרת טובה תחי', נישאה להרה"ח ר' דב אלראי ע"ה, סופר סת"ם ומחנך דגול.

מרת שטערנא שרה תחי', נישאה להרה"ח ר' יוסף שמחה שי' גינזבורג, רב אזורי עומר-להבים.

מרת רבקה תחי', נישאה להרה"ח ר' אליהו יוחנן שי' גוראריה רבה של חולון, חבר 'בית-דין רבני חב"ד' ומחבר ספרים רבים.

מרת חוה תחי', נישאה להרה"ח יצחק מאיר שי' סוסובר, מזכיר ישיבת 'תומכי-תמימים' המרכזית בכפר-חב"ד.

פרק יג

לעילוי נשמתו

מאמרי אדמו"ר האמצעי

בשנת⁵⁷ תשל"ט, במלאות עשרים שנה לפטירתו של ר' דוד, ערך חתנו הרה"ח ר' יהושע מונדשיין ע"ה בהסכמת ובהוראת כ"ק אדמו"ר זי"ע, קונטרס מאמרים של כ"ק אדמו"ר האמצעי. במכתב למערכת "אוצר החסידים" כתב:

רצו"ב דוגמת הצעה לשער לקונטרס המאמרים שנתקבלה הסכמת כ"ק אד"ש להדפסתו ע"י קה"ת באה"ק ת"ו, ע"פ הצעתי לרגל מלאות 20 שנה לפטירתו של חותני הרה"ח ר' דוד ברוומן ע"ה.

. . התאריך שב'פתח דבר' רשמתי בו את יום היאצ"ט של חותני הנ"ל, כי לא מצאתי יומא דפגרא וכד' באותם ימים. ואם יש תאריך מתאים יותר אנא יורוני.

הרבי ציין על כל העמודים סימן ✓ (לאות אישור והסכמה), ואכן הקונטרס נדפס עם תאריך היארצייט של ר' דוד, ועם הקדשה לעילוי נשמתו.

גמ"ח 'קרן דוד'

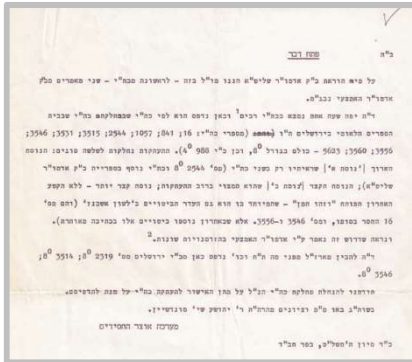
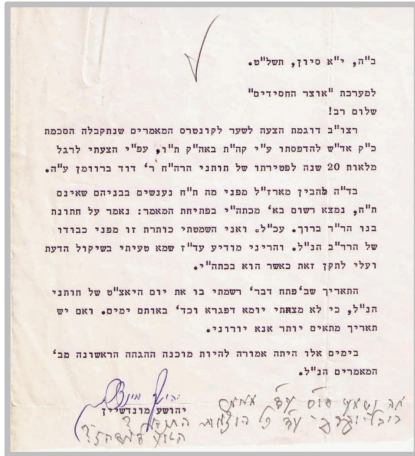
בשנת⁵⁸ תשמ"ב (בהמשך לשיחת י"ב תמוז תשמ"א, בה עורר הרבי שיש לחנך את הקטנים גם במצוות גמ"ח בממונו), ייסד הת' דוד שי' מונדשיין - הנכד הראשון שנקרא על שם הסבא - בתלמוד-תורה 'תורת-אמת' את קופת הגמ"ח "קרן דוד", על-שמו של זקנו הרה"ח ר' דוד בראוומאן ע"ה.

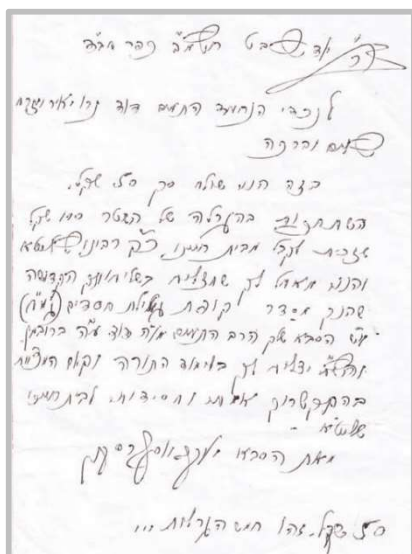
כשהודיע על כך לרבי קיבל מכתב מופנה אל "הנהלת גמ"ח 'קרן דוד' ירושלים ת"ו", שאליו היה מצורף גם המכתב הכללי לחנוכה תשמ"ב, וכן שטר של 100 שקל - הוא אשר הוסיף הרבי במכתבו בכת"ק: מצו"ב השתתפותי.

על שטר זה נערכה הגרלה; זקננו הרה"ח ר' יעקב יוסף רסקין ע"ה ביקש לרכוש חמישה כרטיסי הגרלה, ולפנינו מכתבו בקשר לכך:

(57) על-פי 'תשורה' מחגיגת הבר-מצוה של מנחם מענדל (בר"ד) שי' מונדשיין, טו"ב כסלו תשס"ח ע' 70.

(58) על-פי 'תשורה' הנ"ל ע' 79.





והנני מאחל לך שתצליח בשליחותך הקדושה שהנך מסדר קופת גמילות חסדים (גמ"ח) ע"ש הסבא שלך הרב התמים מו"ה דוד ע"ה ברובמן.

והשי"ת יצליח לך בלימוד התורה וקיום המצוות בהתקשרות אמתי
וחסידותי לבית חיינו שליט"א

מאת הסבא יעקב יוסף רסקין

50 שקל זהו חמש הגרלות...

אגרות קודש

במשך השנים מאז שיצא מרוסיה קיבל ר' דוד בראוומאן מכתבים רבים מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע וכ"ק אדמו"ר זי"ע.

צילומים של חלק מהמכתבים נדפסו ב'תשורה' משמחת הנישואין של דוד ושרה חנה שי' מונדשיין, ב' אדר תשנ"ד; 'תשורה' משמחת הנישואין של לוי יצחק וחנה שי' מונדשיין, ט"ו באב תשנ"ט; 'תשורה' מחגיגת הבר-מצוה של מנחם מענדל (ברלוי"צ) שי' מונדשיין, י"ד מנ"א תשע"ג. חלקם נדפסו גם בסידרת 'אגרות-קודש'.

לפנינו מכתבים נוספים שצילומם לא התפרסם עד-עתה (כמה מהם גם לא נדפסו ב'אגרות-קודש').

ביניהם גם כמה מכתבים שקיבל ר' דוד עבור אנ"ש בסביבה, ומכתבים שקיבל מה'מזכירות'.

בבקשה למסור לר"ד שי' בראוומאן

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובראוויטש

ב"ה י"ד כסלו חש"ח.
ברוקלין.

אל ידידינו אנ"ש וחלמידי החמימים,
ד' עליהם יחיו.

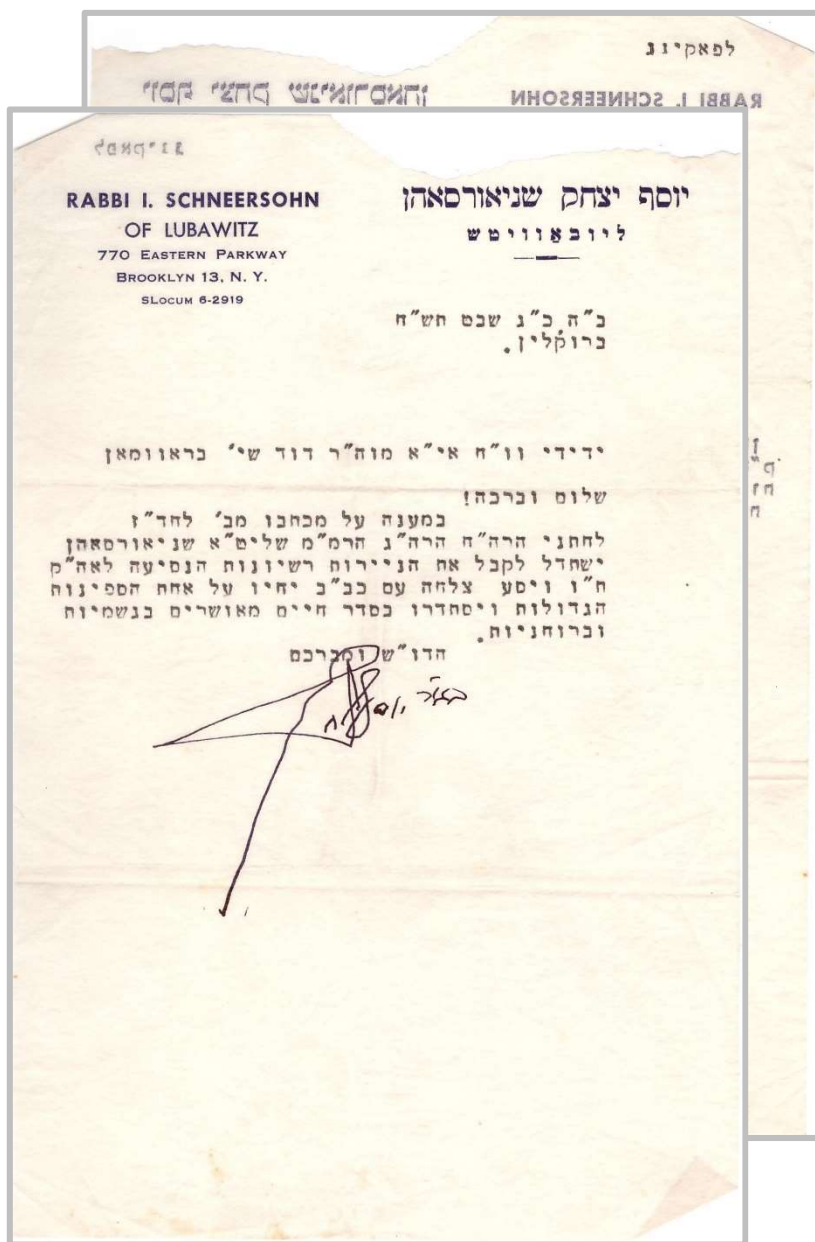
שלום וברכה!

שמועה הגיעני אשר איזה מאנ"ש
וחלמידי החמימים יחיו מדפיסים ספרים בנגלה
ובדא"ח המשתייכים לנשיאי חב"ד, מבלי לקבל
תחלה רשות על זה.

והנני בזה להודיעם אשר הדפסת
הספרים בנגלה ודא"ח נמסרה על יד המוסד להוצאת
ספרים, קה"ת "קרני הוד תורה" והנני מבקש את
כאו"א מאנ"ש וחלמידי החמימים יחיו לסייע
להמוסד קה"ת בעבודתם הק' להחבר תחלה עם המוסד
קה"ת באופן סיועם ועזרתם בזה, והשי"ת יצליחם
בגו"ר ומבלעדי המוסד קה"ת כל' יהיו שום אחד
מכם להדפיס שום ספר מהספרים הנ"ל, וכל השומע
לי יחברך ברוב טוב גשמי ורוחני.

ידידם הדו"ש ומברכם

בגור
חמ"ד



לשכה אירופית לעזרת הפליטים ופירוורם על יד כ"ק אדמו"ר הרב ר' יוסף יצחק שלום"א שניאורסאהן מליובאוויטש
באיכה באירופה הרב בנימין נאראדעצקי

BUREAU D'EUROPE D'AIDE AUX RÉFUGIÉS RABBI J. SCHNEERSOHN DE LUBAWITZ

770, Eastern Parkway, Brooklyn New-York, U. S. A.

25, Rue Buffault, PARIS-9^e - Tél. : TRUdaine 49-91

FONDÉ DE POUVOIR POUR L'EUROPE : GRAND-RABBIN B. GRODETZKI

BUREAU CENTRAL :

20, Rue Villiers-de-l'Isle-Adam, Paris-XX^e
Tél. : MEN. —

le 194

CENTRES D'HÉBERGEMENT :

36, Rue Yves-Kermen, Boulogne-sur-Seine
Tél. : MOL. 37-73

28, Rue des Bruyères, Sèvres (S.-et-O.)
Tél. : OBS. 06-55

2, Av. des Petits-Châteaux, Brunoy (S.-et-O.)
35, Rue Boucicaut, Fontenay-aux-Roses
Tél. : Robinson 74-14

1, Place du Marché, Bezons (S.-et-O.)
Tél. : Bezons 325

נוסח התלגראמסע שחאקבלה מכ"ק אד"ש

לחג הנאולה י"ב ני"ג חשוון תש"ה.

למסור לכל אנ"ש וחתמים במדינתו ובמחנות;
גומ יום טוב, להתחזק בהתעוררות לעבודה ובקביעות
שיעורי לימוד ברכים. בברכה נאולה שלימה

רפי שניאורסאהן.

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, ער"ה תש"ס.
ברוקלין

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר דוד
ש"י בראוואן

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה הבאה עלינו
ועל כל ישראל לטובה ולברכה ברוחניות
ובגשמיות, הנני בזה לברך אותו ואת כ"ב
יחיו בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה
ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

הדו"ש ומברכם



Tel. PResident 4- { 0507
1866

מרכז לעניני חנוך

Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.

770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

RABBI JOSEPH I. SCHNEERSON,
President

Chairman, Exec. Committee
RABBI MENDEL SCHNEERSON

Director
RABBI M. A. HODAKOV

Executive Secretary
NISSAN J. MINDEL, M. A.

כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש,
נשיא

יו"ר ועד חנוכה:
הרב מנחם מ. שניאורסאן

מנהל:

הרב ח. מ. א. חקוב

מוכר ראשי:
ניסן י. מינדל

ב"ה, כ"ח חשווי, חש"ס כ"ה

כבוד
זש' אדמו"ר שליט"א
בברוקלין

שלום וברכה:

היי יעדן יעד האט כ"ק אדמו"ר שליט"א אויך דיון שמתח"חורה
באשטאט די הכנסה פון א ת ה א ר א ת שמתח"חורה באשטאט -
פאר דעם "מרכז לעניני חנוך".

אין אייער צוועקונג האט מען - אלס זכין לאדם שלו בפניו -
מזכה געווען איך מיט אייער השתכחות אין אהה הרהא, אין דעם
פסוק וועט דער רבי שליט"א א ה צ מ א ל י נ ג ע ז א ג מ,
מיט דער סומע פון \$...18.....

זיכער זיט איר באקאנט מיט דער וויכטיקייט פון דער ברייט-
פארשטייגער ארבעט פון "מרכז לעניני חנוך", וועט שטייט אונז-
טער דער "ירושלמי" פון גליהאט ווען נעמדיגער י. ירושלמי ווען
כ"ק אדמו"ר שליט"א, אויף אזוי ווייט דעם איר וועט זיין צומירן
צו אקעפטירן די אויבנדערמאנטע סומע, בפסד נאך אז ס'איז
פאראייניקט מיט א זכות פון אנטיל נעמען אין אהה הרהא.

מיר האבן דאריבער, אז - דעכענענדיק זיך מיט דער גרויסער
נויט פון "מרכז לעניני חנוך" - וועט איר אריינשיקן די סומע
ווי ווייט מעגליך שטעלער.

מיט דאנק פארויס
און בברכה כל טוב מלה

חש"ס
הרב ח. מ. א. חקוב,
מנהל

טעק ביטע אויסמאכן אויפן נאמען:

MERKOS L'INYONEI CHINUCH, INC.

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ

770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, י"ח תמוז תש"ט
ברוקלין

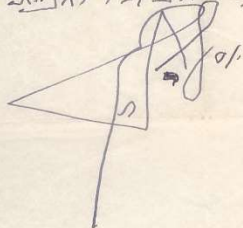
אל ידידי אנ"ש ותלמידי
החמימים במחנה וואסערבוג
ד' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

במענה על הטע"ג שלהם ליום שנים
עשר תמוז, יום טוב של המסידים והחסידות,
בברכתם אותי בברכת רפואה וחיזוק הכחות בפעולות
טובות, הנני עונה מעומקא דליבא אמן כן יהי רצון
יאמר ה', והשי"ת יחזק את בריאות כולם ויעזור
לכולם בהסתדרות טובה.

ידידם הרב"ש ומברכם

בשם אלהים וברוך שם כבודו לעולם ועד



RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, יו"ד אלול תש"ט
ברוקלין.

ידידי ה"ח אי"א מוה"ר דוד שי' בראומאן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ז מנ"א העבר,
מז"ט בעד נשואי אחיו מר נפתלי שי' ומז"ט בעד
נשואי אחותו מרת מרים אסתר תחי' יתן השי"ת
והזיווגים יעלו ליפה ויברכם השי"ת ויצליהם בכל
הדרוש להם בגשמיות וברוחניות.
יכתוב לי בפרטיות אודות מצבו ובמה
לפי דעתו אפשר לעזור.

תמה אני על ריבוי העכובים בסיום
הדפסת הספרים והמשלוח שלהם, דרושה בזה הזריזות
הכי גדולה ובבקשה להודיעני מהנעשה בזה
השי"ת יברך את אביו ואמו ואת כל
משפחתם יחיו ויחזק את בריאות כולם ויצליהם בכל
הצריך להם בגשמיות וברוחניות.
השי"ת יחזק את בריאותו ובריאות ב"ב
יחיו ויעזרם בכל הדרוש להם.

הדו"ש ומברכם ב"ה ז"ב

בגאמל וברוחניות



[illegible]

Tel. President 4-0507
1866

מרכזי ל'ינְיוֹנֵי חִינוּךְ

Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.

770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

RABBI JOSEPH I. SCHNEERSON,
President

Chairman, Exec. Committee
RABBI MENDEL SCHNEERSON

Director
RABBI M. A. HODAROV

Executive Secretary
STANLEY J. MENDEL, M. A.

מִטְבֵּחַ כִּיָּה שְׁבֵט, תַּשְׁחִיבָה

כבוד הווי"ה אי"ה נר"ם וכו'

מקור"ד שי'

כ"ק אדמו"ר שליט"א סלובוואטש, נשיא

יו"ר ועד הפועל:

חבר מנהל מ. שניאורסאהן

מנהל:

חברת מ. א. חתוק

מזכיר ראשי:

יו"ר מוסד:

ש. ש. וברכה:

במענה על פתחו משי' שבש (המסג"ב) מכתב לכי"ק מו"ה אדמו"ר, שליטת מוסד לנשיא, כי אינני רוצה לקחת עלי אחריות בעניניו (א), (א) עושה אנש להודור בהתדפסת ובהמשלוח ככל האפשר. (ב) יוכל לשלוח גי"כ ע"ש מחנה ישראל, וקחת, לע"ע נתקבל רק חספה חבילות תני, ומשם בעקדעפליארים אחרים כמס עמודים חלקי אס. (ג) ידעם התו"ה מהפוסט ווילנא תרנ"ש והלקו"ת ווילנא תרס"ד שישבם אצלו כ"י שכתב. ובס"ח בתו"ה יש בסופו ג"כ ההוספות ובלקו"ת גי"כ לוח התיקון שכתבו. נוסח הערים וההקדמות אשל כשיודיעו שבגשו להדפסת הנ"ל. וכן בנוגע להפסקי דינים (בסוף הפוסט צ"ל גי"כ הדפים ש"ע, ושכנה עמודים אחרים ותיקונים). וישנה ע"ז, כל בכח עז"ר חסרים (ה).

(ד) כפי הצעתו יוכל לקבוע המתיירים באיזורים: תניא, ס"ח המאמרים, ס"ח השניות כי"א ל"ה סע"ס, ספרנו חיד כה"ל סע"ס. פוקח עורדים, ספרנו חייא חייב כי"א יוד-ס"ס ע"פ.

(ה) אם אפשר למצוא תהלים של כ"י צריך להדפיסו שני אלפים עק"ז. ויודיע מאיזה דפוס יש אצלו ואז אברר אם צ"ל איזה שינויים. ובכל אופן צריך להוסיף תחילתו ע"ד תקנת אמירת תהלים בציבור (כמו שבדפוס כ"י תניא או בסוף המורה שיעור).

(ו) את הרביג ידועי כבקשתו. אבל שואלים אותי: זה כחצו שנה שחשתי לכתוב דפוס ו"א. הספרים. ובפרט אשר נתקבלו לאחרים כ"א ספרים שנדפסו במחנה ונחלתו ליד ע"ד הדפסתם משך זמן אחר שהתחיל הוא להתעסק בספרים שלנו. כן נתקבלו כ"א לאחרים התנאים וסוכרים אותם. כן הניצח כ"י שהודיענו נתן כסף על הדפסת הפוקח עורדים. ואני יודע מה לענות. ומסור להודיע ע"ד בקדמ ודע להשיב לשואלי דבר.

(ז) יש (ואקדמאית המס"ס עק"ז) ספרנו חייא ישר ע"פ תאודוס (ויודיענו יום השלוח). Esculla, Beth-Jacob Montevideo 2317 Constitucion, Uruguay.

(ח) פסעתי להדפיסו במחנה גי"כ איזה מהלוקט דבורים והשניות. ומסורו לשלוח איזה עק"ז מאומא כשביל הספרי' שלנו.

(ט) בש"ח יבקר אצלם שליחיו האברכים פו"דנער ורביגארטנער, וכו"א שתיעצו יחד ואולי יוכלו לשלוח תיכף הספרים שכבר נדפסו לכאן.

- ב -

(י) אם בדעתו לנסוע איך יסדר את ענין ההדפסת שיבוא לידי פועל טוב כל הני"ל? ומלבד כסף מסיסססס והטרה שהשקיע בה, הי"ז יהי' חילול השם חיו אחרי הפרסום שבדבר, עגמ"ב גדול חיו לכ"ק מו"ה אדמו"ר שליטת וכו'.

מחנה על מכתב מענה בהקדם ומאחל כס"ס

אשר אל הרש"י יצאצא

ואצלו אצלו

דפוס ישר ע"פ ארצי זה

הרב מנחם שניאורסאהן,
יושב ראש ועד הפועל

מוסג"פ מכ' להרש"ו שי' קאלמענסאן ומסורו למסור לו.
בדאי אשר קבלת מכתבי זה.

Tel. PResident 4-1896

מרכו לעניני חנוך

Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.

270 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

RABBI JOSEPH I. SCHWENBERG,
President

Chairman, Exec. Committee
RABBI MENDEL SCHWENBERG

Director
RABBI M. A. HODAKOVICH

Executive Secretary
NEDAN J. MINKOW, M. A.

ב"ק דגדג"ר שלום"א סלובודאנובסקי,
נשיא

י"ר יקר הנזיל:
הרב מנחם מ. שניאורסאן
מנהל:
הרב ד"ר א. חזקוני
מזכיר ראשי:
יוסף י. מינדל

ב"ה

ה' אדר שני תש"ח

חזו"ח א"א נ"מ עוסק בצ"ח חר"ה ח"ר ש"י

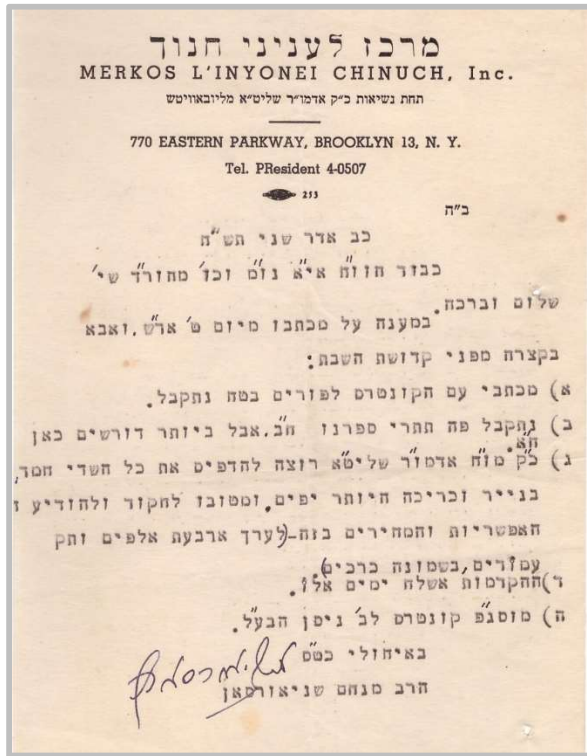
שלום ואברהם.

מכתבי עם חסונת השערים וסיום הפסד-בטח קיבל, ומצפנת אני

למקנה מפורסם מסגור
ובזה באתי לשלח להם המאמר לפורים שהזל יז עתה, ובטח

יזכו בז את הרבים.

ברכת פורים שמח וטוב לב
הרב מנחם שניאורסאן



Tel. PResident 4-0507
1666

מרכו לעניני חנוך

Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.

770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

RABBI JOSEPH I. SCHWENBERG,
PresidentChairman, Exec. Committee
RABBI MENDEL SCHWENBERGDirector
RABBI M. A. HODAKOVExecutive Secretary
NIRAN J. MINDEL, M. A.ב"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש,
נשיאיו"ר ועד חנוכה:
הרב מנחם מ. שניאורסאהןמנהל:
הרב ח. מ. א. חקובסוכר ראשי:
ניסן י. סוברל

ב"ה

ז אייר תש"ח

כבוד ידידנו הנכבד והנעלה

חזו"ח אי"א וכו' מוהר"ד בראזומאן שי"

שלום וברכה.

עד היום קבלנו חניא 680 עקז. ספרנו חלק ב 1520 עקז.

ספרנו חלק ד 280 עקז.

נחזק לנו מאד ספרנו חלק ראשון, ולפיכך יראה כח"ר שהספרנו

חלק ג' שלח לנו בהקדם הכי יותר אפשרי, וג"כ נבקש להודיענו אם שלח כבר ^{לכאן} ~~למנהל~~ את הספרנו חלק א, כסו שבקשנו מכת"ר לפני זמן.

גם כן נחזק לנו אונזער בוך חלק א אשר בודאי יש לו קאפי

מאז אז יקבל קאפי כזה משלוחינו באירופא, ויהי" מחזורך לעשות מזה

2000 עקז.

בברכת כח"מ

הרב א. קוזנאט סוכר

קזסג"פ מאמר ללב בעומר תש"ח לזכות בן את הרביים.

Tel. PResi

התיבות 'כבר לכאן' הם בכת"ק כ"ק אדמו"ר זי"ע

Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.

770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

RABBI JOSEPH I. SCHWENBERG,
PresidentChairman, Exec. Committee
RABBI MENDEL SCHWENBERGDirector
RABBI M. A. HODAKOVExecutive Secretary
NIRAN J. MINDEL, M. A.ב"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש,
נשיאיו"ר ועד חנוכה:
הרב מנחם מ. שניאורסאהןמנהל:
הרב ח. מ. א. חקובסוכר ראשי:
ניסן י. סוברל

ב"ה

טז אייר תש"ח

כבוד ידידנו הנכבד והנעלה

חזו"ח אי"א וכו' מוהר"ד בראזומאן שי"

שלום וברכה.

היות שידידנו הנכבד והנעלה הרב ר' יהודא שי" חסריק כתב

לנו ששיי אגודה ישראל ועוד איזה חברות ובתי ספר רוצים לקנות את ספרנו

חדשמים בגרמניא ישר בגרמניא זלא ע"י ניויאק, לכן נבקש מכתב שמחזים

כל חזומה וחזומה אשר יקבל מאנפוזערפן אז מאיזה עיר בעלגוען אז מאיזה

מקום שתוא ואישור החזומה ע"י הרב חסריק אזי ישלח להם את הספרים

חדשמים ויודיע לנו חתמה כמה שלח ולמי שלח, ואם שלמו לו אז שלמו להרב

חסריק.

בפה כב. ימלא את זה וחזומהו מראש על הכל.

בברכת כח"מ

הרב א. קוזנאט סוכר.

Tel. President 4-0507
1866

מרכז לעניני הנוך
Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.
770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

RABBI JOSEPH I. SCHWENBERG,
President
Chairman, Exec. Committee
RABBI MENDEL SCHWENBERG
Director
RABBI M. A. HONAKOVIS
Executive Secretary
Nathan J. Marcus, M. A.

ב"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש,
נשיא

יו"ר ועד השנתי:
הרב מנחם מ. שניאורסאהן
מנהל:
הרב ח. מ. א. חקוב
סוכר ראשי:
ניסן י. מינרל

ב"ה

כס חסון חש"ה
לועד חסניתי וכו'
חרינ

שלום וברכה.

במקנה על מכתבכם מר פנחס בנוגע לספרים:
(א) את כל הספרים, ספרנו "חלק א' אשר הגיעו אליכם ע"י חר"ר שי" ברזאנסאן ואין לכם צורך בהם ברגע זה נא לשלח לנו תיבה, כי אולו אצלינו לספרי ספרים אלה ולהתחלת חוסן נחוצים הם לנו במספר רב. (ב) חלק ראשון נא לשלח אותם בהקדם ולהודיענו סוג.
(ב) נא להודיענו איזה ספרים-מאלה שלא נדפסו ע"י חר"ר-נחוצים לכם וכמה מהם, ונשתדל לשלח לכם אי"ה כמאן בחזר ואלוף על ספרנו חלק א' שברשותכם. אז על השבון אחר שעלייך יהי" לפקד, כפי שנתדבר אחר שנודע באיזה סכום יעלו הספרים.
(ג) כדי למחר את קבלת הספרים עבדכם מתר"ב שי", אולי הוכלול להתדבר עם אחיך חנוסעים לחביאם אליכם במספר שהבטחנו לכם.

בברכה כס"ס
חרב ח.מ.א. חקוב

TEL. PRESIDENT 4-0507
1814
1866

מרכז לעניני הנוך
MERKOS LE'INYONEI CHINUCH
CENTRAL OFFICE
770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

מרכז לעניני הנוך
MERKOS LE'INYONEI CHINUCH

AIMS AND ACTIVITIES
(תעודת)

כסלו חש"ה
בבית ירידנו הנכבד והנעלה
הח"א א"א נ"ס וכו' סוה"ר שי" ברזאנסאן
בזה אנו מודיעים לכה"ר כי באם יפנה אליו סוה"ר ישראל סלאוין
בדבר ספרים, אם נחוצים לו הספרים לצורך הרבים, וזאל לחת לו סעס לקושי חורה
ומסע של השולחן ערוך ויודיענו מהם.
ח"ה מראש.
בברכה כס"ס.
חרב ח.מ.א. חקוב.

שלום וברכה.

0507
TEL. PRESIDENT 4-1814
8-4600

כ"ה

מרכז לעניני חנוך

מ.מ. חנוכי' ומוסדות' מרקוס

CENTRAL OFFICE
770 EASTERN PARKWAY • BROOKLYN 13, N. Y.

י נסן החשי"א

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ כו' מהור"ב שי' בראומאן

שלום וברכה:

בפענה על מכתבו מכ"ה אר"ש:

חיבה הודיענו הענין למר בירגער, אבל משום שהנ"ל לא רצה שנשלח הספרים אליו. אלא נמסרם לבא כחו, לכן ארך הדבר, ואף שגם עכשיו עדין עוד לא בא בא כחו אבל דיברתי עמו טלפנית (עם מר בירגער) ואומר כי הכל בסדר, וכו' כתב נידון זה למחתו, והכל שריר וקיים! ועל סמך זה גם שלחנו לו ההלגרת כי הענין סודר.

באם בסוף כח"ד כי שלוחו יהי' כמוהו לסיט בכי טוב משלח הספרים, מובן שאין ברצוננו לעקב בלי מיבה את נסיעתו לאח"כ. מפסימים אינו לבקשו והרשות בידו לקחת איזה סך ספרים בכרי צרכיו ההכרחיים ובודאי יודיענו מוק.

בברכת חג כשר ושם
הרב ח.מ.א. חקוב

עד היום נחבלו 4 ארגונים של הירשקאטיץ של פערער של וואקסמאן ושל גאלדמאן.

לפי מכתביו עוד חסדים הארגונים של ראבאחסקי, העללער, גאלדשטיין, אברהם קינד, ראזענשולד עאונקן, ראטהאלץ אסקאר, האאר ציועל, לייזענבערג הערש, מ סטאל, ור מאיר זרחי. סך הכל 10 ארגונים,

אם יודע יוחר פרטים על הכתובות של אלו עשרה נפרכים מלבד מה שהודיענו עד עכשיו יודיענו ואז אפשר יהי' בקל להשיגם. כי עכשיו קשה מאד למצא אותם כי ע"פ הרוב הכתבת אינו נכונה.

0507
TEL. PRESIDENT 4-1814
8-4600

כ"ה

מרכז לעניני חנוך

מ.מ. חנוכי' ומוסדות' מרקוס

CENTRAL OFFICE
770 EASTERN PARKWAY • BROOKLYN 13, N. Y.

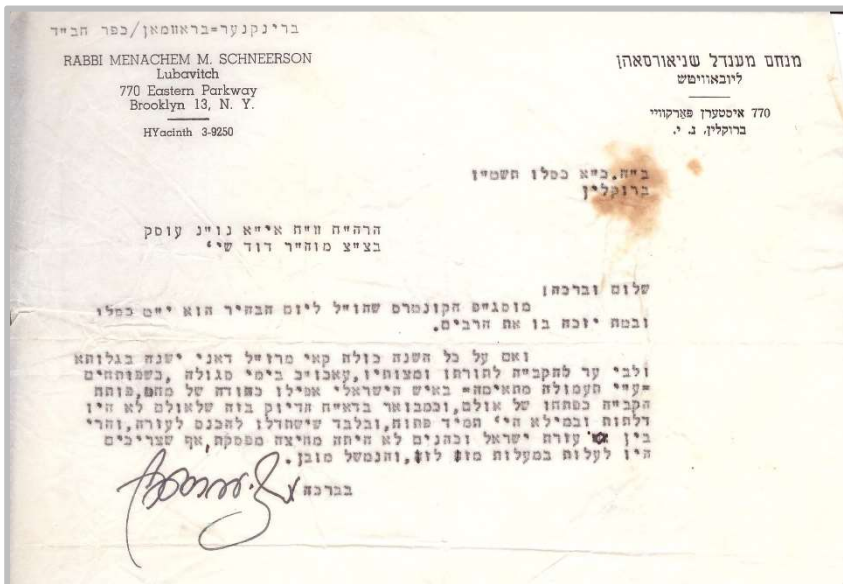
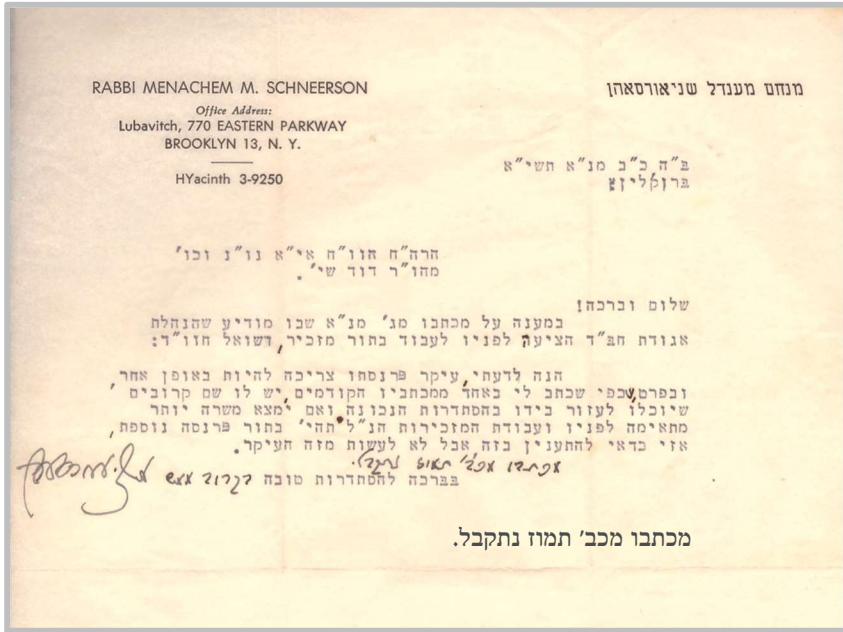
ז אייר החשי"א

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ כו' מהור"ב שי' בראומאן

שלום וברכה:

בברכת כמ"ס
הרב ח.מ.א. חקוב

הארגונים שקבלנו	אנשים ששמענו מהם	ממי שעוד לא שמענו
הערשקאטיץ	אבל סרם קבלנו את הארגונים	מ. סטאל
פערער	האאר	לינענבערג
וואקסמאן	גאָסס יעקב	מארכיז יצחק
ראבאחסקי	שלמה מאלאמאן	פ"ה/א
גאלדמאן		
קינד		
ראזענשולד		
ראטהאלץ		
זרחי		
ליפשיץ יוסף		



שמו של ר' דוד במסמכים הפולניים עמהם יצא מרוסיה והגיע לארץ-הקודש היה
ברוקנער, לכן נכתב בראשו: ברינקנער=בראוומאן / כפר חב"ד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch

770 EASTERN PARKWAY

BROOKLYN 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין נ. י.

ב"ה, א' אלול תשי"ב
ברוקליןהרה"ח הו"ח אי"א נוי"ב וכו'
עוסקבצ"צ מוה"ר דוד שי

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו מייא תמוז עם הפ"ב המוסגר בו
אשר קראתיו על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה בבג"ם
ז"ע, ובדוא"י יעורר ר"ר לכל הענינים הנזכרים בהפ"ב.

(ב) תי"ח על מ"ש בענין הכית רבקה בהכפר והגון ילדים
שם, ונהגתי מהידיעה, אשר הלכו והתפתחו במשך שנה העברה לטרות
כמה קישורים שהיו בדבר, ובדוא"י לזמן לימודים הבע"ל יוסיפו אומץ
בזה כ"פ ככה, מתאים לדרישת השעה ולרצון נשיאנו הוא כ"ק מו"ח
אדמו"ר.

(ג) כתבתי זה מכבר לועד הכפר ע"ד ההשתדלות לקצוב
מקום פרווה בשביל הב"ר והגון ילדים, ובשם יעשו בזה ככל האפשרי,
כי מה שכותב הסיבות שלא הי' זה עד עתה, הנה אף אם אמיתים ונכונים
הם, זהו רק ענין לשכר ועונש, דאנט רחמנא פטרי, אבל הענין עצמו חסר.
ובפרט למ"ד דאנט כפאן דעביד לא אמרינן, ופשיטא ע"פ המבואר בתורת
הד"ה בענין דעשי' לעילא, שצ"ל במעשה כפועל, ובזיכרון ענינים
ודברים גשמיים וחומריים.

(ד) בנוגע למצבו הפרטי ובריאות זוגתו תחי', הנה בודאי
ימלא השי"ת ימי הריגה כשורה ובנקל ותלד זוה"ק, ומתנכון = אם לא
נעשה עד עתה = לבורח המזונות בדירתם, וזוגתו תחי' תפריש לצדקה
קודם הדלקת נרות בעש"ק וערב יו"ט, והוא יפריש לצדקה סכום קטן
(משכ"ל של יכביד עליו) בכל יום סימנת החול קודם תפלת שהרי, עד
לאחר תלידה בשעה טובה ומוצלחת, ופשוט-שצ"ל כ"ז בלי נדר.

(ה) איני יכול לברר כמה נשאר קה"ת חייב לזה שהתעסק
בענין ההדפסה של השו"ע פסקי דינים וכו'. וכיון שגם כתיר שי'
הי' אז בעובי הקורה, הנה משובו להודיעני סו"ס הסך הכל מהוב
דקה"ת, וכן איפוא נמצא האיש אשר לו צריכים להעביר את המעות.

(ו) מדאיג אותי מה שעבודת צעירי אגו"ח הנה כנראה חסר
יזמה = אינציאטיבה = ובכל פעם שאין הוראה ברורה מנויארק, אין
נעשה כמעט דבר. וידוע ומבואר בכ"ס, ובספרים שונים, אשר תכלית
הלימוד הוא להעשות בר פועל בעצמו, ולא להשאר במצב של נה"י בלבד,
אף שבדוקא הנה"י הם המעמידים את כללות הגוף, וגם הראש ופוח
שבראש בכלל, שבראש בכלל, שבראש בכלל, שבראש בכלל, שבראש בכלל,
נברכת כוח"ט ושיפוט, כשוי"ט נאמן לו וכב"ב שי'
ה"ל ויהי מזה"ל תפלתו.

נתקבל מ' שמצטרף לסוג
הב' ויה"ר שיהי' בהצלחה בגו"ר.

ברבמן - כתב"ד
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה א' סיון תשס"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נח"נ עוסק בצ"צ
משה דוד שי'

שלום וברכה!
ת"ח על מכתבו מכ"ח אייר, בו כותב ע"ד המסך הפעולות
בעניני חסידות תורה ויהדות, וידיעות מסב הכללי בכפר חב"ד, אשר
שם צוה ה' את הברכה, ובואי יוסיף בזה וכל המוסיף מס יפין לו
בעניניו הפרטים, וכן יעורר את כל תושבי הכפר האנשים ונשים לעשות
כהנ"ל כל אחד ואחת מתאים למעמדו ומצבו ויכולתו וכשרונותיו.
ובמדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה יושלם להם, אלא שעוד כמה
פעמים ככה, בטוב הנראה ונגלה, וקמרט שכפר חב"ד הוא המקום אשר
תתגלה בו מלת הרחמים שהיא גדולה ממדת ההסד שלפני' נחלה בלי
מצרים מברית מן הקצה אל הקצה.

ולקראת חג השבועות הבע"ל הנה, בלשון הרב הוא כ"ק
מו"ח אדמו"ר, ית"ר שנוכה בתכ"י לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בברכת התגלות אדמו"ר
[Signature]

ברבמן - כתב"ד
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה י"ח אייר תשי"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נח"נ עוסק בצ"צ
משה דוד שי'

שלום וברכה!
הגיעה שאלה לכתוב, מאיזה מאניש מירושלים ע"ה"ק
ח"ו, מפני מה לא ביקר? אם למסור פיש מביקורם (של האוהבים)
נא- במשך כל הזמן מעה בואם מכאן.

ולכאורה פלא הוא כיון ~~ב~~ ביקור והחזקנות שם
כדבעי יכולים להועיל רבות בענין הפצה המעינות חוצה, ובפרט
בקשר עם הענינים דחורף זה, וק"ל.

בכבוד וברכה
[Signature]
מכונ"ר

ברבמן - ללונדון

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה' דוד שי'

ב"ה אדר"ח סבת תשי"ז
ברוקלין

שלום וברכה!

בעונה על מכתבו מ' דחנוכה והקדמו, בו כותב אודות אופן מהלך הפעולות לשובת כפר חב"ד.

וזה מראש אפשר הי' לשער שבאם יארכו בההכנות תהי' אידה העלמות והסתרים, וכמו שהוא בכל ענינים צבורים ובכל מקום, ולכן כחבתי בסכתו הקודם - שמוכרחת הדריזות ביותר, אף שלא הי' ידוע מאיזה ענין יבוא ההעלם, אבל הרי אין נפק"מ בהנוגע להפעל, ועפ"י ז' מובן ג"כ שהסביר להפסיק עתה הפעולות ולהתחיל אחרי זמן ולנצל אז ההתעוררות דעתה, הנה בדרך הסבך אין מקום לניצול כזה, ואז יהי' זה דבר חדש, ולכן צריך לשער המצב עתה, מה בצרונם לעשות (ומדגיש הנני הביטוי ברצונם, כי היכולת יש לעשות כ"פ כחה, הן בעבר והן בהווה, ואין הדבר חלוי אל ברצון, ולדאבוננו גם במצב רוח הנקרא בלשון העולם, שטימונג, כי לפתע פתאום כנראה נחלף השטימונג, ובמילא מתחילה חלישות בפעולות מסעמים שונים), ובהתאם להשערה זו יחליטו מה לעשות עתה, ויהי"ר מהשי"ת שיתן להם איזה מרץ, ולכל אלה שיחיתצו אתם מאנ"ש על אתר-הרעיון הנכון איך לנצל ההצלחה הנשפעת מלמעלה ואין איש שם על לב כדבעי.

מ"ש אודות שכר עבודתו, מובן שצריך להודיע אם דבר עסקני הכפר מקודם נסעו ער"ש, מה הי' משתכר בהיותו באה"ק ת"ו, והצעות פרסיות ממנו.

נזכירי מה שזכרנו כפי שכותב במכתבו, ובדאי לא השתקפ בזה וניצל ימי חנוכה לכגון דא, ושמיצת דברים מפנים חדשות הרי יש לה השפעה מיוחדת, ויהי"ר שניצל כל האפשרי בכל הנ"ל.

ברבכה לבשו"ס ולחנוכה שמח ומזהיר

בראומאן - כחב"ד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

החיה אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה' דוד שי'

ב"ה כ"ח מניא תשי"ז
ברוקלין

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלה מכתבו מ' מניא והקדמו, ובמעטפה בפני נשלח מכתב עמנה רשמי ע"ש הועד, ובמ"ס יוסיף הסברה בזה באם ישנם כאלו שנוקטים לתוספת הסברה.

מובן שמצער מה שבכל עניני הכפר (וכמו ההתעוררות שכותב אודותיה) חסרה הכנה מראש, אע"פ שבתחלת השנה כבר ידוע שבי"ס פלוני יש מקום להתעד, ומה שכתב ששני ששברו כבר עובדו, עד כמה שנתוצא הכנה, ועדיין הוא גם בשאר עניני הכפר, כמו ענין השמות, הלאות, ע"ש אחרים שמציאות חסידות, אף עניני בסדר חיוס, ומי שהוא רוצה ללכת עקלקלות, נזקקים לחקן הדבר וכו', ע"כ לא רק מבזבזים כחות יתור על הדרוש, אלא שברובא דרובא, דבר שמחנכים אותו ברגע האחרון, אינו עולה יפה כ"כ, ויהי רצון שעכ"פ מכאן ולהתא יעשו תכנית בעוד מועד.

ובי"ס שנקנים אנו לימי חדש אלול, בודאי תיכף יתחילו להתדבר בנוגע להתחדש חשי ועניניו, ויבטיחו (באחזקתן) שלא יהי' ענין פלוני וענין פלוני כקדירי דבי שוח"פ, ע"י שיהיו האחרים במיוחד לענינים מיוחדים, ותעיקר-השארא יקבל ע"ש אחריות זו, וגם אז ישיגה הועד האופן שממלא חסידיו וכו'.

הצעות בנוגע לעשרים אחוזים, נחקבלה.

ברבכה לבריאות הנכונה שלו ושל כבי"ב-שיחיו, ולהצלחה בהפגירו לחזקת כל עניני כפר חב"ד, וזעזעלה האמיתית מחאים לרצון מ"ס, הוא חסיד מו"ה ארמו"ר, ומתוך הרחבת הדעת

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, י"א ניסן ה'תשי"ז
ברוקלין, נ.י.

נשי ובנות חב"ד
סניף: כפר חב"ד

ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!
לקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו
ועל כל ישראל לטובה,
הנני בזה להביע ברכתי להג כשר ושםח
ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות
ברוח.
ולהמשיך מחירות ושמהה זו בימי כל השנה
כולה, ולהוסיף אופן עבודתו במסגרת נשי ובנות
חב"ד ולהחזקת היהדות והפצחה בכלל,
והובטחנו אשר בורא העולם נותן התורה
והמצוה, יוסיף על ידי זה בברכותיו בכל המצטרף
לכל המשתדלות בזה הן בגשמייות והן ברוחניות.
בברכת החג

מצורף לזה העתק מכתב הכללי.

מכתב כללי-פרטי שנשלח
לכל סניפי "נשי ובנות חב"ד"
לקראת חג הפסח תשי"ז

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, י"א ניסן תשי"ז
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מה' דוד שי'

שלום וברכה!
במענה על הודעתו אודות יום הולדה שלו:
בודאי נהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום
ההולדה. ויהי מהשי"ת שחיי' שנה הצלחה הן בגשמיית והן
ברוחניות ויוסיף בלימוד החזרה וקיום מצוה' מחוך החובה.
ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו
ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי להג כשר ושםח
ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח "מכל דבר
המקוב עבודה ה' בשמחה ובטוב לבב.
ולהמשיך מחירות ושמהה זו בימי כל השנה
כולה.
ובפרט שעבודת השם, במצוה עלינו בחזרתנו
הורה חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל
הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.
בברכת החג

במש"כ בעניני כחב"ד כבר נענה במכתבי ע"ש הועד.


TEL. PRESIDENT 4 - 1814
1866

מרכז לעניני חנוך

MERKOS CHINUCH VEI HATSEHUT

INC.

CENTRAL OFFICE
770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.



JOSEPH HARTMAN
10000 10th Ave. Bklyn 13, N.Y.
JOSEPH HARTMAN
10000 10th Ave. Bklyn 13, N.Y.

חברה אח"ח א"ח נ"ח וכו'
מסודר ע"י

ב"ח, ר"ח אור, ח"י


ועל ידי זה אשר נלך בדרך ישראל אשר אורנו, להקשר ולהתקשר אליה, נזכר
להתחיל בהפעלה, בקיום היעוד נהפך נהפך עמי יו' כי מלחמה צבאית יו' כל ג'יא ינשע
יו' (ישעיהו) כל שלל ונפול ינשע בגיטין רדינון ישראל רדינון שפליט, וזכ"ס מו"ח
אירוב"י יבוא בראשנו להחליטנו קוספיון לרדנון וכמו שצאנו, וזה רדנון עם כי בדרך
ה' קעה ומשכמו עם ישראל.

בברכה ופ"ח
פ' המזכיר

הרב מנחם שניאורסאהן

Tel. PResident 4-0507

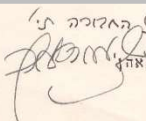
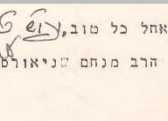
"KEHOT"
Publication Society
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N. Y.



הוצאת ספרים
"ק ה ת"
770 איסטמן פארקווי
ברוקלין, נ. י.


ב"ה, פסח שני, ה'תש"י

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"ז שי'

המאחל כל טוב,  
הרב מנחם מני אורטאח

Tel. P. Resident 4-0507

"KEHOT"
Publication Society
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N. Y.



הוצאת ספרים
"ק ה ת"
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, יו"ד איר, תש"י

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהר"ד שי'

ובגילויי מידה צדקנו בב"א, אשר או ידפא הקב"ה את המשיח צדיק עליונים
לחתחוננים כנ"ל, ויקצנו ורננו שוכני עפר, הנה כ"ס מ"ח אדמו"ר חכ"מ, אשר
הורה לנו הדרך והמסילה בה נעלה, יבוא בראשו כל חלמיתיו חסידיו
מקושריו וחסידיהם אליו, להוציאנו מן המצר ולתבטח למרחק מן המצולה
האמיתית והעליונה, בפ"ט וברבה כל טוב, אמן

הרב מנחם מנחם איזנשטאדן

Tel. President 4-0507

"KEHOT"
Publication Society
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N. Y.



ב"ה

הוצאת ספרים
"קהת"
770 איסטמן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ערב שבת קדש י"ג אלול הטי"ה

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"ץ שי'

באיחול העלמה בעבודתו לזכות את הרבים
ובברכה כחיבה ורחמים טובה,
מנחם שניאורסאהן


(" שיחת ח"י אלול תש"ה)

TEL. PRESIDENT 4-0507
1814
8-4600

CABLE ADDRESS: HAMELACH, NEW YORK

ב"ה

מרכז לעניני חנוך
MERKOS L'ONESTVOY CHINUCH INC.
CENTRAL OFFICE
770 EASTERN PARKWAY • BROOKLYN 13, N. Y.
:- CENTRAL ORGANIZATION FOR JEWISH EDUCATION :-



ב"ה, חנוכה תש"א
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"ץ שי'

בברכה חנוכה שיה' האור מוסיף הולך ואור עד
נכון היום, הוא יום הגאולה
מנחם שניאורסאהן

פתח ביתו: וכפחגם כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ: סמיר קוסען אומעטום מיט אונ-
זערע ד' אסות, ועיין ברכות י, ב דרוז' עה"ס כי שם ביחוד.

ב"ה, ט טבת תש"א, ברוקלין, נ. י.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהר"ד שליט"א

המצפה להתבשר ממוציאת הסובות בכל הנ"ל
מנחם שניאורסאהן

חשעה בטבת: בסיום אמירה הקדיש דיא' חרש יק אומרים דמונים מיום הקבורה
(לבוש מובא בא"ר פקל"ב, נועם מגדים לבעה"ס פרמ"ג. קצשו"ע סכ"ו סי"ז).
נהר' אפרסמון חיו"ר ס"ו).
ו"א שמונים מיום המיתה (סידור יעבץ דיני קדיש אוח לה. מטה אפרים שקר ד'

<p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Office Address: Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY BROOKLYN 13, N. Y. HYacinth 3-9250</p>	<p>מנחם מענדל שניאורסאהן</p> <p>ב"ה, ז' אדר שני ה' תישא ברוקלין, נ.י.</p> <p>הרה"ח הו"ח אי"א נו"ם וכו' מהור"ר שי'</p>
<p>בברכה שמחת פורים ויש מהזדהות חי אברהם שניאורסאהן</p>	<p>האש"ק עם האדרעסן נאמא. אח"כ עדיין לא באו הנוסעים.</p> <p>המכ' עם האדרעסן נתקבל. אבל עדיין לא באו הנוסעים.</p>

<p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Office Address: Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY BROOKLYN 13, N. Y. HYacinth 3-9250</p>	<p>מנחם מענדל שניאורסאהן</p> <p>ב"ה, כ"ה ניסן ה'תש"א ברוקלין</p> <p>הרה"ח הו"ח אי"א נו"ם וכו' מהור"ר שי'</p>
<p>בברכה ופ"ס כל החבורה חי' אברהם שניאורסאהן</p>	<p>אלו שרק ראוי: ראה עירובין יג, ב. ובירושלמי ביאור פ"ה ה"ב: שלא זכיה לאוריהא אלא בגין שראיהי כו'. ובפס' דרגות בנות: מהאים ליש ובמל או במל במציאות. מדוע נה"ב בברנזני (רק אחכרין). הניא פל"ה, חב"ד שלו (שם פל"ז). צדיק. דוגמאות בגולה</p>

<p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Office Address: Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY BROOKLYN 13, N. Y. HYacinth 3-9250</p>	<p>מנחם מענדל שניאורסאהן</p> <p>ב"ה ער"ה סיון ה'תש"א ברוקלין, נ.י.</p> <p>הרה"ח הו"ח אי"א נו"ם וכו' מהר"ר שי'</p> <p>שלום וברכה:</p>
<p>בברכה קבלת החורה בשמחה ובפנימיות אברהם שניאורסאהן</p>	<p>בס' יס"ע איתו: ראה לקו"ח דרושי שמע צד"ה ה' לי בעזרי ס"ה. ידוע אשכ: ראה הקדמה לקונטרס ב' ניסן, חשי"ח. ימי סגולה: ראה זח"ב קכו, רע"א ובמס"ס שטלסגולתו דא מל'. לעם סגולה: ראה זח"ב</p>

מכתב כללי-פרטי מערב ראש-חודש סיון - תאריך הבר-מצוה -
שנשלח אל ר' דוד בראוומאן לקראת חג השבועות תשי"א

ר' דוד כבר היה בדרכו לארץ-הקודש והמכתב הגיע לידי ידידו הרה"ח ר' מיכאל
טיטלבוים ע"ה, שסיים את הטיפול בספרי קה"ת ומשלוחם ליעדם

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Office Address:

Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ב"ה, ו' חסון ה'תש"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהר"ד שי'

בברכה חג הגאולה-המחכה לבשן"ט
מהתקדוהם בימי הגאולה אלו,
להתחזקת באהבה רעים להקבצת
החורה ולהחזקת היהדות

אגודת צאנז (צאנז)

מכתבי בטח קבל.

בשביל רבים, שהטיב: ס' חסידים סחר'ו. צ"צ על ההחלים נה"ט.
טוב כפול: קדושן מ, א. עין ג"כ בהוספה שבסוף קונטרס י"ט כסלו חש"ס.
גם אנשי אבשלום: ירושלמי סוטה פ"א ה"ח.
המלאכים המשרים: דברים רבה פ"ד, ד.
י"צ ט' ניצח ר"ג ז"ח א קס"ה, ב.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Office Address:

Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ב"ה, ג' כסלו ה'תשי"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהר"ד שי'

בברכה החג - המחכה לבשן"ט
ע"ד כהנ"ל

גאולתינו ופדות נפשינו: ראה מכ' כ"ק מו"ח ארמו"ר בחוברת י"ט כסלו ובסוף

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Office Address:

Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ב"ה, י"ג אלול, תש"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהר"ד שי'

הנה צריך להיות העסק באהבת הוי"ו ויראנו ובלמידת ובהבוננות
המביאים לזה, וזהו ההכנה הטובה להמשכת וגילוי: הוי"ו אורי - בר"ה - וישעי
- ביום כ"ג, להכתב ולהחמט לשנה טובה, בטוב הנראה והנגלה בגשמיות
וברוחניות.

בברכה כחיבה והחמימה טובה

וכת נשית: יומא עב, וראה תו"א ו, ג. שדברי תורה נמשלן לאש ברכות כב, א.
שחורה אין מקבלת: וצ"ע ממש"כ בהל"ח לרבנו הזקן פ"ד ס"ג, אשר ע"י
חשובה, מוציא מתקליפה כל החורה שלמד מקודם, ועיי' ג' חניא פ"ז, ואולי יש
לחלק בין סומא לירידה לקליפה, ואכ"מ. והנה ליסוד: ראה קונטרס עץ החיים.

מכתבי ברכה לקראת השנה החדשה וימים טובים:

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, שלחי אלול, ה'תשי"ב.
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח הרה"ח אי"א נוי"מ עוסק
בצ"צ וכו' מוה"ר דוד שי

שלום וברכה!
לוקראת השנה החדשה, הבאת עלינו
ועל כל ישראל לסובה ולברכה, הנני בזה להביע
ברכתי לו ולב"ב שיחיו, ברכה כחיבה וחתימה
טובה לשנה טובה ומחוקת בגשמיות וברוחניות.
בברכה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Office Address:
Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח הרה"ח אי"א נוי"מ וכו'
מוה"ר דוד שי

שלום וברכה!
לוקראת השנה החדשה, הבאת עלינו
ועל כל ישראל לסובה ולברכה, הנני בזה להביע
ברכתי לו ולב"ב שיחיו, ברכה כחיבה וחתימה
טובה לשנה טובה ומחוקת בגשמיות וברוחניות
גם יחד.

בברכה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

בריוסאן - כפר חב"ד

ב"ה, י"א ניסן ה'תשפ"ו
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח הרה"ח אי"א נוי"מ
וכו' מוה"ר דוד שי

שלום וברכה!
מכתבו כיום ה' לאחד נחמקל.
ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו
ועל כל ישראל לסובה, הנני בזה להביע ברכתי
לחג כשר ושם, וחירות אמתית, חירות מדאגות
בגשם ומדאגות ברוח, בכל דבר המעבד עבודת ה'
בשפחה ובסוף לבב.
ולהפשיך מחירות ושפחה זו בימי כל השנה
כולה.
בברכה החג וכו' בברכה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ברחמן - כפר

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשי"ד
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נוי"מ עוסק
בצ"צ וכו' מוה"ר דוד שי

שלום וברכה!
לוקראת השנה החדשה, הבאת עלינו ועל כל
ישראל לסובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי
לו ולכל אשר לו, ברכה כחיבה וחתימה טובה
לשנה טובה ומחוקת בגשמיות וברוחניות.
בברכה

ברומאן-כפר (ברוקלין)
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-8250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ וכו'
מזה דוד שי'

שלום וברכה:

לקראת השנה החדשה, הבאת עלינו ועל כל
ישראל לסובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי
לו ולכל אשר לו, ברכה כחיבה וחתימה טובה לשנה
טובה ומחוקק בגשמיות וברוחניות.

בברכה

ברומאן-כפר
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-8250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ וכו'
מזה דוד שי'

שלום וברכה:

לקראת השנה החדשה, הבאת עלינו ועל כל
ישראל לסובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי
לו ולכל אשר לו, ברכה כחיבה וחתימה טובה לשנה
טובה ומחוקק בגשמיות וברוחניות.

בברכה

בתשרי תשי"ז היה ר' דוד אצל הרבי, לכן
נכתב בראשו: ברומאן-כפר (ברוקלין)

ברומאן-כפר
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-8250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשי"ח
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח הו"ה אי"א נו"נ
עוסק בצ"צ כו' מזה דוד
שי'

שלום וברכה:

לקראת השנה החדשה, הבאת עלינו ועל כל
ישראל לסובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי
לו ולכל אשר לו, ברכה כחיבה וחתימה טובה לשנה
טובה ומחוקק בגשמיות וברוחניות.

בברכה

ברומאן-כפר ח.
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-8250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשי"ח
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מזה דוד שי'

שלום וברכה:

לקראת השנה החדשה, הבאת עלינו ועל כל
ישראל לסובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי
לו ולכל אשר לו, ברכה כחיבה וחתימה טובה לשנה
טובה ומחוקק בגשמיות וברוחניות.

בברכה

מענות קודש

בתקופת חוליו של ר' דוד בראוומאן בשנת תשי"ט, היה חותנו הרה"ח ר' יעקב יוסף רסקין ע"ה שולח מידי כמה ימים עדכונים על מצבו של הרה"ח ר' דוד בראוומאן ע"ה לבניו הרה"ח ר' דוד והרה"ח ר' יהודה לייב רסקין ע"ה, שהיו בחצרות-קדשנו.

מכתבים אלו היו הם מביאים לכ"ק אדמו"ר זי"ע, ופעמים רבות קיבלו 'מענה' שהרבי כתב בגכתי"ק על-גבי המכתבים או על פתק מצורף.

[ד' טבת תשי"ט]

על מכתבו של ר' יעקב יוסף רסקין מליל ד' דחנוכה, אור לכ"ח כסלו, בו כתב על ביקור של אחד הרופאים הגדולים ודעתו על המצב, כתב הרבי לר' דוד רסקין :

קבלתי ישר משם הידיעות הנ"ל.

(דהיינו, שר' יעקב יוסף רסקין עצמו שלח מכתב לרבי).

[י"ז טבת תשי"ט]

על מכתבו של ר' יעקב יוסף מאור ליי"ג טבת, כתב הרבי :
אזכירו על הציון.

[לאחר יו"ד שבט תשי"ט]

על מברק של ר' יעקב יוסף מיו"ד שבט, שבנו ר' דוד מסר לרבי באותו יום קודם קריאת-התורה, כתב הרבי :

להחזיר

אזכירו על הציון.

[חודש שבט תשי"ט]

על מכתבו של ר' יעקב יוסף, כתב הרבי :

כן מקום לבטול חשש שלהם דעתה, וצריך לעשות בכל אופן – האפשרי בדרך הטבע.

[אדר"ח אדר-ראשון תשי"ט]

על מכתבו של ר' יעקב יוסף מכ"ה שבט, כתב הרבי :

האומנם צריכים למכ' מאמריקא שיעור – לשאול את הרופאים שיבקרוהו וכן לשאול אם עושים מה?

[ח"י אדר-ראשון תשי"ט]

על מכתבו של ר' יעקב יוסף מט"ו אדר-ראשון, כתב הרבי :

להביא לכאן – אינו ענין כלל. – ע"ד טיפול חדש (צמחוני, או דבוסטאן – לי א"י עד"ז. ואפשר להודע, ע"י דר. זליגסון שי', אבל אינו נוגע כ"כ כי, בכל אופן) צריך להתייעץ עם הרופאים שטיפלו בו ע"ע, ולעשות כהוראתם. אזכירו על הציון.

[שבוע פ' בהר תשי"ט]

על מכתבו של ר' יעקב יוסף מכ"ה ניסן, כתב הרבי :

הזכרתיו ער"ח אייר עה"צ.

[י"ט אייר תשי"ט]

על מכתבו של ר' יעקב יוסף מט' אייר, כתב הרבי :

בנוגע להקרנות – כבר כתבתי איזה פעמים שיעשו כדעת הרופאים. מעות המעשרות וכיו"ב, שלו – מובן שיכול למוסרן לתכלית שכותבה. אזכיר עה"צ.

[סוף אייר תשי"ט]

על מכתבו של ר' יעקב יוסף מכ"ג אייר, כתב הרבי :

על השאלה – הרי עניתי מכבר.

לזכרון

זקניהם של חתן הבר-מצוה

הרה"ת ר' דוד ב"ר חיים ע"ה

וזוגתו מרת צביה בת הרה"ת ר' יעקב יוסף ע"ה

בראומאן

הרה"ת ר' יהושע ב"ר מרדכי שמואל ע"ה

וזוגתו מרת רחל לאה בת הרה"ת ר' דוד ע"ה

מונדשיין

לזכות

הת' דוד שי' מונדשיין

לרגל הכנסו לעול המצות - כ"ט אייר ה'תשפ"ב

ולזכות אחיו ואחיותיו שי'



נדפס ע"י ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' לוי יצחק וזוגתו מרת חנה שי' מונדשיין

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת נחמה שי' איטקין

מרת פרומא תחי' יוניק